

ט"ו שנה לכניסת החי"ל לחזית הקרב באיטליה

- 10 משה שרת בהתנדב עם
12 רב-אלוף ח. לסקוב תרומת הבריגדה לצה"ל
חילות-יסוד :
- 15 אל"מ א. יריב ארגונו ואימונו של חיל-הרגלים בחי"ל
19 רס"ן ה. פפרמן אימוני החי"ל באיטליה
21 אל"מ ש. עשת חיל-התותחנים של החי"ל
28 אל"מ ד. חירם כיצד צמחו הסוללות הראשונות
שלוחות-סיוע של הרגלים :
- 31 אל"מ י. פריהר המרגמות בחזית
35 רס"ן י. אהרון המק"בים בבריגדה
38 סא"ל מ. שרוני מחלקת החבלנים
- אל שטח-ההפקר :
42 אל"מ י. הררי פטרולים בחזית
44 רס"ן י. סלומון המרגמות מסייעות לפטרולים
45 רס"ן ר. גור השליטה בשטח-ההפקר
- הצלפות :
48 סא"ל א. אלידז צלפים בבריגדה
53 "צלף" צלפים בתפקידי תצפית
- הארגון לחיים בחזית :
58 סא"ל א. שי שגרת חיים בחזית
61 אל"מ ע. גלבר האפסנאות בחי"ל
66 דס"ן י. דורות הטיפול בסוגיית "כח-אדם"
- הרהורים :
67 אל"מ מ. בן-גל על החי"ל ועל הנסיים

בהתנדב עם

עלילת ההתנדבות של בני הישוב ובנותיו במלחמת העולם השנייה היא פרק מפואר בהיסטוריה הישראלית של זמננו. כל מי שהיה שותף בגופו לעלילה זו של גבורה וקרבת, שירות וסבל, מאמץ וכיבוש — תרם במפעלו הצנוע, עלידי מלוי חובה בשעת חירום, תרומה ישירה לעיצוב עתיד עמו. בזכות חמישה הישגים קנתה תנועת ההתנדבות הזאת את עולמה.

ראשית, היא שיוותה לישוב העברי — בטרם הגיעו לעצמאות — מעמד של עם לוחם ויכתה אותו מבחינה מוסרית בכרטיס כניסה למשפחת העמים העצמאיים. מיליון היהודים שנלחמו בצבאות בעלייהברית נגד התלין של עמם ועוכר המין האנושי — התגייסו בתוקף חוקי ארצות מגוריהם. לעומת

זה, רבבות המתנדבים והמתנדבות בארץ התייצבו במערכה מתוך התעוררות רצונו הלאומי החפשי של העם היהודי שפעם בקרב הישוב והתנועה הציונית ועל-פי צו מוסדותיהם הנבחרים, שלא היתה להם או שום סמכות של כפיה. התנדבותם ומלחמתם הפגינה בשעת הרת עולם את דבר תקומתו של עם יהודי בארץ אבותיו, המחשל גורלו בידי עצמו ותובע לו זכות ומעמד של חבר שיהי-זכויות בקרב אומות העולם.

שנית, היא סיעה לליכודם של בני הישוב מעדות ומשדרות שונות לחטיבה לאומית וחברתית אחת, צירפה את כולם יחד בכור המצרף של מבחן עליון לכושר סבלם ולעוז רוחם והפיחה בהם רוח של מסירות לעמם ועמידה על כבודו בשער-בת-רבים. הפלוגות היהודיות שהיו פוורות ברחבי הנירות של מערב אסיה, צפון אפריקה ודרום אירופה היו גיבושי כוח יהודי במעטה צבא זר — תאים של חיים יהודיים וארץ-ישראליים עצמיים שהתגלמו במחנות צבא, שאבו תוכן וחישלו נכסיעתיד מחויות המלחמה הגורלית.

שלישית, על-ידי גולת הכותרת שלה — החטיבה היהודית הלוחמת — זכתה התנועה כולה להגשים את משאת נפשה, אליה נכסף העם כולו, בהניפה את דגל ציון בחזית הקרב עם אויבו בנפש. ההתנדבות העברית למלחמה היתה כרוכה במאבק מר וממושך על זכות המתנדבים להלחם — על זכותם להגיע במקובץ לקו ראשון של המערכה על דגלם העצמאי ובשמם הלאומי המפורש, על-מנת לנקום כלוחמים את נקמת אחיהם שהובלו כשיות לטבח. בהגשמת השאיפה הזאת, שפעמה בלב רבבות, זכו אלפים בשמו ובכוחו של המתנה כולו. הבריגדה היהודית, שפעלה בחזית ארבעים יום והשתתפה בהכרעת האויב בצפון איטליה, שימשה סמל לאומי בולט גם להמוני לוחמים יהודים בצבאות בעלות-הברית, שזהותם טושטשה ונעלמה במערכה הכללית.

רביעית, ההתנדבות היתה זרוע שלוחה מהעם הנגאל בציון אל הגולה הנוויה והנשדמת. זו היתה משלחת-יישע המונית של הישוב אל קיבוצים יהודים נידחים בארצות המזרח ואל שארית הפליטה בניג-ההריגה של אירופה. כל יחידה עברית שנקלעה למקום ישוב יהודי בצפון אפריקה הפכה מיד לנקודת מוקד של תחית ההכרה הלאומית, חינוך עברי, הכשרה חלוצית, כמיהה וכוננות לעליה. במהלך שחרורה המתקדם של איטליה הופיעו חיילי הפלוגות העבריות למיניהן לפני מחנות-שארית הפליטה כשליחי ישועה ופדות, בנושאי הכבוד הלאומי שנאל מחילול, כמבשרי שחר-העתיד אחרי ליל היסורים האפל. עם תום הקרבות לא נסתיימה עלילת הבריגדה אלא נפתח בה פרק חדש ומזהיר. דגלה היה לגם כינוס הפזורים והעפלתם לארץ. שיירות מכל קצות היבשת העקובה מדם נהרו לאותה פינת קסם בה התרכזה באלפיה נציגות ארץ-ישראל הלוחמת והמצילה.

חמישית, התנועה הזאת היתה שלב כביר-ערך, ואפשר מכריע, בשלבי צמיחתו וגידולו של הכוח העברי המזוין עד להיותו לצבא ההגנה לישראל. כלי-נשק לא ידענום במחתרת ההגנה, ענפי שרות צבאי שהיו זרים לנו, טכסיסי קרב ושיטות ארגון שנשארו בשבילנו כספר החתום — היו נחלתנו במלחמה העולמית האחרונה ונתגבשו במסגרת הפלוגות והחטיבה לנכסי יסוד של נסיון ודעת. הפיקוד העברי הצעיר נחל ביבוישים חדשים של כושר ויעילות. אוצרות אלה של כוח-אדם והתמחות מקצועית שנרכשו על-ידי פעולה גלויה וסדירה ברשות זרה הצטרפו בפרוץ מלחמת הקוממיות אל הכיתות שנתחשלו בכור ארגון ההגנה וחטיבת הפלמ"ח מתוך פעולה נסתרת ונועזה ברשות עצמאית. שתי שלוחות אלו בהשתלבן הקימו יחד את צבא ההצלה והמגן לעצמאות הישראלית, אשר אויבים וממו וניסו להתניקה באבה.

מתוך הספר "התנדבות" שהופיע בעשור לכניסת הבריגדה לחזית

תרומת הבריגדה לצה"ל

רוחם של משרתי הבריגדה קובעת הלכה-למעשה רבות ושופעת מורשת גדולה שאנשים אלה הביאו עמם. אצטט מכתבו של חייל מהגדוד השני שביטא הרגשותו על הגדוד בימים הראשונים של צה"ל: —

„מן האנשים נדרשה משמעת — ולא להיות, אנשי אמן' (Yes-Men) ההכרה שכל אחד כפוף בראש וראשונה למפקד, לרצונו של המפקד ולו הוא חייב דיין-חשבון על מעשיו, הולידה עבודת-צוות טובה ולויאליות בעבודה.

דעת הקהל והתחבבות על הציבור היו תופעת-לוואי ותולדה של משטר-עבודה ויחסי-עבודה הוגנים, ולא מטרה כשלעצמה שניסו להשיגה בכל מחיר, ולו גם במחיר של חבלה חמורה בעבודה ופגיעה בחוקי הלוואיות האלמנטריים. מפקדים לא קבעו דעתם של מפקדי-המשנה שלהם לפי מה שדווח להם עליהם מלמטה. מאידך גיסא, מפקדי-המשנה לא ביקשו לרכוש את דעת הקהל של פיקודיהם באמצעים זולים, לרבות הוכחת חוסר לויאליות למפקד הגבוה-יותר.

היו קיימות דיסקרציה ולויאליות — אופקית ואנכית. לא זכור לי מקרה שבו ידעתי אי-פעם בתוך הקריירה הארוכה-יחסית שלי בגדוד, יותר ממה שתפקידי ודרגתי חייבו אותי לדעת. לא-פעם חרה לי הדבר, אבל היום אני גאה על כך שענינים חשובים, פרסונליים וארגוניים, שהתבשלו מתחת לאפי, לא הגיעו אף פעם לידיעתי לפני מועד פרסומם החוקי. לא היו, אנשי-סוד, שעמם התבשלו הענינים ושאתם נחתכו דברים חשובים, וכן גורלם של אנשים גבוהים-יותר בדרגה.

לא היו, חיילים מיוחסים, וחיילים נחותי-דרגה. הטבח הטוב קיבל את אותה הערכה ואותה תשומת-הלב כמו המקלען הטוב, הרביטוראי אשר-על-המזון הרגיש את עצמו שוה-זכויות בגדוד למיכה-הצלפים, ואיש לא חשב אותו לפחות-ערך. מבחינה זו היה הגדוד צוות מושלם שכל אחד בו הרגיש את חדות-היצירה, היה גאה על מקצועו ועל הישגיו והשתדל לעשות את תפקידו בדרך הטובה ביותר. ואותו דין היה קיים לגבי קביעת מעמד שוה לביה"ס לבישול ולביה"ס לפיקוד קרבי. הגדוד, ובכוא העת גם סגל הפיקוד שלו, קלט בצורה גאה עשרות אנשים יוצאי אסכולות שונות, ותוך תקופה קצרה הפכו הסמל מן החפצים לסמל קרבי ויוצא הפלמ"ח למדריך ולמפקד שוה זכויות מכל הבחינות; ודברי כל אחד מהם מצאו תמיד אוזן קשבת. לא שמעתי איש בסגל-הפיקוד המתלונן כי קופה או שדעותיו לא זכו לתשומת-לב עקב היותו יוצא אסכולה זו או אחרת.

גרעין הפיקוד בא אמנם מאנשי הגדוד, אבל תיך תקופה קצרה נעשתה בו מזיגה אידיאלית ולא הכריע שום שיקול אחר אלא טובת הענין.

היעילות בעבודה והתפוקה היו גדולות מאוד ביחס למספר האנשים שביצעו אותה. השאיפה היסודית — שאמנם הוגשמה עד תומה — היתה ליצור סטנדרטים מתקבלים-על-הדעת, שאותם חייב כל אחד להשיג, לתרגל ולדעת. נמנענו מלרדוף אחרי פתרונות בעלי שיאים אקרוב-טיים, שקשה להגיע אליהם וקשה להדריך בהם, אלא נקבעו רמות המאפשרות עבודה יעילה והנרכשות במהירות מתקבלת-על-הדעת.

היתה נהוגה פשטות בלתי-רגילה בעבודה. חיפשו תמיד את הצינורות הקצרים ביותר והמהירים ביותר, וזמן-עבודה יקר לא בוזבו על דיונים תפלים. נקבעה חכמית, ובדרך-כלל נתקבל הפתרון הפשוט ככל האפשר, והיתה עקביות בכיצוע המהלכים. גם בגודל וגם בפיקודו היתה הרגשה שכל דבר מתבצע בידעו ולפי רצונו המפורש של המפקד. לא היו דברים, גדולים כקטנים, שהתנהלו מעצמם. ככל הורגשה ירו של המפקד: החל בנקיונם של פחיהאשפה וכלה באורח לחימתו של הגדוד.

בגדוד הורגלנו לראות איש בדרגה אחת במשך הרבה שנים. זה הוסיף ליציבות הגדוד, ויחד שבעלי התפקידים היו בקיאים בעבודתם.

*

השם „בריגדה“ או „חי“ל“ כלומר „חטיבה יהודית לוחמת“ אומר דברים שונים לאנשים שונים. לחברי ולי, משמעותו של השם „חי“ל“ הוא קודם כל הגדוד השני, שלגבי דיננו היה הגדוד שאין לו למי להיות שני“: — אימונים, לחימה, שמירה, הברחת עולים, רכש, מאבק על זהות עברית ודגל עברי, הכנות להקמת צבא יהודי — ובתוך כל אלה חברות, חברות לשמה, של שותפים למאבק. אכן, לאלה שלא שירתו בבריגדה — היו בודאי אנשיה מוכרים בראשית ההתנדבות בתור „שליחים“, ובשחרורם מהצבא ב-1946 — בתור „אלה ששירתו בצבא הבריטי“. בשביל כמה וכמה בריטים מסמל השם „בריגדה“ או „חי“ל“ את „אלה שעשו לנו צרות“. לעומת זאת אמר סאָר וינסטון צ'רצ'יל, עם סיום הקרבות באיטליה: „To the Jewish Infantry Brigade Group who fought in the front line with courage“ פנים שונות, ראיות שונות.

לא קל על-כן לכתוב הקדמה. אנסה לגעת על קצה המזלג בכמה עיקרים, ויסלחו לי חברי אם בדברי אמציע גבורתם, מסירותם, חירוּף-נפשם ותרומתם לצה“ל. השאלה שעליה יש לענות — ולשמחתי אפשר לענות — היא האם השיגה הכריגדה שלנו את תעודתה ?

כשהתגייסנו, הודיעו לנו, לאנשי ההגנה שבמחתרת, את תעודתנו כך: —

- א. להילחם בנאצים כאדם ;
- ב. להילחם בנאצים כיהודי ;
- ג. ליצור מגע עם יהדות אירופה ;
- ד. להיות גרעין להקמת צבא עברי.

חדורי שליחות וחובה כאחד ביצענו את התעודה בשלמותה, ובאנונימיות העשויה רק להוסיף הערכה למבצעים.

תעודה זו הושגה במלואה על פני שנות הארבעים. רק מעט נכתב על תקופה זו, כי רוב השותפים לאירועים האמינו במעשים — ויתכן גם מפני שטרם קם מישהו שידע לעשות זאת. יתכן שמספיקה ההקדשה של צ'רצ'יל לענות על שתי המשימות הראשונות, אלא ששתי אלו הריהן קשורות בשתיים האחרות. ללא נצחון בעלות-הברית לא היינו משיגים את המשימה השלישית ; וללא הנסיון שנרכש בצבא הבריטי לא היתה מושגת המשימה הרביעית.

זכורים לי דיונים סודיים שנערכו בשנת 1947, שמתפקידם היה להעלות תשובות על השאלות הבאות : —

- א. האם ההגנה והפלמ"ח מאומנים ומסוגלים להילחם נגד צבא סדיר ?
 - ב. כיצד להילחם בצבא סדיר של ארצות-ערב ?
 - ג. מה לעשות למען נוכל לבצע לחימה זו ?
- ניתן לומר כי באופן כללי נתקבלה דעת אלה ששירתו בכריגדה ובצבא הבריטי, ונסיונם יושם להקמתו של צה"ל על כל זרועותיו.

*

למעשה, כאשר אני מסתכל לאחור כדי לסקור את תרומת הבריגדה ואנשיה לצה"ל — איני מוצא אפילו מקום אחד שלא זרם אליו נסיונם של חיילים אלה. נסיון וערכי-לחימה מהימים ההם הועברו על-ידי חיילים אלה — חלקם אלמונים וחלקם מוכרים — שהפכו אותם לנחלת צה"ל. אין חיל, אין זרוע ואין מבנה שלא יהיה בו יסוד אשר הועבר אליו, הותאם ופותח ע"י אנשי הבריגדה.

יהיה אשר יהיה החתך שבאמצעותו ניגש לבחון תרומה זו — אם לפי ערכי-לחימה ואם על-ידי ערכי-מנהלה, אימונים או ארגון, חיל-רגלים, שריון, ארטילריה, הנדסה, אספקה, תובלה, חימוש, מודיעין, קשר, משטרה צבאית, פרקליטות וכו' או בחלוקה הזרועית של כוחות יבשה, אויר וים — אין נתא, אין מונח, אין צעד שלא נשען על הנסיון שנרכש בשירות בצבא הבריטי ולא נשאב מתוכו. ואף אם ננסה להראות את תרומתם באור של שלבי הלחימה שמאחורינו — תיתקל העין לא רק בדברים שנאמרו ונכתבו, אלא אף באלה שבוצעו בהשקט ובבטחה.

וכאשר נראו משרתיה אלה של האומה צועדים במרס 1955, ברחובותיה של תל-אביב, היתה נסוכה על פניהם הבעה אחת — של המשימה שהושגה במלואה.

ארגונו ואימונו של חיל הרגלים בחי"ל

אל"ם אהרון יריב

ארגון

ארוכה היתה דרכו הארגונית של חיל הרגלים בחי"ל. ציוני הדרך בתקופת האקדמות הארגוניות הם גם ציוני הדרך בגיבושה של הרוח היהודית הארצישראלית בתוככי צבא הוד-מלכותו. שלושה הם הציונים והשליבים:

- פלוגות רגלים עצמאיות בשנות 1940-1943.
- גדודי רגלים עצמאיים בשנות 1943-1944.
- חטיבת רגלים מוגברת עצמאית בשנות 1944-1946.

כל אחת מצורות הארגון הנ"ל נבעה מן היעוד שהועידו בפרק הזמן הנתון לחיל הרגלים ה"פלשתינאי" (היהודי — והערבי) ומן המשימות שהוטלו עליו. בתחילתו היה היעוד: — יחידות חיל-מצב (Garrison Troops) והמשימות: — שמירה על מתקנים צבאיים (מחנות-שבויים, בסיסים לתחמושת, למזון וכיו"ב) וליווי רכבות ושיירות צבאיות.

הפלוגה העצמאית, שכללה כ-200 איש ובראשה מיוז (מקביל לרב-סרן), היתה צורת-ארגון מתאימה למשימות שהוטלו או על חיל הרגלים; היא איפשרה שליטה טובה ולא דרשה אמצעים מרובים הפלוגה היתה בנויה מ-4 מחלקות-רוב"איים ומחלקת-מפקדה. לפלוגה היה בדרך-כלל נשק קל בלבד: רובים בריטיים "לי-אנפילד" או

רובים קנדיים "רוס-אנפילד" ומקלעים "הוצ'קיס" (שלושה למחלקה). לא היה לה כל רכב אורגני, ובמידת הצורך השתמשה ברכב שכור. משנתרבה מספר הפלוגות (שצוינו במספרים זוגיים — ליהודיות; ובמספר-פרד — לערביות) והתעוררה בעית השליטה עליהן, הוחלט לאגדן לגדודים. יחד עם זאת שונתה גם ההשתייכות הרגימנטית. עד אז היו הפלוגות-העצמאיות מעין "סניף פלשתינאי" של ה" Buffs (שהוא כינויו של "רגימנט מזרח-קנט המלכותי" בשל הצבע הצהבהב-האדמדם של צווארוני מקטורני-השרדן ושל קיפוליה-ה"גרביות" שלהם, שהיו נוהגים ללבוש חיילי הרגימנט מאז המאה הי"ז ועד ראשית המאה-העשרים), והן נקראו Buffs Palestinian. ואילו עם הקמת הגדודים הוכרז גם על יצירת ה"רגימנט הארצישראלי" (Regiment Palestine) המיוחד, אשר לו גדודים יהודיים וערביים (אף כי אלה האחרונים לא הגיעו להרבה יותר מגדוד אחד).

בתחילתו היה הגדוד בעיקר מסגרת מנהלתית רופפת. בזמן הראשון אף לא נשתנה כלל הרכב הפלוגות; ופרט ל-5 פלוגות הרובאים הכיל הגדוד רק מפקדת-גדוד מצומצמת ביותר: — מג"ד, סמג"ד, שליט, רס"ר, פקיד-ראשי ו-2 פקידים-עוזרים. בהמשך הזמן, ובמיוחד לאחר ששנים מן הגדודים (הראשון והשני) יצאו את גבולות הארץ, התגבשה המסגרת הגדודית גיבוש-יתר והלכו והתארגנו למעשה גם פלוגות-מפקדה גדודיות, עם מחלקות-קשר וכיו"ב; פלוגות אלה נבנו מ-מחלקות-המפקדה של הפלוגות הרובאיות. הנשק שביחידות שופר בכמות ובאיכות (כך הוחלף מקלע "הוצ'קיס" במקלע "ברן") והוקצב מספר ידוע של כלי-רכב אורגניים.

גיבוש המסגרת הגדודית היה חזק ביותר בגדוד השני, בעיקר בשל היותו מרוכז כולו, בת-קופת-אימונים ממושכת, במקום המרוחק מכל ישוב — אי-שם בקיראנאיקה. תוך תקופת-אימונים זו נתארגנו למעשה בהדרגה — ארגון ראשוני מאולתר ו"בלתי-רשמי" — גם מחלקות הנשק-המסייע (נ"ט ומרגמות). וכל זאת — בעוד המסגרת התקנית היא זו של מפקדת גדוד וחמש פלוגות-רובאים — וחסל.

עם הקמת החטיבה, שאת יחידות-היסוד שלה היוו שלושת גדודי-הרגלים היהודיים של ה"רגי-

הגדוד היה מצויד היטב ברכב ועמדו לרשותו כ-100 כלירכב אורגניים.

בתחילה היו שלושת המג"דים והסמג"דים ברייטם, וכן גם חלק מקציני-המטה במפקדות הגדוד דיות וחלק מהמ"פים. רוב המ"פים וכל המ"מים היו יהודים.

במבנה הארגוני הנ"ל התכוננו גדודי-הרגלים לכניסה לחזית — ובו תפסו מקומם בחזית באביב 1945.

אימון

בבואנו לסקור את פרשת אימונו של החי"ל, עלינו לזכור שבהיגוסד החי"ל היה כבר מאחורי חלק גדול מאנשי חיל-הרגלים שבו שרות של 3-4 שנים. האימון הבסיסי שניתן לכולם ב"בסיס-הטירונים בצריפין, במשך 8-12 שבועות, היה מוקדש ברובו להקניית הרגלי השגרה הצבאית הבריטית, לביסוס המשמעת הצבאית ולאימון בנשק.

נושאי האימון העיקריים היו: תרגילי-סדר (שתפסו מקום נכבד ביותר בתכנית האימונים), אימון בנשק-קל (רובה, כידון, רימון ומקלע) ואימון גופני. אימוני-שדה כמעט ולא באו לידי ביטוי באימון-הבסיסי.

האימון לאחר בסיס-הטירונים לא היה מתוכנן ומכוון כל עיקר. היחידות עסקו בתפקידי מש"מר וליווי, ורוב המפקדים הבריטיים התעניין

בעיקר בהופעתם של אנשי היחידה. מכאן עינים בתרגילי-סדר ובאימון גופני. נוצר מצב, שבו תקופת-אימונים אשר כללה גם אימוני-שדה,

מנט הארצישראלי, היה צורך להתאים את אר-גונם של גדודים אלה למתכונת הנהוגה בגדודי-החי"ר הבריטיים בתקופה הנידונה של מלחמת-העולם (1944). שינוי זה במבנה גדודי-הרגלים ובארגונם בוצע במהירות ובקלות; ותוך זמן קצר היו כל הגדודים מאורגנים ומצוידים בהתאם לתקן-המלחמה של גדוד-רגלים בריטי. אנשי הגדודים ראו בכך ביטוי ברור למעמדם החדש והיו גאים על השינוי כעל הישג חשוב. אכן, היה זה הישג; שהרי השינוי הארגוני היה רק תוצאה של שינוי היעוד. מגייסות שנועדו למלא תפקידים בעורף בלבד — נהפכו הם לגייסות שנועדו למלחמה באויב השנוא.

כל גדוד, כלל מעתה 4 פלוגות-רובאים, פלוגה מסיעת ופלוגת-מפקדה.

בפלוגת-הרובאים היו 3 מחלקות ומפקדת פלוגה. מחלקת-הרובאים בנויה היתה מ"3 כיתות, בנות 10 אנשים כ"א, ומפקדת-מחלקה. הרכב הכיתה היה: — מ"כ (רב"ט) 6, רובאים מצוידים ברובה הבריטי MK 4 וחולית-מקלע עם סמ"כ (טר"ש) 2 מקלענים ששירתה את המקלע "ברן". המ"כ והסמ"כ היו מצוידים בתת-מקלע "תומפ" סון". מפקדת-המחלקה כללה: — מ"מ (לויטננט-משנה — סג"מ, או לויטננט — סגן), סמ"מ (סמל), רץ מחלקתי, חולית מרגמה 2 אינץ' בת 2 אנשים וחולית "פיאט" בת 2 אנשים; בס"ה — 37 איש. מפקדת-הפלוגה כללה: מ"פ (מיוזר — רס"ג), סמ"פ (קפיטן — סרן), רס"פ (רב-סמל), אפסנאי-פלוגתי (סמ"ר), סקידים ומחסנאים — בס"ה כ"120 איש.

בפלוגה-המסיעת, שבראשה עמד מ"פ בדרגת קפיטן (סרן) — ללא סגן — נכללו המחלקות הבאות: מחלקה נ"ט עם 6 תותחים נ"ט בני 6 לטראות (התותחים היו גרורים, או מוסעים על גבי משאיות מיוחדות); מחלקת מרגמות בנות 3 אינץ' ובה 6 מרגמות המוסעות בזחלילים מסוג נושאי-ברן; מחלקת מק"ב על זחלילים, עם 6 מק"בים "ויקס"; ומחלקת-חבלנים-פלטים. פלוגת-המפקדה כללה מחלקת-קשר, מחלקת-מפקדה, מחלקת-מנהלה ומחלקת-חובשים. מחלקת-המפקדה כללה בין-היתר גם את מפקדת-הגדוד, את כיתת-המוזעין ואת כיתת-הצלפים.

טקטיקה-זעירה. בקורסים אלה ראו הם עצמם כ"שליחים"; ובחזרם — עשו כמיטב יכולתם כדי להפיץ בקרב יחידותיהם את התורה שלמדו. אותם קצינים שפעלו כנוכר לעיל בהמרצת האימונים, ידעו גם לנצלם יפה ולשלכם באופן מועיל בפעילות-האימון.

גם זאת ניתן לציין: בעוד שבאימון בנשק התבססה ההדרכה בעיקר על ההלכה ששלמדה על-ידי הקצינים והסמלים בבתי-הספר הצבאיים הבריטיים — הרי באימוני-השדה הסתמכו המדריכים בהרבה על התורה שלמדו בשורות ה"הגנה".

לאחר ארגון הגדודים חלו תווה והתקדמות גם בענין האימונים. המסגרת הגדודית איפשרה תכנון טוב-יותר של התעסוקה; ובעקבות זאת — גם תכנון-טוב-יותר של האימונים. מדי-פעם ניתן היה לשחרר אחת הפלוגות לתקופת-אימון נים רצופה. ה"מול" שיחק במיוחד לגדוד-השני, שחנה אי-שם בקיראנאיקה כשהנו משוחרר מ"תפקידי משמר וליווי ויכול לעשות מאמץ מרו-כו, מתוכנן ורצוף בשטח האימונים, במשך תקופה של קרוב לשנה. בסיומה של תקופה זו — עם בוא הקמת החטיבה — נמצא לכן הגדוד השני ברמת-אימון גבוהה מיתר שני הגדודים. בעיקרו של עול ההדרכה נשאו בכל התקופה הנ"ל, בהתאם למסורת הבריטית, הסמלים — כשהם מודרכים ומכוונים על-ידי מספר מצומצם של קצינים יהודיים, חברי "הגנה" ותיקים.

את האימונים בתקופה הנסקרת, כפי שהשתקפו בגדוד השני, ציינו הדברים הבאים:

- פיתוח כושר גופני מעולה;
- השגת רמה גבוהה בתפעול נשק-קל;
- השגת רמה גבוהה בשדאות;
- השגת רמה גבוהה באימון הטקטי של היחידה הקטנה (כיתה ומחלקה).

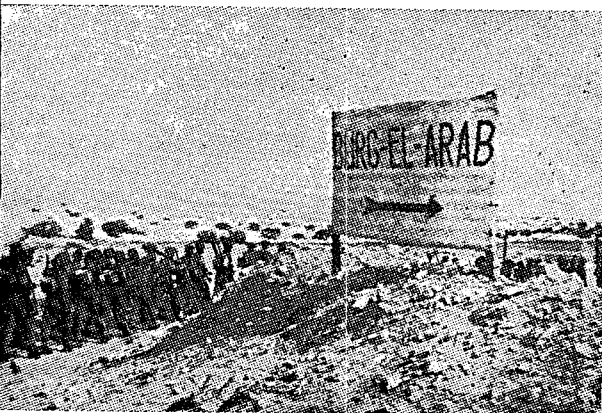
הבריגדה במדבר

אימונים בחציית נהר

נראתה בעיני האנשים כפרס! אנשי יחידות החי"ר חשבו תמיד על יעודם הלוחם — ולכן ששו לכל הזדמנות שבה יכלו להגביר כושרם לקרב. אך יש לציין כי היתה גם אפשרות לקצינים יהודיים (וגם לגויים כמובן), שרצו בכך, לקדם את האימונים ביזמתם-הם. כך היינו עדים למחלקות ולפלוגות שעברו אימוני-שדה מקיפים ואינטנסיביים הודות ליזמתם של קצינים יהודיים. אימונים אלה לא יכלו אמנם להיות מתור-כננים לטוח-ארוך, אבל הם היו מוצלחים מבחינת השימוש המושכל בזמן המוקדש לתקופות-אימונים רצופות, ובמיוחד הצטיינו בניצול זמן-פנוי לאימונים תוך תפקידי-שמירה! במספר פלוגות אף הגיעו לכך, שוב הודות ליזמתם ולמרצם של קצינים יהודיים לא-רבים, שתקופות השמירה נוצלו לאימונים-מכונים (בנשק-קל, אימוני-שדה לפרט, וכיו"ב) במסגרת תקופות-אימונים רצופות, בהן אפשר היה להתרכז באימון היחידה הקטנה בשדה.

יש לזכור כי נמצאו מפקדים בריטיים שהיה להם ענין בקידום האימונים. אך מאידך-גיסא היו כאלה שעיעים היתה צרה בכך, ואשר עשו כמיטב יכולתם כדי להצר צעדיהם של אותם קצינים יהודיים אשר ניסו לפרוץ את מסגרת-האימונים הצרה. כשם שבמשך שנים התנהל מאבק של יחידות-החי"ר היהודיות על מעמדן, כן גם התנהל למעשה מאבק רצוף על זכותן לאימונים מלאים אינטנסיביים לתפקידי-לחימה. במשך אותה תקופה נשלחו גם קצינים וסמלים רבים לקורסים שונים בבתי-הספר הצבאיים ש"במזה"ת. היו אלה בעיקר קורסים לנשק ול-

פיתוח הכושר הגופני המעולה הושג על-ידי תרגול רב במעבר מסלול-מכשולים קשה, מס-עות ארוכים בחגור מלא (מסעות רגילים — ומס-עות מאומצים ומזורזים) — וכן כתוצאה מהקפדה על כך שחלק גדול מהתנועה בשדה ייעשה בריצה.

רמת-ההדרכה הגבוהה בתפעול נשק-קל, תרגול-חוזר בתפעולו הטכני של הנשק ותרגול רב בתפ-עולו הטקטי בשדה — הם שהביאו לידי ההישגים הגבוהים בשטח זה. האימון כלל את כלי-הנשק דלקמן: — רובה וכידון, מקלע "ברן", תת-מקלע "תומפסון", מרגמה 2 אינץ', ו"פיאט".

באימוני שדאות התבססו לא-מעט על מה שנלמד בהגנה; אך הוספנו לכך את לקחיו של הצבא הבריטי מקרבות-מלחמת-העולם. היחידות הגיעו לרמה גבוהה בשדאות — הן בשל העובדה שבמשך השנים חזרו והתאמנו רבות במקצוע זה, והן בשל כך שבכל שלבי האימון היתה הקפדה מיוחדת על גקודות-הדגש של שדאות.

האימון הטקטי התבסס בעיקרו על פעולת פט-רולים וכן על תרגולת-הקרב כפי שהונהגה אז בצבא הבריטי. מן הראוי לציין שתרגולת-הקרב לא גרמה לסכמטיות, והמדריכים והמפקדים ידעו לישם ולסגל היטב את התרגולת לתנאים ולמסי-בות. ללא ספק, סייעה לכך העובדה שהיה אז מצוי זמן רב-יחסית לתרגול ולעיכולו של הנושא. בשטחי-האימונים הלכו ונכבשו הגבעות בנו-אחר-זו — וכעבור זמן מה אול "מלאי" הגבעות, והיה הכרח למצוא שטחי-אימונים חדשים. כן הוחל באותה תקופה גם ביציאה ל"סדרות", אם כי שיטת-אימונים זו לא הגיעה או לפיתוחה המלא.

תשומת-לב ניכרת הוקדשה גם לאימוני לילה; ואלה הגיעו לשיאם בגדוד השני, כאשר הפכו שם במשך שבועיים את הלילה ליום: כל החיים והאימונים התנהלו בלילה ואילו שעות היום היו

מוקדשות לשינה ולמנוחה. פרק-אימון זה, של הפיכת "הלילה ליום", נתן אמנם חומר רב בידי הליצנים — אך מאידך גיסא, היה הוא גם יעיל מאוד, הגביר את בטחונם העצמי של האנשים בלילה והוסיף רבות לתחושת-הלילה שלהם.

באשר לאימון המפקדים, הרי היתה זו "חוליה חלשה"; ופרט לאימון מפקדי-כיתות לא נעשה הרבה במסגרת היחידות עצמן. אורגנו בגדודים קורסים אינטנסיביים ויעילים למ"כים, שנמשכו 6-8 שבועות והקיפו את כל הנושאים שבתחום פעילותו של מ"כ, כולל פרק נכבד של אימון המדריך. בשביל יתר המפקדים לא התנהל כמעט כל אימון מיוחד, והם קנו דעת בקורסים בבתי-ספר צבאיים ותוך לימוד עצמי.

יש לזכור שכל ההישגים שצויינו לעיל, הושגו על אף המסיבות הבאות:

— האמצעים שהועמדו לרשות האימונים היו מינימליים (הכונה לעזרי-אימון, תחמושת ו-רכב);

— בשלבים ידועים המפקדות-הממונות-הברי-טיות לא רק שלא עודדו אימונים אינטנסי-ביים, אלא אף השתדלו להגבילם.

אשר הושג — הושג בעיקר הודות למסירותם של אותם סמלים וקצינים אשר נשאו בעול ההדרכה והודות לרצונם הטוב והתלהבותם של החיילים עצמם.

עם הקמת החטיבה והעברת הגדודים לאיטליה החלה תקופת אימונים נמרצים, כהכנה לקראת הכניסה לחזית. כאן, כמובן המצב היה כבר שונה בתכלית; כי מפקדת החטיבה, וכן גם המפקדות-הממונות, היו מעונינות לקדם את האימונים ככל האפשר. כך הועמדו לרשות אנשי החטיבה מקו-מות רבים בקורסים שונים בבתי-הספר הצבאיים, וכן הוקצבו כל האמצעים הדרושים לניהולם של אימונים יעילים.

סמל הרגימנט
הארצישראלי

אימוני

החייל

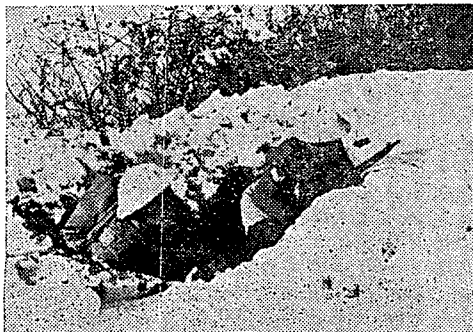
באיטליה

והחיילים שירתו ברובם כ-3 עד 4 שנים, והמש"מעת היתה טובה.

חסר היה לחלוטין הידע בנשק-המסייע הגדודי, בכל שטחי הקשר, ובתפעול הגדוד כיחידה לוחמת שלמה; ונקל להבין כי כזה היה המצב אף לגבי השימוש בסיוע אוירי או סיוע ארטילרי מכל הסוגים, או שיתוף-פעולה עם שריון (למספר קצינים היה אמנם הידע באלה או אחרים מן השטחים הנ"ל, מתוך קורסים שעברו בתקופת שירותם). המשימות היו אם-כן גדולות למדי ומשך-הזמן — 4 חדשים — מצומצם עד-מאוד.

בשלב ראשון היה על הקצינים מכל הדרגות לעבור אימון מזורז ככל האפשר — אולם עם-זאת קפדני ומדויק — ובו ללמוד את התפקידים שעליהם למלא איש-איש במסגרתו וכן את התורה אשר יצטרכו להקנות ליחידותיהם. במיוחד היתה זו משימה קשה לגבי הנשק-המסייע, כי עליו הוטל — נוסף על תרגול בכלי-הנשק וסיגול אורחי הלחימה באמצעותם — גם לתרגל את הרובאים, בכל הנוגע לשיתוף-הפעולה אתם. כן כבדה היתה המשימה שנפלה בחלקם של מפקדי הפלוגות והגדודים: — תחילה ללמוד תפקידים מעיקרו, וכן דרכי-הלחימה המיוחדים הנדרשים באותן זירות-מלחמה ותקופות-הזמן המסויימות, ואת שיטות הלחימה של האויב — לאחר-זאת לתרגל בכל הנדרש את יחידותיהם, ולבסוף לתרגל בשיטת-תוך-פעולה עם סוגי-נשק וחילות אחרים. לתפקידים אלה נרתמו הקצינים בהתלהבות, תוך החלטה ורצון עז לבצעם בשלמות. הסמלים והקצינים, מפקדי המחלקות הרובאיות, שהו כחודש ימים בביה"ס לפיקוד-קרבי בעיר בנונטו

האימונים בפיוג'י

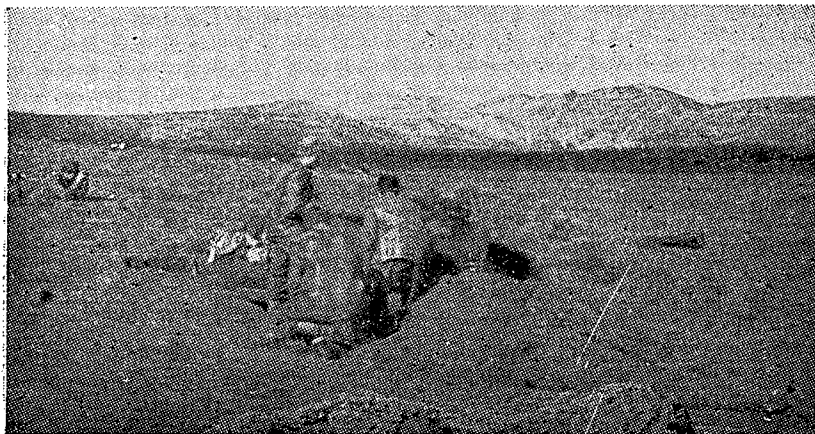
רסין הלל פפרמן

בחורף 1944 הועמדה החטיבה-היהודית-הלוחמת ("החייל"), המוקמת-והולכת, בפני בעיית הכנתה למלחמה, בזירת המלחמה באיטליה.

אופי המלחמה בחזית-איטליה באותו פרק-זמן היה מעיקרו — ולגבי שני הצדדים-הלוחמים — קרבות פטרולים מכל הגדלים, עם נסיונות לחדירה לעומק ולתפיסת שטחים.

קרבות אלה דרשו כושר מעולה של הלוחמים: — בשליטה בנשקם, בניצול הקרקע, במיצוי האפשרויות שמעניק הלילה, בתפעול כיתה ומחלקה (וברמה גבוהה-ביותר — הפלוגה), וכן כושר תפעול יחידות-הסיוע הגדודיות. מעל-לכל דרושה היתה לביצוע משימות-קרוב אלה רמה מעולה ביותר של יכולת גופנית (זמן שהייתה של יחידה באיזור-הקרבות היה לפי-המקובל 17 יום — ובדרך-כלל אף הוארך משך זמן זה מחוסר יחידה מחליפה; מכאן מובנת ההדגשה של הרמה הגופנית הנדרשת).

אימון אנשי ה"חייל" בטרם-היוצרו הוגבל לאימון בנשק-האישי, אימון גופני, שדאות, אימון כיתה ומחלקה, ואימון מוגבל בפלוגה. הקצינים

ירי בתותח נ"ט

הדגש על השגת רמה גופנית גבוהה לא הוסר במשך כל תקופת האימונים. כשלושה חדשים רצופים נמשכו אימונים אינ-טנסיביים אלה, החל משעה 0500 וכלה ב-2300 או 2400 — וזאת בגשם, בשלג ועל פני שטחים נרחבים (שטח האימונים נמצא בערך כ-10 עד 15 ק"מ מהמחנה — ולא השתמשנו ברכב בתקופת האימונים!).

מצב הנשק-המסייע הגדודי היה קשה יותר, כי תקופת האימון לא הספיקה כדי לתרגל במידה מספקת שיתוף עם הרובאים. בכל-זאת למד ותירגל הנשק-המסייע כל מצבי הקרב, והשימוש ברכב ובמכשירי-הקשר והנשק עצמו היה יעיל; אולם דרוש היה, כאמור, עוד פרק-זמן בשביל תרגילים משולבים עם היחידות הרובאיות — והוא חסר.

הקצונה הבכירה ביותר הספיקה אך מעט מאוד לתרגל את הפלוגה והגדוד. ואף למעשה, כאשר לחם ה"חי"ל — נלחמה בעצם, ברוב המקרים, קנה-המידה הטוב ביותר להצלחת אימון החי"ל — ב"תקופת-פיוג'י", זו היא הצלחתה אחר-כך בתפקידי פטרול נגד אויב מנוסה ביותר, ובעל כושר-לחימה מובהק.

עם כל היותה מזורזת וחטופה — לא הכזיבה תקופת אימוני החי"ל באיטליה את צרכי שירותו בחזית.

(ששימשה אז מרכז-ההדרכה הצבאי באיטליה). המדריכים היו קצינים מעולים מהארמיה השמית, בעלי כושר-הדרכה ממדרגה ראשונה, וכמוכן היו בעלי נסיון-קרבי "עדכני" — וכן היה עדכני ביותר כל החומר הנלמד. הלימוד בבתי-הספר היה אינטנסיבי ביותר, כ-15 שעות ליממה. התוצאות היו טובות מאוד. הסמלים והקצינים הספיקו להקנות את הידע והתרגול הדרושים ליחידותיהם. ואפשר לומר בבטחה כי עם תום תקופת אימוניהן היו הכינה והמחלקה בחי"ל מוכנות לקרב.

למרכז-ההדרכה בבנונטו שוגר למעשה כל הסגל הפיקודי של ה"חי"ל".

האימון הגופני, אימוני הנשק-האישי והשדאות לא היו חדשים לחיילים. רובם נמצאו מאומנים ברמה טובה למדי בשטחים אלה עוד עם תחילת האימונים המחלקה הרגילה יכלה על-כן להקדיש רוב זמנה לשכלול החומר האמור; ובמיוחד: — באשר להרמת כושר הקליעה, תפעול הנשק בכל תנאי קרב, ואימון מחלקתי עם תרגול בתרי-גולת-הקרב (שהיתה נהוגה אז בצבא הבריטי, ואשר בכל המקרים הוכיחה את יעילותה).

שעות-אימון רבות הוקדשו על-ידי יחידות-הרגלים לשיתוף-פעולה עם נשק-מסייע ועם חילות אחרים. הדבר נעשה לא רק באמצעות תרגול, כי אם גם בעזרת סרטי-קולנוע ובמיוחד — על-ידי ביצוע התרגילים עם אש.

חיל התותחנים של החי"ל

אל"ם שלום עשת

המבוא והבעיה

האישור המדיני להקמת בריגדה יהודית (חי"ל) והפקודה הצבאית להתארגנותה בפועל, יצרו בעיות בלתי-צפויות רבות. המטרה היתה להקים מהר ככל-האפשר עוצבה ארצישראלית לוחמת, על דגל המיוחד, הרכבה ורוחה — ולהטילה למערכה בגד הכוחות הגרמניים-הנאציים. אך חלפו חדשים עד שהוגשם חלום זה. אמנם היו קיימות אז יחידות ארצישראליות רבות מחילות שונים; אולם, פרט למספר יוצאות-דופן, לא היו רמת אימונם ונסיונם הצבאי, ארגונם וציון מתאימות עד כדי הכללתן בעוצבה-לוחמת הבנויה לפי תקן מוגדר.

שלושת גדודי חיל-הרגלים העבריים של ה"רגימנט הארצישראלי" היוו את הגוף העיקרי של הבריגדה. אך חיל-התותחנים העברי, במידה שהיה מצוי אז, נאלץ לעבור תחילה שינויים ארגוניים מוחלטים, לקבל אימון מיוחד ולקלוט ציוד וחימוש שונים לגמרי מאלה שהיו מוכרים לו, בכדי שיוכל ליהפך לזרוע-הסיוע העיקרית לחיל-הרגלים שבבריגדה.

כל אלה שטיפלו בהקמת הבריגדה היהודית הרגישו אינסטינקטיבית שעל תותחי הבריגדה להיות מופעלים על-ידי צותים יהודיים ובמידת האפשר בפיקוד של קצינים יהודיים. פעלו כאן רגש גאוה-לאומית ותחושת השליחות בהפעלת תותחים עבריים במערכה. לעומת זה נצבו העובדות של ה"תקן המלחמתי" הבריטי ליחידות ועוצבות. תקן זה קבע לחטיבת-רגלים-מוגברת עוצבת מאית חיל-תותחנים אורגני זה: — רגימנט-שדה של חיל תותחנים בעל שלוש גונדות דו-סוללתיות ובו 24 תותחים "בני 25 ליטראות"; גונדה נ"ט אחת בעלת 12 תותחים בני 17 ליטראות (מת-נעיים); גונדה נ"מ קלה בעלת 12 תותחים בני 40 מ"מ ו-6 תותחים בני 20 מ"מ. כאשר בסתיו 1944 הגיעה העליונות-האווירית של בעלות-הברית לשיא יכלו ברוב החזיתות לפרק את יחידות הנ"מ הקלות ולשלוח את כוח-האדם שנתפנה להשלמת יחידות חיל-הרגלים, שסבלו אבידות כבדות.

הבעיה שפתרונה הוטל עלינו היתה, איפוא: — לארגן רגימנט תותחני-שדה אחד, וגונדה נ"ט מתנייעת אחת, מהקדרים של תותחנים ארצישראליים וממתנדבים יהודיים מיתר היחידות והעוצבות של כוחות-הבריית. וזאת לזכור: רגימנט-שדה היה מורכב אז מ-36 קצינים ו-643 בעלי דרגות אחרות; וגונדה נ"ט — מ-8 קצינים ו-173 בעלי דרגות אחרות. עמדו לרשותנו כ-300 בעלי דרגות אחרות מה"גונדה הנ"מ הקלה הארצישראליית הראשונה" ו-85 עד 90 בעלי דרגות אחרות מיחידת ארטילרית-החופים שבחיפה. סך-הכל — כ-400 תותחנים, שהתמחותם המקצועית היתה בשטח של תותחים נ"מ בני 40 ו-20 מ"מ, ותותחים 6 ליטראות ו-6 אינץ' להגנת-חופים*.) לא היו מצויים כלל (פרט למחבר רשימה זאת) קצינים יהודיים שלהם נסיון ביחידות ארצישראליות של תותחנים — או חיל-רגלים — ושהיו מוסמכים כמפקדי גונדות וסוללות של ארט-שדה או ארט-נ"ט. על-כן נראתה שאלת הפיקוד על התותחנים כבלתי-ניתנת לפתרון — לנוכח הצורך ב-41

(*) תותחי 6-הליטראות נועדו לפעולה נגד סירות הטורפדו המנועיות המהירות שהופעלו על-ידי האיטלקים במלמה הגדול של מלטה. — המערה.

ארנון הרגיסנס

כאמור, עמדו לרשותנו רק שלושה חודשים. הגונדה הנ"מ הקלה האי, שהגיעה לאיטליה יחד עם גדודי-הרגלים של הבריגדה, פורקה באופן הדרגתי כיחידה, חייליה נשלחו לאבולי (בסיס חיל-התותחנים המלכותי ובית-ספר לתותחנים) ושם הוחל באימונם המיוחד, כדרוש ליחידת תותחני-שדה.

על-מנת לקצר את שלבי ההתארגנות החליט פיקוד כוחות-הבריית באיטליה להשתמש ברגי-מנט-שדה 165 ("תותחני-גי'פ") — אשר לו נסיון-קרב מפואר מהפלישה לסיציליה בקיץ 1943 ועד לכיבוש רומא בקיץ 1944, ושחנה, על שתי גונדותיו (ה-351 וה-486) דרומית לרומא — בתור מסגרת להקמת רג-השדה העברי. בסוף דצמבר 1944, עם קבלת השם החדש "רג-השדה העברי ה-200 לארטיילריה-המלכותית", הפכה גונדה 351 ל"גונדת-שדה 605", שעיקרה תותחנים בריטיים. בפיקודו של המיור פרייר; גונדה 486 — הפכה ל"גונדת-שדה 606", בפיקודו של המיור הנריקס; וגונדת 604, בפיקודו של המיור רוטשילד, התארגנה כגונדה חדשה. שתי האחרונות היו הגונדות העבריות. מפקדת הרגימנט ומפקדו קול-לויט ג'ונסון — המשיכו בתפקידם כבעבר.

רג-השדה, על יחידות-המשנה שלו, התרכזו ב-איזור פלסטרינה, הנמצא כ-30 ק"מ דרום-מזרחית לרומא.

לוחי-הזמנים של ההתארגנות התבסס על הערכת התותחנים אשר גמרו את אימונם המיוחד הנ"ל בבסיס אימונים, לגונדות עם התחלת הקמתן. בערך בין ה-8 ל-10 בינואר 1945 קם רג-שדה 200 על רגליו; תותחיו בני 25 הליטראות, על רכבם וציודם, הגיעו; ואימון הסוללות והגונדות הפך למציאות.

ברצוני להדגיש את העובדה שרג-השדה היהודי 200, על אף היותו יחידה חדשה בשמו ורוחו, הצליח להתארגן בזמן כה קצר הודות לכך שבנינו אותו סביב גרעין-הסגל של רג-שדה בעל נסיון-קרב עשיר וסגל פיקודי מנוסה.

קציני-תותחנים, בדרגות מלויטנט-משנה ועד לקולונל-לויט[°] ובעלי נסיון מתאים *).

נתברר לנו שלא יהיה באפשרותנו המעשית אפילו להקים רגימנט-שדה שלם מכוח-אדם יהודי בלבד, ושאינו כלל לחשוב על הקמת גונדה נ"ט ללא תוספת של קדרים בריטיים. אי-רצון מצדנו — מטעמי רגש לאומי ומגמה ציונית — לא היה בו כדי לפתור בעיה זו. המשימה, שחיבה פתרון מעשי, היתה פשוטה: — "לתת לגדודי-הרגלים העבריים את הסיוע התותחני היעיל, בזמן ובמרחב, שניתן על-ידי רגימנט-השדה האורגני של הבריגדה". בהתחשב בזמן שעמד לרשותנו, להתארגנות רגימנט-השדה ואימונו עד שנצטרך להיכנס למערכה (דצמבר 1944 — עד פברואר 1945), לא יכולנו לחתור לפתרון הרצוי מבחינה מדינית ואידיאולוגית — רגימנט-תותחנים עברי טהור; ונאלצנו לקבל כפשרה פתרון של הקמת יחידה מעורבת, ששתיים משלוש הגונדות שלה היו עבריות.

יש להודות כי צנורות-הפיקוד של ה"הגנה", וועדי-החיילים שבמסגרת הבריגדה, לא נטו לראות את הדברים באור עובדתי זה. אני סברתי כי מוטב ללכת לקרב עם רגימנט-שדה מעורב, בתקווה שמתנדבים נוספים מארץ-ישראל ימלאו לנו את החסר בכוח-האדם להשלמת הגונדה השלישית, ופרחי-הקצונה הארצישראליים — שנשלחו בינתיים מהיחידות הנ"מ ולהגנת-החופים לבריטניה — יצטרפו אלינו בגמר אימונם שם, כקצינים בסוללות ובגונדות.

הירידה בחוף איטליה

* נחוצים היו בעצמם, 44 קצינים — אך 3 מהם (קציני הרפואה, האפסנאות והקשר) לא היה נדרש כלל כי יהיו תותחנים. שלושתם — במפקדת-הרגימנט.

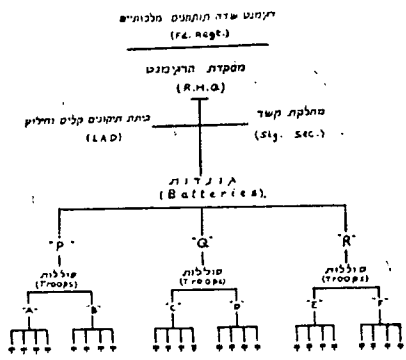
תורפה ו"הפרשי-ביצוע דקים" אשר לא תמיד הם מופיעים בחוברות-ההדרכה, אלא שידיעתם נצרכת בעמדות-הקרב.

בשלושת השבועות הראשונים לאחר השלמת ארגון הגונדות אימנו את אנשינו באימון-הפרט ובאימון המקצועי. כדוגמה: — צותי התותחים — בנפרד; ה"משנים-הטכניים" — על לוחות-האר"טילריה שלהם; הקשרים — בהפעלת מכשיריהם או בהנחת קוי טלפון.

אחרי-כן באו שלושה שבועות של אימון יחידתי. הסוללות והגונדות, כגופים אורגניים והיים, התחילו לנוע, לפרוס מערך ולתפוס עמדות, להפעיל משימות-אש מדומות — בהדרכה ובפיקוד של נקודות-תצפית, במרחק של קילומטרים; וכן לבצע בדק התותחים, הרכב והציוד, ולספק את צרכי היחידה ביום ובלילה, בקור, בבוץ ובגשם שוטף.

הקושי הפסיכולוגי של התותחנים האר"ט ישראלים נבע מהשניו הפתאומי שהתחולל. בעבר התנסו הם בצות-התותח האר"ט דיביזואלי, כנהוג ביחידות נ"מ קלות — עשרה אנשים עם סמל, שלפי נוהלי-קרב היה מוסמך להחליט על פעולה טקטית, דהיינו — לפתוח באש על האויב, שמפקד-הצות ואנשיו ראוהו והרגישו בו; בעוד שעכשיו נפרסו התותחנים מאחורי רכס, אם רק ניתן היה הדבר, וההחלטות והפקודות באו ממרחקים וממפקדים שנראו לאנשיהם רק לעתים רחוקות בלבד. הצות הנ"מ שהיה קודם עצמאי, הפך להיות לאחד הבר"גים במכונה מורכבת, שמתפקידה היה להנחית אש על אויב שלא יכלו לראותה, ולפעמים אף לא להרגיש בו. הוא מצא את עצמו משובץ בארגון אשר ראשו ומוחו הנחו אותו ממרחק. זה היה שוני מכריע.

לבסוף, אחרי שבועות של עבודה מאומצת, בא המבחן לגונדות ולרגימנט המאומנים כיחידה שלימה, בתנאים וקשיים שדמו לתנאי-קרב משיים; וכשיא — הפעלת התותחים בירי בתחמושת חיה. בשבוע הרביעי, בערך, של פבר. 1945, יצא רג. 200 למבחן-הגמר, שהוכן והודרך ע"י

מבנה רגימנט תותחנים בריטי בתקופת התארגנות החי"ל

עובדה נוספת שגרמה לא-מעט להתרגשויות, אי-הבנות והיכוכים, היתה השארת סמלים ורבי-סמלים בריטיים במסגרת הגונדות העבריות, לפי תקן ואישור מיוחד. החתום-מטה מקבל על עצמו אחריות מלאה לכך, הואיל ומשוכנע הייתי (ולא שינתי דעתי זו גם היום) כי מתפקידנו היה לתת לחיל-הרגלים העברי את הסיוע התותחני היעיל ביותר, וכי תקופת-אימונים בת שמונה שבועות אינה הופכת רג. שדה וגונדות-שדה למכונה מושלמת של סיוע חילי, אפילו היו מאחרי חייליהם ולסמליהם שירות ממושך ואימון תותחני בענפים אחרים.

איסון הרגימנט

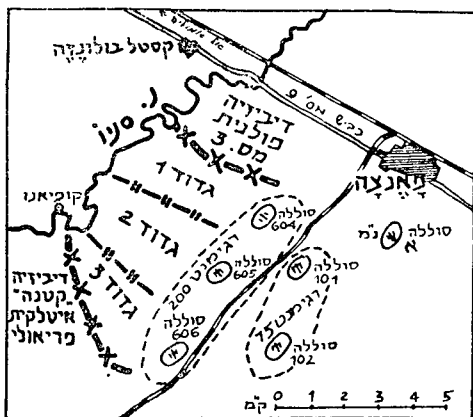
התקופה-הקצרה בת 8 שבועות בערך לאימון הגונדות והרגימנט כיחידה שלמה הוגדלה למעשה באמצעות הפעולות שהוכרתי אותן בפרק על התארגנות.

ראשית, כל אימון בעלי-המקצוע, והאימון של הסמלים (כגון: "מספרי אחד" של תותחים, משינים-טכניים, מודדים וקשרים*) שהיו דרושים במספרים לא-קטנים, כבר ניתן להם בבית-ספר לתותחנים שבאבולי; כשהצטרפו לגונדותיהם בסוף 1944 ובינואר 1945, לא רק שובצו בזה לתקן הארגוני אלא אף היו מוכנים לבצע תפקידיהם המקצועיים והפיקודיים. שנית, הגרעין של רבי-סמלים וסמלים בריטיים, בעלי נסיון-קרב ממושך, חיזק את מסגרת הגונדות, ואנשיו עזרו באימון-הפרט ובאימון-היחידה בהצביעם על אותן נקודות

* בחלקם קשרים-נהגים, שאומנו לא רק להפעיל מכשירי-קשר, אלא גם לנהוג ברכב, כולל רכב וחלי ומשורין.

פוס־העשירי. איזו אכזבה! נסיון־הקרב הראשון — לא במסגרת הבריגדה היהודית. לילה אחר לילה, וגונדה אחרי גונדה, החליף הרגימנט את תותחי רג.־שדה 23, דרום־מערבית מפאנצ'בה. תוך־כדי החלפה זו לא קרה שיותר משמונה תותחים יימצאו מחוץ לפעולה — וגם זה לשעה קלה בלבד. מוצבי־התצפית של הרגימנט המוחלף המשיכו בפעולתם ורק בלילה השני לא־חר החלפת התותחים בעמדותיהם, וזו מוצבי־התצפית שלנו קדימה ונכנסו לחזית, מוצב־תצפית לכל גדוד חי"ר בקרה־חזית. רק כעת היה רג.־שדה 200 ערוך לקרב. הוא השתמש בעמדות־התותחים ומוצבי־התצפית של היחידה המוחלפת; אפילו רשת הקשר הקוי הקיימת נמסרה לנו לחיבור למרכזיות שלנו. בחזית סטטית מקובלים החלפה שגרתית כזאת והשימוש במערך של היחידה המוחלפת.

על אף האכזבה שלא נפעל במסגרת החטיבה, הגיעה התרגשות התותחנים שלנו לשיא כאשר פקודות־האש הממשיות הראשונות ניתנו ממוצב־ביהתצפית, והפגזים ה"חיים" הראשונים נורו לתוך מערך הגרמנים (עוצבת צנחנים). בהדרגה התרגלנו לחיי־שיגרה בקו־חזית סטטי. רוב המטרות היו ידועות ורשומות על לוחות־הארטילריה, ורק לעתים רחוקות בוצעה משימת־אש חדשה לפי הוראות של אחד ממוצבי־התצפית.

המערך הארטילרי בגורת החי"ל
 ① היחידות רג.־200
 ② היחידות רג.־150
 ③ היחידות סוללה נ"ח
 ④ גזעו עצמות בין הצנחנים
 ⑤ גזעו עצמות בין הצנחנים

מפקד "חטיבת תותחנים מס' 2" ומטהו. בשלב א' נעו הגונדות לאיזור כ"מ 50 ק"מ דרום מזר' לרומא, שם ביצעו פריסה לעמדות־אש וירו משימות־אש שונות במטווח־התותחנים. בשלב שני נע כל הרגימנט צפונית לרומא, למרחב צ'ויטה־וקיה, ומשם — לאיזור הררי, ושלה את מוצבי־התצפית שלו קדימה בחשכת־הלילה, על מנת שיהיו מוכנים להנחית אש לעת־שחר. זו הפעם הראשונה פעלו כל 24 תותחי הרגימנט על מטרה אחת, בריכוז שהיה מכונה "מטרת מייק". לא זו בלבד שמהלומת־האש היתה מדויקת ונפלה לתוך איזור־המטרה; הדבר שבלט היה זה כי אף שהגונדות נתפרסו קילומטר־רים אחת־מהשניה — בכל זאת נפל ריכוז־האש על המטרה. כי כאשר פקד מוצב־התצפית להעביר את ריכוז־האש אל מטרה חדשה — שונה כיוון האש אל המטרה החדשה כאילו לא שלוש גונדות גפרדות היו מנחיתות את האש אלא יחידה אחת, שתותחיה עומדים "גלגל ליד גלגל". מפקד "חטיבת תותחנים מס' 2", שהיה הבוחן שלנו, הצהיר: — "רג.־שדה 200 מוכן לפעולה ולסיוע־קרב לבריגדה היהודית".

ועוד מלה על תקופת־האימונים. היו קיימות גם שעות, ולפעמים יום שלם, של מנוחה והוי חברתי; קבוצות נסעו לרומא לחופשה, ידידים נפגשו, והגונדות היו גאות על עצם קיומן ואופיין. כל גונדה היתה משוכנעת שהיא הטובה ביותר ברגימנט.

הנסיון בקרב

חיל־הרגלים של הבריגדה כבר נע צפונה, וב-4 במרס 1945 נכנס למערך של קו החזית באיזור אלפונסינה (בקרב רבנה). מיד נפוצו בקרב התותחנים שמועות על הפרדתם מהבריגדה; אך לבסוף — בסוף השבוע הראשון, או תחילת השבוע השני, במרס 1945, אם זכרוני אינו מטעני — נע רג.־השדה 200 צפונה, לקראת המלחמה.

מסע שלושה ימים (לילה אחד של חניה בפוליניו, ולילה שני על־יד רימיני) הביא את היחידה לאיזור־החזית של הארמיה־השמינית הבריטית, ופתאום הופעה פקודה חדשה: רג.־שדה 200 מחליף את רג.־שדה 23 של הבריגדה 43 (בני שבט־הגורקה) באיזור נהר הסניו העילי, בפיקוד הקור-

כל צות במוצבי-התצפית הוחלף על-ידי צות חדש מדי 96 שעות — לאחר מסע קדימה בגיפים, החלפת אלה בפרידות, וההתקדמות האחרונה אל הנקודה ברגל. בדרך-כלל שוכנו מוצבי-התצפית עם מפקדות פלוגות-הרגלים הקדמיות, או בקרבתן. המלחמה הפכה להיות לשיגרה, וכל אנשי היחידה רכשו באופן מתמיד נסיון והתמחות. צותי התותחים כמעט ואיבדו את ההרגשה שמעבר לרכי סים, במרחק 5—6 ק"מ, מחופר האויב בעמדותיו. בערך אחרי עשרה או שנים-עשר יום הגיעה הבשורה המיוחלת שהבריגדה תיכנס לקויה של יחידת הגורקה; ובלייל 26—25 במרס 1945 נמצאו שלושת גדודי-החי"ר שלנו בקו. הפעם הפך החלוס למציאות. הבריגדה היהודית, על יחידותיה המסתערות, המסייעות והמשרות, פעלה יחד בגורת-החזית. וכעת התחילו ההכנות למתקפה הגדולה של אביב 1945 להשמדת הכוחות הגרמניים באיטליה. לילה אחרי לילה יצאו פטרולים של חי"ר הבריגדה, על-מנת להשתלט על שטח-ההפקר שבין עמדותינו הקדמיות והנהר סניו. על התותחנים הוטל, נוסף על תכניות האש ההגנתיות הקבועות-מראש, לעבד משימות-אש מיוחדות לסיוע לפטרולים, אש מרגמות האויב על עמדותינו הוחזרה מיד על-ידי תותחנינו, או על-ידי תותחים כבדים-יותר (בני 5.5 אינץ') מהרגימנט הבינוני 75 ותותחים נ"מ כבדים (בני 3.7 אינץ') מרג. נ"מ 1. על אורחי-הלחימה ונוהלי-הקרב הארטילריים נתפרסם מאמר מפורט ("ע"י הח"מ) בחוברת ע"ו (ינואר 1953) של "מערכות".

"עוזרים-טכניים-של-התצפית" יהודיים שירתו בקביעות במוצבי-התצפית, וקשרים יהודיים העבירו את פקודות-האש ואת הדיווח הטקטי (עובד-דתי-שוטף, המבאר את הסיבות להחלטה על פקודת-אש, הנמסרת בצינורות-הארטילריה), והערכת-הקרב*) של קציני-התצפית.

הארטילריה הקשור עם הגדוד הסביר שבמצב של אי-בהירות הנקודות של מקורות-הצליפה — שדי כיום היה מצריך "רכוז-דיביוני" לפחות — ושל ארטילריה המתקדמת בדילוגים, אין אפשרות כזאת. הצעתו היתה: אש-ארטילריה להקמת מסך-עשן כפול (על קרהאופק של הרכס — ועל מדורג הקדמי) לסינוור הצולפים. ההצעה נתקבלה, הוגי שמה — ואיפשרה את התקדמות הרגלים.

הצותים שבמוצבי-התצפית, ויחידות-הרגלים שבסביבתם, לא זו בלבד שהתחילו להכיר אלה את אלה, אלא אף החלו לרכוש אימון הדדי באשר ליכולת הביצועית המקצועית של האחר. מבחינת הראות של התותחנים היה שלב זה של המערכה מעין "זיץ-קריג" (**), ובמיוחד כשהוראות ממפקדת-הקורפוס הגבילו את פעילות חיל-התותחנים (הקצבה של 8 פגזים ליום לכל תותח), במגמה לצבור את מלאי התחמושת למתקפה הגדולה. מוצבי התצפית של התותחנים ישבו במקומם שעה שפטרוליי-הרגלים שלנו נעו קדימה; ולעתים רחוקות הגיע פטרול של אויב עד לקוים שלנו. תכניות-אש חיל-התותחנים למתקפה הוכנו בקפדנות ובשיטה של "רישום שקט"; דהיינו — קביעת הנתונים ללא בדיקתם באמצעות ירי-ממש. יום 9 באפריל 1945 שינה כל זאת. 232 כלי-יריה של ארט. השדה וארטילריה בינונית וכבדה של הקורפוס-העשירי (***) פעלו למשך ארבע שעות ללא הפסק, לפי תכנית-אש שנקבעה מראש לשם ריכוז עמדות האויב; ימינה לבריגדה — רעמו מאות כלי-יריה של הקורפוס-השני הפולני; צפונית-יותר הצטרפו תותחיהם של קורפוס אחר קורפוס של הארמיה-השמינית כולה. הרעשה כבדה זאת הושלמה על-ידי הפצצה אווירית מרוכזת של מאות מפציצים כבדים, שהטילו את פצצות-

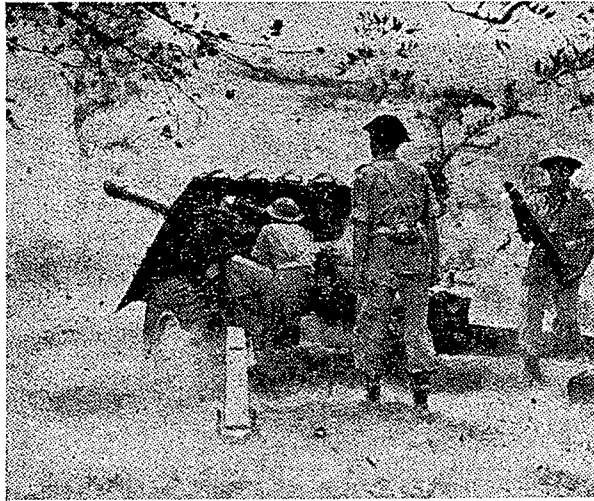
(*) ניתוח מצבי-הקרב והצעות לתפעול ארטילריה שיהיו לום את הצרכים הנובעים מהם — לידעת המפקד הארטיילרי או מפקד הרגלים או השריון, המסתייעים.

(**) "מלחמת-שבת" — ביטוי אירוני, שהוא "הצד השני של המטבע" לעומת ה"בליצקריג" (מלחמת-בזק) — המערב.

(***) הערה: סה"כ כלי-יריה ארטילריים של הקורפוס העשירי: —

25 ליטר.	—	144
5.5"	—	48
7.2"	—	16
3.7"	—	24
		232

לא נכללו התותחים נ"ט.

תוחח בן 17 ליטראות בפעולה

עלול היה להביא אתו הפתעה חדשה. לא השיגרה, אלא הנסיון שנצבר מתוך השיגרה, הוא שאיפשר עתה לתותחנים להיענות ביעילות לכל הדרישות והתמורות במצבים חדשים. גדודי-הרגלים של הבריגדה נעזרו לא-במעט על-ידי הנחתת משי-מות-אש מדוייקות אשר בוצעו על-ידי גונדות-השדה המלוות, שהיוו יחד אתם צותי-קרב משור-לבים וגמישים.

ב-14 באפריל השיגה הבריגדה את היעדים שנקבעו לה. רוחב החזית נצטמצם עד כדי כך, שכוח-משימה חדש ("Grey Force") אורגן בפיקודו של בריגדיר בנימין — ורג-שדה 200 הפך להיות חיל-התותחנים של עוצבה ארעית זו. כוח-משימה זה הוטל למערכה בכיוון מונטה-גרנדה ובולוניה. ב-15 וב-16 באפריל ירה רג-שדה 200 בפעם האחרונה בצותא מתותחיו, בריכוז-רגימנטי, על תותחי הגרמנים שחיפו על נסיגתם.

תפקידו של הרגימנט כמכונת-מלחמה נסתים, והוא התרכז לאורך הכביש פאאנצה-בריויגלה. מעתה עמד לנגד עיניו תפקידו כיחידה יהודית-ציונית. רק כעת הגיעו התגבורות שכה חסרו לנו בשעת המערכה. הקצינים הארצישראלים הצעירי רים הצטרפו אלינו לאחר אימונם שנמשך כשמונה חדשים. ב-2 במאי 1945 נסתיימה המלחמה בחזית איטליה; ועתה היתה שהות בשביל להתבונן

(*) הסניו-שימש כ"קור-הפצצה".

הם לאורך הנהר סניו ומערבה לו (*). באותה שעה נע הגדוד השני של הבריגדה קדימה ועבר את הסניו על-ידי פנטגוצי. המערכה שינתה עתה את אופיה — מקרב סטטי לקרב של תנועה קדימה; וגם רג-שדה 200 נאלץ לותר על עמדותיו הסטטי-יות ולנוע קדימה, בדילוגים, עם חיל-הרגלים — כל גונדה בסיוע-ישיר לאותו גדוד-רגלים אליו היתה קשורה. גונדה 604 — עם הגדוד הראשון; גונדה 605 — עם הגדוד השני; גונדה 606 — עם הגדוד השלישי. התקדמות בדילוגים איפשרה — וגם וידאה — שתמיד תהיה גונדה אחת (או שתיים) פרוסה ומוכנה לירי על-מנת לתת סיוע לגונדה הנמצאת בתנועה קדימה לאורך ציר-ההתקדמות של גדודי-הרגלים שלה.

בהדרגה הפכה המערכה להיות לקרב נייד ו-"נזולי", והשטח נהיה קשה יותר ויותר — תחילה גבעי ולאחר-מכן הררי, האויב נסוג באטיות, ולחם בעקשנות תוך-כדי תנועה זו. חי"ר הבריגדה הת-קדם בעקבותיו, ובאופן מתמיד תבע סיוע-אש ישירות מהגונדות שלו. מוצבי-התצפית וקציני-התצפית-הקדמיים של הגונדות נעו עם אותה פלוגת-רגלים שהלכה בראש גדודי-הרגלים המת-קדם. בימים מה-10 עד ל-13 באפריל הועלו בכל-רגע דרישות לשינוי עמדות התותחנים, להתקד-מות ולביצוע תכניות-אש ומשימות-אש מידיות לסיוע לחי"ר. דבר לא היה קבוע-מראש, כל רגע

בה אש על-ידי ריכוז של יחידה-אורגנית בת 24 תותחים — ובדואי לא בקצב של 500 פגז לתותח בארבע שעות (***)..

לריכוזי-ארטילריה הגדולים מאלה הגענו רק במערכת-סיני; אך המערכה לא גמשה ברציפות יותר משבעה ימים.

רג-שדה 200 למד את צורות-היסוד של קרב ומערכה ארטילריים: — בהגנה, במתקפה, בהתקדמות ובמרוץ. דבר אחד לא למדנו — הפעלת חיל-תותחנים בנסיגה. אכן, התמחות מקצועית מסוג זה גם לא רצינו אולי להנחיל לחיל-התותחנים בצה"ל. היחידה למדה שיטות ונוהלי-קרב, ובמיוחד סיגלה לעצמה את ההשקפה והתורה על ריכוזים מהירים ויעילים של הנחתות-אש קצרות-זמן, לפי החלטתם הטקטית, ופקודתם, של קציני תותחנים בכירים הנמצאים קדימה, עם חיל-הרג-לים או חיל-השריון, לשם "קריאת הקרב" וניהולו. אך רגימנט-200, על אנשיו, לא רק הנחיל לצה"ל את הידע התותחני בשטח ארט-שדה וארט-בינונית. מיחידותיהם הקודמות למדו המתנדבים הארצישראליים גם תותחנות ג"מ ותותחנות הגנת-חופים. לעומת זאת, את ענף התותחנות הנ"ט ירש חיל-התותחנים של צה"ל מחלקות נ"ט של גדודי-הח"ר שבבריגדה. כן שאב הוא את הידע המקצועי בשטח המרגמות-הכבדות ממחלקות-המרגמות של אותם גדודי-הרגלים בבריגדה.

רשימה זו נכתבה לפי הזכרון; ואחרי 15 שנה טבעית היא הנטיה לאידיאליזציה של העבר ול-הבלטת הגורמים החיוביים. כן מיטשטש במשך הזמן פרט זה או אחר ולא ניתן למסרו באותה מידת-דיוק שהבחינה ההיסטורית מחייבת אותה. אכן, המטרה היתה להעלות צינן לכניסת הבריגדה למערכה ב-1945 — והמחבר לא התימר להגיש בזה מסמך ממצה או מחקר מקצועי.

(*) מילה זו — שמשמעותה המקורית, בצרפתית, "מסגרת" (למשל — מסגרת מפקדים ובעלי-מקצוע) שלתוכה "יוצקים" את כוח-האדם הגלמי העתידי להוות יחידה — קיבלה בהדרגה גם את המובן של "סגל", או "גרעין" — המער.

	6000	—	9.4	עד	(**)
21000	12000	—	9.4	ב	
	3000	—	9.4	אחרי	

(***) ב-9.4 — ירי של 4 שעות ב"קצב 2".

ברגימנט בפעילותו — ולהוציא לקח ומסקנות מתקופת חמשת החדשים, בה התארגן, אומן והופע על בקרב.

הלקח

לימוד הלקח — מותנה בראיית הבריגדה כ-קדר* לצבא העברי העתידי לקום. התארגנותה, אימונה ונסיגה בקרב היו מכוונים למטרה זו. כבר הוזכר בסעיפים הקודמים חשיבותו של המושג "קדר" — דהיינו קיבוץ של אנשים מאומנים ובעלי נסיון מקצועי. בלי קדרים אי-אפשר לארגן ולהקים יחידות חדשות ולאמנן לקראת משימותיהן. הקדר הוא אשר מקים ומקיים את בסיסי-האימון, את בתי-הספר הצבאיים ואת היחידות.

רג-שדה 200 — הוא אשר היה את הקדר לחיל-תותחנים בצבא-ההגנה-לישראל. נוסף על ההתמחות המקצועית ונסיון-הקרב, הוריש הוא גם "מסורת תותחנית" ו"רוח-תותחנים", עקב שירותם הצבאי הממושך (במשך חמש שנים) של אנשיו. סמליו ורבי-סמליו הפכו להיות קציני חיל התותחנים בצה"ל, ורביי-הטוראים שלו היו לסמלים ולרבי-הסמלים של החיל.

תודות לנסיון היחידה ואנשיה היה קדר זה מסוגל לארגן את החיל מחדש, אף עם ציוד וחימוש שהיו מושלמים הרבה פחות מאלה שעמדו לרשותו במלחמת-העולם השנייה. אין לבנות חיל מסייע ומקצועי על ידיעה תיאורטית בלבד, ועל סמך אימפרוביזציה. שכן אילתורים אפשר לבצע דוקא על-ידי אנשים שהיה להם הנסיון בהפעלת ציוד וחימוש מושלמים.

אם נשוו את 40 ימי פעולת-הקרב של רג-שדה 200 לאותם 61 ימי-לחימה שהיו לצה"ל במלחמת-הקוממיות מה-15 במאי 1948 עד ה-10 בפברואר 1949, הרי תיראה תקופה רצופה של 40 יום כפרק-זמן מכובד למדי.

ואם יוגד שרג-שדה 200 ירה בשה"כ כ-21,000 פגזים (** בני 25 ליטראות במנות יומיות שונות, הרי אפשר לומר שבמלחמת-הקוממיות לא ירינו מתותחים 75 מ"מ (הדומים, בערך, בעצמתם לתותחים בני 25 ליטראות) בקרבות יותר מ-10,000 פגזים. ופרט למקרים נדירים לא הונחתה

כיצד צמחו הסוללות הראשונות

אל"ם דן חירם

קפיטן פריץ איזנשטטר — היום אל"ם שלום עשת).

רק כעבור מספר חודשים החלו להצטרף סגני-המשנה הארצישראלים הראשונים. בשלב מאוחר יותר, אחרי שהבריגדה הועברה כבר לבלגיה, הגיעו גם סגני-המשנה שעברו קורס-יסוד לקציני חיל תותחנים באנגליה, ושהביאו אתם מטען רציני של ידיעות בשטחי התותחנות השונים.

כתוצאה מן המיון הנ"ל נוצרו קבוצות-האימון השונות; התותחנים והנהגים נשארו בשטח ההתארגנות הרגימנטי, והחלו באימון בסיסי של התותחן ואימון-הצות. גם המש"קים-המיועדים החלו ללמוד כקבוצה את מקצוע מפקדי-הצות. כל זאת — בהדרכת המש"קים, רבי-הסמלים והקצינים הבריטיים. כן למדו במקום חלק מן הקשרים וחלק מן המשנים-הטכניים — וזאת בעיקר בשביל לאפשר השגת שילוב מוקדם ככל-האפשר של כל בעלי-המקצוע באימון הסוללתי. ובסוף פברואר 1945 — בא אף האימון הרגימנטי אשר הסתיים במטוח, בו בוצעו ריכוזים רגימנטיים.

מרבית הקשרים והמשנים-הטכניים עברו באותו פרק-זמן קורסים יסודיים בבסיס-האימונים של חיל-התותחנים שבדרום איטליה, באפוליה.

היסודות השונים מהם הורכבה יחידתו הארטי-לרית של החי"ל החלו מתרכזים, בחודש דצמבר 1944, באיזור זגרוולו — פלסטרינה, לא-הרחק מרומא. משנתכנסו כולם, נעשה מיון קפדני בכוח-האדם המצוי, שלחלקיו השונים היה עבר תותחני שונה — וכל איש נבדק באשר למקצוע התותחני אשר יתאים לו ביותר. המיון בוצע על-ידי מפקדי הסוללות ומפקדי הגונדות; דרך אגב, יצוין כי כל הקצינים היו בריטיים — ומהם חלק לא-גדול יהודים אנשי-אנגליה (יוצא-מן-הכלל אחד היה

קורסים אלה נמשכו כעשרה שבועות ואורגנו היטב; אלה שהשתתפו בהם הצטרפו אל הרגימנט, בשטח ההתארגנות שליד רומא, רק זמן קצר לפני שהחלה התנועה בכיוון אל החזית.

שני דברים איפיינו תקופה זו, מדצמבר 1944 ועד מרס 1945: לימוד המקצוע וגיבוש רוח הרגימנט. הבחורים שלנו למדו את מקצועות התחנות — פרט לתפקידי הקצונה — על בורים. למדנו את תרגול הצות והטיפול בתותח, סדר מהלך הפריסה של הסוללה ביום ובלילה, את התפקידים במוצב הפיקוד הסוללתי ובמרכז ניהול-האש הגונדתי; עבודה ליד מכון, לוחי ארטילריה, מרוח-רכס, תיקוני-רגע, משמעת-אש, התפקידים במוצב תצפית ויסודות הטיווח — וכל יתר הפרטים והתהליכים הטכניים שהנם תנאי לתותחנות טובה. מקום אחד אליו לא הצלחנו „לחדור” — היתה מפקדת הרגימנט, אשר נשארה על טהרת הבריטיות, ותפקידיה נשארו בשבילנו בגדר סוד.

באשר לרוח היחידה, דומני שהיתה זו למופת לכל יחידה צבאית. היינו גאים על הרבה דברים: על היותנו תותחנים בכלל — ותותחני-שדה בפרט; על היותנו בחייל — ועל הסמל, שבלט בו „מגן-דוד”, אותו נשאנו על השרוול, הסמל לו ציפינו במשך כל השנים בהן שירתנו ביחידות הבריטיות; ועל כך שעמדנו לצאת לחזית וליטול חלק פעיל במלחמה בגרמנים. היחסים בתוך היחידה פנימה היו חברותיים מאוד, וכל יחידת-משנה פיתחה לה, תוך זמן קצר, מסורת משלה — וזו טופחה ועודדה כראוי גם על-ידי הקצינים הבריטיים, שידעו להעריך נכונה מה ערכה של מסורת כזו לכל גוף-צבאי. בין גונדות הרגימנט לא היתה אחת שלא הכריזה על עצמה כ„גונדה הכי טובה ברגימנט”; ובתוך כל גונדה חשבה כל סוללה את עצמה לסוללה הטובה ביותר. אחד ממפקדי הגונדות, מיוזר א' דה-רוטשילד, היה מתיחס לכל דבר שקרה בחיי היום-יום של יחידתו כ„הולם — או בלתי-הולם — את רמת הגונדה שלי” — משפט שהיה אמנם למקור לא-אכזב של הלצות ועקיצות, אך שהיה בו כדי לציין את הגישה שהיתה בעצם אופיינית לכולם. מצב-הרוח הסתייע לא מעט גם בשפע של יין איטלקי בשעות הערב הפנויות...

רוח זו הגיעה לשיאה כאשר, במרס 1945, החלה התנועה לחזית. הדרך היתה ארוכה; עברנו דרך רומא, משם לפורלי ולפאאנצה — ועד לעמדות שנקבעו בשבילנו בגזרת החייל, מדרום לנהר סניו. ההתרגשות לא היתה קטנה, ושירה בלתי-פוסקת נשמעה מכל כלי-הרכב עמוסי האנשים. נתפרסנו בעמדה רגימנטית, כשכל גונדה נותנת סיוע ישיר לאחד משלושת גדודי-הרגלים של החייל. גזרת-האש כיסתה את כל רוחב הגזרה של החייל, ואף חלק ניכר מגזרות-הפעולה של העוצבות אשר נמצאו בשכנותה מימין ומשמאל.

קיבלנו עמדות מוכנות של הרגימנט הבריטי ובשבועות שלאחר זאת למדנו היטב את שגרת החיים של סוללה בחזית-סטטית: ארגון העמדה, הסואתה, כוננות לירי וסידורים מנהלתיים שונים אשר איפשרו מכסימום נוחיות לאנשים — מבלי לפגוע במכסימום דריכות לפתיחה באש.

לא עבר יום בלי חילופי יריות עם הגרמנים. הכוננות היתה גבוהה מאוד ותגובות האש שלנו היו מידידות. נוכחנו לדעת שהאימון האינטנסיבי נתן את פרוי; הפכנו תוך ימים מועטים לתותחנים מנוסים, ורבים היו המקרים בהם קיבלנו מחמד אות ממפקדי חיל-הרגלים על ביצוע מהיר ומדוייק של משימות-אש שונות.

כאשר, בסוף אפריל 1945, החלה ההתקפה הגדולה האחרונה של צבאות בעלות-הברית באיטליה, ירתה כל גונדה אלפי פגזים במסגרת תכנית-אש רבת-היקף — ובכך נתנה את חלקה בהבקעת המערך הגרמני על הנהר סניו. בשלבה הראשון של המתקפה ניתן סיוע זה לגדודי החייל בלבד; אך בשלב מאוחר יותר, אחרי חציית הנהר ותוך כדי תנועה לעבר הנהר פו, ניתן על ידינו סיוע גם לעוצבות אחרות — איטלקיות ופולניות, אשר נמצאו באגפי גזרתנו ואשר המשיכו בהתקדמות גם לאחר שהבריגדה הוצאה מאיזור הלחימה ועברה לעתודת הקורפוס-העשירי-הבריטי. בחלק זה של הלחימה התנסה גדוד-השדה ה-200 בתפקידים של ארטילריה בקרב נייד; — דילוגים מהירים ומתן-אש מידי תוך כדי פריסות-פתע. מבצעי הרגימנט נסתיימו עם כיבוש העיר בולונייה, אליה הגיעו או בעת ובעונה אחת, מכיוונים שונים, יחידות הארמיה ה-8 הבריטית ויחידות הארמיה ה-5 האמריקאית.

בעלי-התפקידים, כשכל פרט חייב לעמוד ברמת ביצוע טכנית גבוהה מאוד; וכן מותנה פעלו זה בעבודת-צוות חלקה, כשכל איש בקיא בחלקו-הוא במנגנון הגדול והמורכב. באין אלה — אין הרגיי-מנט יכול לפעול ביעילות. ברגימנט-שדה ה-200 נוצרו תנאים אלה, כתוצאה מעבודה מאומצת מאוד והרבה רצון טוב, תוך תקופה קצרה ביותר — פחות מ-3 חדשים — בהתחשב עם חוסר כל הכשרה קודמת למרבית אנשי הרגימנט. ההישגים שהושגו באימון המסגרות הסוללתיות ובקורסים השונים, הרוח והגאווה אשר פעמו בכל סוללה — אלה היו היסודות אשר איפשרו את כניסתנו לקרב במועד, תודות להם הוכתרו בהצלחה רבה כל המשימות הארטילריות — מהן מורכבות למדי — שהוטלו על רגימנט זה במהלך הלחימה. רגימנט-שדה ה-200 לא איכזב את גדודי-הרגלים של החי"ל באשר לסיוע שהללו דרשו ממנו; וכאשר אנשי-הרגלים מחבבים אותך גם אחרי הקרב — הרי זה הסימן הטוב ביותר לכך שהיית תותחן טוב.

ביקורה של חנה רובינא בקווי-החזית

כאשר, במאי 1948, פעלו התותחנים הרא-שונים (בני 65 מ"מ) של צה"ל מרכס פוריה לעבר הדגניות, וכאשר הוקם במחוזות-הבוק חיל-התותחנים של צה"ל, על סוללותיו הר-בות, בכל החזיתות — היה זה בראש-ורא-שונה הודות לכל אותם האנשים אשר רכשו את הידע הטכני והנסימן המעשי ברגימנט-השדה (היהודי) ה-200 שבחטיבה היהודית הלוחמת.

ליד כל תותחן היתה מחפורת לצות. התחפרנו זוגות וזוגות (3 — 2 מטרים מעמדת התותחן); את החפירה כיסינו באהל סיידים וריצפנו אותה בארגוני תחמשת כדי לא לשכב במים שנאספו בתחתיתה. תותחן אחד נמצא תמיד בכוננות ליד התותח. הוא היה קשור עם מוצב הפיקוד בטלפון "חד-סטרי" ובמקרה של אזהרה היה מועיק את שאר הצות. "מצב היכון" קבוע נתקיים למשך מחצית השעה עם שחר ועם רמזי-ערב. היתה זו מסורת קבועה — והעמה עמה: כאותו זמן היו הפטרולים יוצאים בערב וחוזרים עם שחר, והיה הכרח שאנשי הצות יהיו מוכנים, מבלי שיצטרכו להזעיקם, לחיפוי על פטרולים או לחילוצם, שכן האויב ממול — הצנחנים הגרמניים — היה אויב מסוכן למדי לפטרולים שלנו.

הכניסה לעמדות חלה ערב-פסח והחבריא הנל-הבים חשבו שהגיע הזמן לקיים את הפסוק "שפוך המתך על הגויים" ובקשו רשות לפתוח באש על עמדות הגרמנים. הקצינים הסכימו (כפי הנראה בהשפעת קיום המצוה בדבר שתיית ארבעת-הכז-רות) אך תגובת הגרמנים לימדה אותנו חיש-מהר שאין להפגין את היריב בלי "סיבה מיוחדת".

למרות הכוננות המתמדת היו חיי התותחנים יותר מסודרים ויותר בטוחים (הם נמצאו מחוץ לטוח מרגמות האויב) מהי הרגלים שבמוצבים הקדמיים אשר נמצא אף במדרון הקדמי. בשטח עמדות הרגלים נהרס חלק גדול של הבנינים (קו החזית נמצא כאותו איזור כבר כחצי שנה), ואילו התותחנים חנו בשטח בו נשתמרו יותר בתים והי-תה קיימת גם אוכלוסייה אזרחית. הם חנו קרוב לכביש ויכלו להנות מנסיעות ל-NAAFI הקרוב ואפילו למקלחת שבפאנאנצה (עם החלפת בגדים מלאה!).

בתקופה זו היינו שותפים לחוויה בלתי נשכחת — ביקורה של חנה רובינא, שקויים ממש בקו החזית.

(דברים אלה נרשמו מפיו של סא"ל יעקב אשל)

רגימנט-שדה של חיל-תותחנים הנו גוף אשר כל קיומו ופעלו מותנים בעבודה משולבת של כל

המרגמות

ב

ח

ז

י

ת

אלים יהודה פריהר

ראשית מחלקת המרגמות

קורות הקמתן של מחלקות מרגמות בנות 3 אינץ' בגודלי-הרגלים של החטיבה-היהודית-הלוחמת שזורות ושלוכות במאבק על הפיכת הגדודים ליחידות לוחמות. במיוחד בלטה מערכה זו בג' דוד השני של הבריגדה, בו היתה לי הזכות לפקד על מחלקת מרגמות 3 האינץ' הראשונה שהוקמה. עוד בשנת 1943, בהיות הגדוד במדבר-המערבי בתפקידי שמירה, נשלחתי לקורס הראשון למפקדי די מרגמות שניתן לגדודנו (בדיר-סונייד, בקרבת יד-מרדכי של עכשיו). שיטת הפעלת מרגמות 3 אינץ' היתה בתקופה ההיא מבוססת על יחידת-אש של מרגמה אחת בלבד, על-אף היות המחלקה בנויה במתכונת של 6 מרגמות — אשר במרוצת הזמן אף פיתחו שיטות להפעלתן במקביל, כש-יחידת-האש הקטנה היא כיתה, דהיינו 2 מרגמות, ואף אפשרות ריכוז, בהקבלה, של המחלקה כולה.

עם שובי לגדוד, לאחר הקורס, היה רצון עז לדחוף ולקדם את הפיכתו לגדוד לחם, עם כל הנשק-המסייע שהיה אז בתקן בג' דודי-רגלים אחרים בצבא הבריטי. לצערנו, לא תוקן תקן היחידה, והכלים לא ניתנו עדיין. בכל זאת החליט קומץ אנשים בגדוד להקים את המחלקה בכל מחיר.

הסתובבנו במדבר המערבי ואספנו מרגמות משומשות וחלודות שהיו פזורות ב"שדות-הקרב. כך אספנו את 6 המרגמות הראשונות; והודות לאחד המש"קים, איש חניתה, דב-טוראי קרפוביץ, שהיה מסגר מעולה, הצלחנו להביא את הכלים למצב בו אפשר היה לתרגל עליהם את הגרעין הראשון של המחלקה.

עדיין חסרו לנו שני דברים יסודיים: מערכת תחמושת — וכונות למרגמות, אותן לא יכולנו למצוא בשום מקום. תוך חיפוש פתרון לשתי הבעיות מצאנו תחמושת אי-טלקית בת 81 מ"מ על כל סוגיה; ולאחר ניסויים רבים התאמנו אותה לשימוש במרגמות הבריטיות — והאימונים החלו. גנרל בריטי שפקד אז על אזור קירנייקה ראה תוך סיוריו בייחודות גם את אימון יחידתנו. הוא התרשם כה חזק עד שהחליט לעזור לנו בהשגת הכונות; וקיבלנו אותן בהשאלה מגדוד סודני, אשר חנה לא-רחוק מאתנו בסביבות בנג'י — וכך הושלם הצידוד. האימונים התקדמו במלוא הקצב, ואף השתתפנו בתרגיל גדודי, שכלל נשק-מסייע זה, בשתי צורות-הקרב הנחשבות כקשות — קרב התקדמות-ורדיפה וקרב נסיגה.

שמחת הגדוד היתה רבה באותם ימים, כי לאט-לאט ראינו את עצמנו הופכים לג' דוד לחם על כל צידוד. אך השמחה לא ארכה, כעבור שבועות מספר ביקר אצלנו המפקח על הגדודים היהודיים ופקד להחזיר את כל הצידוד לבטיסיה-החסנה בריטיים. הפקודה נבעה מהמדיניות הבריטית של אותה תקופה, לא לאמן את היהודים אלא בנשק קל "מאוד" — דהיינו ברובים בלבד. את המרגמות ראינו שוב רק לאחר תקופת-מה, עם הקמתה הרשמית של הבריגדה.

תקופה סטטית למדי והגנתית באופיה. שם הבחנתי בפעם הראשונה בערך העצום של נשק זה ושלי-טתו על שטח-ההפקר שבין שני הקוים. כן התברר חי-שמהר שניצול נכון ויעיל של המחלקה וכליה תלוי במידה רבה במספר התצפיות ובאמצעי-הקשר אתן.

הנסיון שרכשתי אז, בסיפוח אל יחידות הודיות וקנדיות, עמד לנו יפה במבחן, כאשר — כשבועיים לאחר-זאת — נכנסו הגדודים לקו והחליפו יחידה בריטית משורינת, שהיתה אחראית לקטע זה.

לקח-לחימה בשליטה על שטח-הפקר

עם קבלת האחריות לקו, החלה פעילות-פטרון לים ענפה מאוד — לצורך שליטה בשטח-ההפקר. מרגמות 3 אינץ', בהיותן נשק גדודי, היו הכלים העיקריים אשר סייעו בצורה גמישה ורצופה ביו-תר בכל פעולת-פטרול זו. השטח אורגן; מטרות סומנו וטווחו פעמיים ליום, בכדי להתאים את הירי לשינויי מזג-האוויר התכופים.

מפות-קוד, שכללו את כל המטרות האפשריות אליהן יכלו מרגמות להגיע, הוסברו היטב לכל מפקד פטרול, כדי שיוכל לקרוא במהירות לאש-מסייעת, באם ייתקל באש מהמטרות המסומנות או מסביבתן. גזרת-ההפעולה היתה מישור שטוח מכוסה מטעים אשר מנעו בעד תצפית יעילה. המקומות היחידים לתצפית-אש בשעות היום היו על גגות הבתים שבחוות החקלאיות המפוזרות בכל השטח. לגרמנים היה ידוע היטב שאלו הן עמדות-התצפית היחידות בגזרה; על-כן זכו הללו לטיפול נאות של הארטילריה בכדי למנוע תפי-סתם ע"י תצפיות; ולאחר תקופת-מה נהרסו כל עליות-הגג כליל. בכל זאת הצלחנו להיאחו בכל מיני שברי-גגות, ואף לארגן עליות וירידות מהי-רות ממקומות אלו, על-מנת שהצופה יוכל להי-מלט במהירות מכסימלית במקרה ותופגז התצ-פית.

אש נגד-מרגמתית

הגרמנים השכילו מאוד באיכון אש-המרגמות שלנו, ובכל מקרה של פתיחת-אש הומטרו כעבור דקות מספר פגזי מרגמות וארטילריה על עמדות-תינו. לאחר זמן-מה מצאנו בהתחפרות יסודית

לפני יציאתנו לאירופה, בשטח הריכוז שלידי אלכסנדריה, לא רק קיבלנו את הנשק על כל אבזריו, אלא גם ציפינו לקבלת זחל-מי-נשק, אשר הובטחו לנו עם הגיענו לאיטליה — ואמנם כך היה.

אימונים באיטליה

עם ריכוז החטיבה בפיוגי שלידי רומא, המ-שכנו באימונים אינטנסיביים — ועתה לפי השיטה החדשה של הקבלת המרגמות*, תוך שימוש של אמצעי הקשר שהגן או תקניים בצבא הבריטי.

במשך האימון באירופה הוברר לנו חי-שמהר שיש לסגל דרכים חדשות להצבת מרגמות, שת-היינה שונות במקצת מאלו שידענון בחולות המד-בר בהם היתה לרוב המרגמה משיגה את יציבותה לאחר יריה שלוש פגזים. אחת השאלות העי-קריות היתה איך למנוע שקיעת בסיס-המרגמה, לאחר שזו ירתה מספר פגזים, בקרקע רטובה ובוצית. דבר זה מנע מאתנו הפעלה יעילה, ובי-חוד במצבים בהם שקעה לפעמים המרגמה עד לעומק של חצי הקנה, מצב שהפריע הפרעה רצי-נית ביותר לצידודה התקין.

בתקופה הזאת פיתחנו שיטה של הצבת הבסיס על אדני-עץ, שאספנו מפסי מסילת-ברזל מפו-רקים — ואשר נהפכו מאותו יום לצידוד סטנדרטי של כל מרגמה ומרגמה, התרגולת להצבת המר-גמה על אדנים אלה פותחה במהירות, ובכל מקרה של קרקע בוצית היינו חופרים תחילה שוחה אשר בה הוצבו בולי-העץ, ועליהם המרגמות, כשמספרי 1 ו-2 של צות-המרגמה עומדים על הבסיס בשעת היריה של הפגזים הראשונים — ועל-ידי כך מיצבים אותו ומונעים "קפיצות".

בחזית

בטרם הוכנסו הגדודים ללחימה נגד הגרמנים, נשלחתי לתקופה של 14 יום כמסופח ליחידות שבקו, על-מנת לחוש מקרוב את הקרב נגד הגר-מנים ואת אורחי ניהולו. החזית היתה באותה

* דהיינו, בדומה לירי בתותחים, מטוחת רק מרגמת-ה"ציר" — ואילו שאר מרגמות היחידה, שהוצבו לפי אותו ציר-כיוון בדיוק, פותחות באש לתכלית על-סמך טיווחה של זו.

והפיזור בירי המרגמות, כבכל כלי-נשק מסייע אחר, קטן בהרבה ברוחב האלומה מאשר באורך האלומה. דבר זה איפשר להם, מצד אחד, לקרב מאוד את אשם אל קציני-המרגמות-הקדמיים — ומאידך גי-סא, להמטיר אש מדויקת-יותר עלינו.

שיטה זו סיגלנו לנו לא במלואה, כי לא היינו מתורגלים להצבת כלים בגזרה שכנה — דבר שהיה גורם לקשיים ארגוניים רבים. לעומת זאת היינו עובדים בקשר הדוק ביותר עם הגדודים השכנים, ומסייעים אחד לשני במידת הצורך, לשמאל ולימין.

בגזרה הררית זו מצאנו חיש-מהר שהמקום הטוב ביותר למרגמות הוא לאו-דוקא בתחתית המדרון האחורי אלא במחציתו. במצב זה לא היינו נפגעים מאש ארטילרית, אשר מסלול-התעופה שלה שטוח בהרבה ממסלול המרגמות, ומעולם לא יכול היה להגיע לעמדותינו: פגזיה או שהיו פוגעים ברכס שמאחוריו הצבנו את המרגמות, או שהיו עוברים מעלינו ופוגעים בתחתית המדרון, שלא נמצאנו בה.

הריסת מצדיות

רוב לחימת החטיבה בחזית חל בחורף 5—1944, במוג'אוויר גשום וקר מאוד. לכן היו שני הצדדים מארגנים מוצבים מחלקתיים סביב כל מבנה שהוא המצוי בשטח, על מנת לתת לאנשי המחלקה מחסה ממוג'האוויר הגרוע. את המבנים היו מחז-

מרגמה בת 3 אינץ' בשעת הירי

פתרון לעמידה נגד אש זו, ואף פיתחנו שיטה אשר איפשרה לנו להמשיך בירי על-אף האש הנגד-מרגמתית שלהם ואפילו להפסיק את זו במ-הרה. השיטה היתה בעצם פסיכולוגית בלבד. מאחר ולא יכולנו להתליף עמדות פעמים רבות — וזה אף היה גזול זמן רב — היינו מתחפרים כליכך עמוק שרק פגיעה ישירה יכלה להוציא אותנו מכלל פעולה; ודוקא בעת שאש נגד-מרגמתית גרמנית הומטרה עלינו, היינו מוסיפים לירות במלוא-הקצב על קציני-המרגמות-הקדמיים הגר-מניים.

אחר דקות מספר היתה האש נפסקת — בעיקר כתוצאה מנזקים שגרמנו להם בקוים הקדמיים; שהרי ללא-ספק החיילים שבקוים-קדמיים אלה הם שדרשו הפסקת אש נגד-מרגמתית שלהם, כדי שנחדל גם אנו להפגזם בצורה יסודית. לעומת זאת אנשי מחלקתי — בהיותם מחופרים-היטב, ועסוקים בירי באותו פרק-זמן בו היו מופגזים בעצמם — היו חדלים לשים לב להפגזה, וע"י כך שומרים על רוח רמה דוקא ברגעים הקשים. אנו מצדנו פיתחנו בתוך הגדוד רשת-תצפיות מיוחדת לצורך גילוי מחלקות-מרגמות גרמניות. רשת-תצפיות זו היתה קשורה, באמצעות מ"ק-19, לקציני-המבצעים הגדודי; ועם קבלת ידיעות מ-מספר תצפיות היו הנתונים מועברים במהירות אל המרגמות — והללו היו פותחות באש על כל עמ-דה שנתגלתה. לצערנו, לא רבות היו העמדות הגרמניות שנתגלו, וכאן שוב עמדנו על תכסיס גרמני מענין מאוד, אשר לאחר גילוינו סיגלנו אותו לעצמנו והפעלנו בהצלחה רבה בגזרת-חזית הררית, לכשהחלפנו את בריגדת ה"גורקה".

מטבע-הדברים הוא שכל תצפית צופה ישר קדימה, ומנסה לגלות את המתרחש לפניו. הגרמנים הבינו זאת היטב, ועל-מנת למנוע את התגלותן היו מציבים את מר-גמותיהם באגפים, לרוב אף בגדודים השכי-נים שמשמאל ומימין. אך מעולם לא היו פותחים באש חזיתית, הישר לפניהם, אלא באש אוגפת*, דבר אשר הכביד עלינו את גילוי עמדותיהם. אך לא זו בלבד, אלא שגם היו משיגים דיוק רב-יותר — היות

* אש אוגפת — זו המכוונת אלכסונית "לעבר אגף", אל קטעי-חזית אויבת שאינם נמצאים הישר לפני הכלי היורה. — המערך.

את עצמה לא נגד פטרול כי אם נגד שלושה גר-
מנים, בפיקודו של קצין מיוחדת-סיוור, אשר ברחו
ממחנה-שבויים וניסו לעבור את הקוים שלנו ול-
חזור אל יחידתם. שלושתם נתפסו על-ידי מחלקת-
המרגמות והוחזרו למכלאת-השבויים.

המעבר לאופנסיבה

באביב 1945 עברה הארמיה-השמינית למתקפה-
כללית, במגמה לסיים את המערכה באיטליה.
בתקופה היא נמצא שטח-ההפקר שבינו לבין
הגרמנים באזור גבעי ומבוטר רחב למדי, בין
שני רכסי הרים המרוחקים זה מזה כ-2—3 ק"מ,
אשר בתוכו זרם הנהר סניו. ערב המתקפה הוחלט
לקדם חלק מהגדוד עד לנחל עצמו, על-מנת
להקנות לעצמנו "ראש-גשר" נוח יותר בשביל
לפתוח בהתקפה. נקודה מעניינת כאן היא שבמשך
הלילה הצלחנו, יחד עם כפלוגת רגלים, להוריד
לשם כיתת מרגמות 3 אינץ', להתחפר על-ידי
הנחל ולהסתוות כך שבבוקר לא הרגישו הגרמנים.
במאומה, על-ידי כך הרוחנו טוח-פעולה של עוד
כ-2 ק"מ, שהיו חיוניים במתן סיוע לכוחות-חי"ר
אשר עם שחר צריכים היו להתקדם אל מעבר
לנחל. בעת ההתקדמות צורף לכל פלוגה בקר-
אש נייד. שבירו נמצאה מפה בה סומן אירגון
השטח — והיא איפשרה לו לקרוא באופן רצוף-
לאש-מרגמות בעת ההתקדמות, תוך הדילוג המת-
מיד בין כיתת-מרגמות אחת אשר בחוד של
המשמר-הקדמי לבין שתי הכיתות האחרות שעם.
הגוף העיקרי, למעשה היתה זאת הפעולה האח-
רונה של המרגמות ואף של החטיבה כולה —
כשכוחותינו חדרו כבר לפרברי בולוניה, והמערכ
הגרמני מתמוטט לאורך החזית כולה.

סיכום

רוב הנסין והלקחים אשר צוינו כאן הועברו
לצה"ל עם הקמת הצבא בשנות 1947—1948.
כשאותם האנשים שפקדו על מרגמות בבריגדה
בתקופה המתוארת, מוצאים את עצמם מופקדים
על ענף זה, תחילה במערכת-ההדרכה של צה"ל —
ובהמשך הקרבות אף מפקדים על גדודי המרגמות-
הכבדות (120 מ"מ) ומיישמים את התורה והנסיון
לתנאינו-אנו.

קים ומבצרים, והופכים למעין מצדיות — וסביבם
היו מפתחים רשת שוחות ותעלות שהיו נתפסות
בעת הצורך על-ידי כל אנשי המחלקה. מבנים אלו
נהפכו במהרה "אוביקטים" להריסה בשביל שני
הצדדים.

השיטה אשר פיתחנו בגדודינו היתה כדלקמן:

היינו מביאים לקו-הרכס משחית-טנקים
(M-10), שהיה "מפצח", בירי בכינון-ישיר,
את המבנים; ומרגמות 3 אינץ', בתאום
הדוק עם "M 10", היו ממטירות פגזים
סביב המבנה. תיאום-הזמנים בין שני סוגי-
האש היה גורם חשוב ביותר בפעולה להש-
מדת האויב שבמוצבים מחלקתיים אלה.
תחילה היו פותחות באש המרגמות, ו-10
שניות לאחר זאת משחית-הטנקים. פגז ה-
"משחית" היה פוגע במבנה. אנשי המחלקה
שבאותו מבנה היו רצים החוצה אל השו-
חות, בכדי להימלט מהשמדה בתוך המבנים.
אך כאן היו נופלות בינתיים, תוך 20 שניות,
פגזי המרגמה שנורו 10 שניות קודם לכן
(זמן תעופתו של פגז מרגמה בטוחים הנ-
תונים — 30 שניות); והם היו "תופסים"
את הגרמנים בשטח פתוח, בטרם הספיקו
להיכנס לתוך השוחות. התוצאות לא בועשו
בדרך-יכלל לבוא; ועם הופעת "הצלב-הא"
דום" לפינוי הפצועים וההרוגים היינו מפ-
טיקים את הירי.

אבטחת עמדות המרגמות

מאחר ושני הצדדים היו פעילים מאוד בפטרול-
שטח-ההפקר, ואף בחדירת הפטרולים לעומק, היה
צורך לאבטח את עמדות המרגמות מפני חדירות
אלו. השיטה הטובה ביותר שמצאנו, נוסף לזקי-
פים הרגילים בכל עמדה ועמדה, היתה זו: —
מתחנו סביב העמדות חוט, הקשור במקומות מס-
פר למוקשי-תאורה. שיטה זו אמנם הכבידה גם
על תנועותינו בלילה, אך לעומת זאת מנעה כל
הפתעה מצד האויב ולא איפשרה לפטרוליו לה-
גיע לעמדות המרגמות. חוט זה נמתח בדרך-כלל
במרחק 100 מטר מהעמדות וסביבן — וזאת על-
מנת למנוע שימוש ברימוני-ידי על-ידי פטרולי
הגרמנים. במקרה אחד אמנם הצדיקה שיטה זו

המק"כים

כ

ב

ר

י

ג

ד

ה

מחלקות המק"ב מאורגנות במסגרת של גודרי מקלעים-בינוניים מיוחדים שהיו מספחות מחלקות מק"ב לגדודי החי"ר). הוא הוסיף כי הקורס הנו מתקדם ואינו מתאים למתחילים. כל נסיונותי לשכנעו כי לא נפלה כאן כל טעות, עלו בתוהו. כאן זימן לי מזלי הטוב ידיד שהכרתיו שנה קודם לכן במצרים, בקורס לאימון-גופני וכושר-קרבי. היינו שם שכנים לאהל והתידדנו במשך תקופת הקורס. הוא ניגש אלי ושאל למעשי במפקדת ביה"ס, ומתוך שיחתנו התברר לי שהוא ממלא תפקיד של שלישי בביה"ס. בשמעו על קשיי הפ"עיל את כל קשריו והשיג את הסכמת מפקד ביה"ס לכך שאתקבל לקורס, ואף הוציא הוראה שינתן לי מדריך מיוחד בשעות הערב, שיכין אותי לרמה הנדרשת בקורס המתקדם. לאחר חדשיים של לימודים ועמל מייגע השתתף הקורס בתרגיל אש כללי, "הגדוד בהתקפה", אשר כלל גודוד-רגלים בריטי שסיים אימוניו, ואשר בוצע בסיוע תות-חיים, מרגמות 3 אינץ' ומקלעים-בינוניים. להפ"תעתי מצאתי את עצמי מפקד המחלקה בתרגיל הסיום, דבר שעורר קנאה רבה אצל הקצינים הבריטיים הותיקים.

מפקד האיזור, לאחר שנמסר לו על הישגיו בקורס, הזמינני ובחנני על הצלחתי. לצערי היה עלי לחכות עוד כשנה עד שניתן לי להיפגש שוב עם נשק זה — הפעם כציוד אורגני יחידתי.

עם פרסום הצו בדבר הקמת החטיבה היהודית הלוחמת וכינוס הגדודים בבורג-אל-ערב ליד אל-עלמיין, קיבלנו את כל הציוד, החימוש והרכב לפי התקן הנהוג בצבא הבריטי, פרט לזחלילים (נושאי-ברז) שקיבלנו באיטליה לאחר הגיענו ל-מרכו האימונים החטיבתי בפיוג'י (לא הרחק מרומא). נושאי-הברזן בצבא הבריטי נועדו או לשתי מטרות: — א) סיור; ב) נשיאת הנשק המסייע עד לעמדות האש, והעברת תחמושת וציוד.

מחלקת הזחלילים (Carrier Plin.) כללה 13 זחלילים: — 6 זחלילים ליחידת הסיור בת 2 כיתות (3 זחלילים כ"א) חמושים במקלעי "ברזן"; 6 זחלילים למחלקת המקלעים-הבינוניים שכללה שתי כיתות אשר לכל אחת 2 מקלעי "ויקרס" (4 זחלילים לנשיאת 4 מקלעי "הויקרס" ו-2 זחלילים לנשיאת תחמושת לדרג הלוחם); הזחליל ה-13 היה למפקד המחלקה.

לאחר אימון אינטנסיבי בחורף הקשה של אי-

רס"ן ירחמיאל אהרון

השלב המוכין

הכרותי הראשונה עם המקלעים-הבינוניים באה במפתיע. בקיץ 1943 נקראתי אל מפקד הפלוגה. הלז מסר לי שעלי לצאת לקורס מקלעים-בינוניים במצרים, כי הוקצה לנו מקום בקורס לקצין מקלעים-בינוניים מטעם מפקדת האיזור.

רבה היתה שמחתי שניתנה לי האפשרות ללמוד ולהכיר נשק חשוב זה. קייתי כי השתתפותנו בקורס זה מסמלת מפנה ביחסם של השלטונות הצבאיים שמנעו עד כה מאנשי היחידות העבריות הכרת הנשק-המסייע והשימוש בו. כשהתייצבתי לאחר כשבוע ימים במפקדת ביה"ס לחיל-רגלים ולנשק-מסייע של הצבא הבריטי במזרח התיכון ששכן בג'ניפה, נוכחתי ששמחתי היתה נמהרת. מפקד ביה"ס השתומם לראות — לפי תעודות המשלוח שלי — שהגיע אליו קצין מיחידה עב-רית. הוא הסביר לי שכפי הנראה נשלחתי בטעות, מאחר והקורס נועד לקצינים בריטיים של יחידות מקלעים-בינוניים (בצבא הבריטי דאז היו

מוגבלת בגלל הצמחיה. מפקדי הפלוגות היו מפ-
עילים את המק"בים להתרדת עמדות הגרמנים
שהיו מתגלות בשעות התנועה בהן, וכן הופעלו
הכלים בלילה לפי הודעת התשמועים במקרה שה-
גרמנים נעו בשטח המסומן ומטווח על-ידינו.

לאחר תקופת מרגוע קצרה נכנסנו שנית לזירת
הקרב, והפעם בשטח הררי לא הרחק מבולוניה,
כשלימינו דיביויה פולנית ולשמאלנו — הודית.
מבנה השטח איפשר שימוש הרבה יותר יעיל
בנשק המסייע. גם אנו, כגרמנים, התבססנו על
רכסי הרים אשר בעמק שביניהם זרם הסניו.
שטח ההפקר שבעמק, רוחבו היה 2—3 ק"מ ובו
מספר בתים וחוות. השליטה על הנהר ושטח-
ההפקר היותה את עיקר הפעילות של החטיבה עד
לחציית הנהר עם המתקפה הגדולה של הארמיה
ה-8 שהתחילה באביב.

גם במקרה זה צורפו כיתות המק"ב לשתי הפלו-
גות הקדמיות, כשהן ממוקמות בדרך כלל באגפי
ההר ותעלות קשר עמוקות ומצבורי תחמושת מק-
שרים ביניהן. מיקום המק"בים באגפים בא לנצל
את תכונות האש שלהם באשר הם בעלי אלומת-
אש ארוכה וצרה. על-ידי הצבתם באגפים נוצלה
אלומת האש לכל אורכה. ביום היו המקלעים פו-
עלים ממוצבים אלה, מטרידים עמדות אויב ודרכי
תחבורה שלו ומנטרלים את אש המקלעים הגר-
מנים. השתמשנו רבות במתן אש-עקיפה (ירי אל
מטרות בלתי-נראות בעזרת מכשירי כינון מיוח-
דים עד לטווח של כ-2½ ק"מ). אש זו היתה שימו-
שית להתרדות מקומות-רכוז של הגרמנים.

° נוהג זה היה ברי-תוקף רק במצב של לחימה סטטית;
ומצב זה שרר אז בקטע החזית בו נכנסנו.

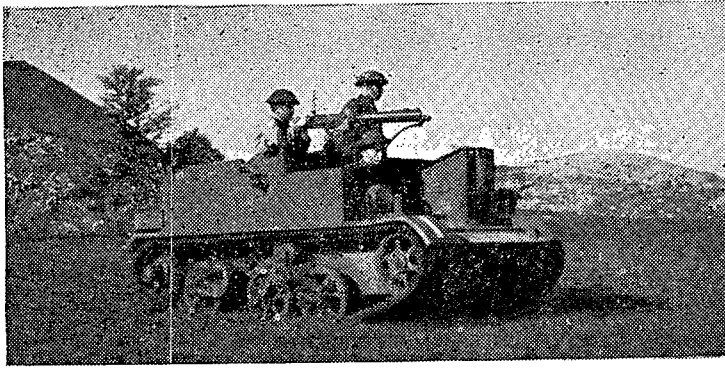
טליה, בסביבה הררית מלאת שלג, שכלל תפ-
עול הזחלילים והמק"בים ושילובם במסגרת פעו-
לות הגדוד והחטיבה, היתה החטיבה מוכנה
להיכנס לקו החזית. על-מנת לקבל טבילת אש
ראשונה, נשלחו קציני החטיבה קודם לכן לדי-
ביזיות שפעלו בחזית, וכל אחד צורף ליחידה
המקבילה למקצועו. בחטיבה הקנדית בה בקרת,י,
מצאתי יחידת מק"בים מגדוד-מקלעים הודי. הקנ-
דים היו בעלי מקצוע והיה מה ללמוד מהם; ואכן
עשיתי זאת — באוירה של יחסים מצוינים בין
החיילים הקנדיים ובינינו.

בחזית

הרגע הנכסף הגיע, והחטיבה, על רכבה וציודה,
נעה לתפוס את הגזרה שהוקצתה לה בחזית האר-
מיה ה-8 ליד רבנה. השטח היה מישורי, מבוחר,
כשתעלות מים לרוב חוצות אותו, ומלא גדרות-
שיחים, וחוות חקלאיות היו פזורות בו פה ושם.
החלפת היחידות בוצעה בלילה. בכדי למנוע
העברת הציוד והתחמושת בקו החזית, נהגו למ-
סור ליחידה המחליפה את המק"בים ומצבורי
התחמושת של היחידה העוזבת °. מפקדי כיתות
המק"ב נכנסו לעמדות עוד בלילה הקודם על-מנת
לקבל את מפות האש וסימני הקוד, וכדי להכיר
את גזרות הפעולה שלהם. בלילה הבא התחלפה
כל היחידה. כיתות המק"ב צורפו לשתי הפלוגות
הקדמיות של הגדוד והוצבו בעמדות הקיימות
שנפרצו בקומות הקרקע של בתי האבן בחוות
האיכרים. בשטחים אלה היה רק שימוש מועט
במק"בים: שדה-האש היה קצר והראות היתה

„אימון אינטנסיבי בסביבה הררית
מלאת שלג...“

ה"ויקרס" מוצב על נושא-ברן

תעלות קשר עמוקות ונוחות לתנועה. ואמנם, זוכר אני מקרה של פגיעה ישירה בעמדת-אש שלנו, אשר פגעה בארגוי התחמושת, אלא שאנשי הצות והכלי נמצאו אותה שעה כבר בתעלת הקשר בעוברים לעמדת-משנה. בלי כל ספק היה הדבר עולה בחיי הצות אלמלא המהירות בהחלפת העמי' דה.

בעיה קשה היתה אספקת התחמושת בשטח הררי זה, שדרכי הגישה אליו התפתלו בשבילים צרים. קצב-האש של המק"בים "אכל" כמויות גדולות של תחמושת. אנשי יחידת הסיוור, שפעור-לתם היתה מוגבלת מפאת אורח הלחימה הסטטי, קיימו את אספקת התחמושת לקוי העמדות בעזרת זחלילים עד לאותו מקום אליו יכלו כלי-רכב אלה להגיע ואחר-כך בשבילים צרים בעזרת יחידת פרדות קפריסאיות שהיתה מצורפת לגי-דוד. אנשי יחידה זו עבדו במלוא הקצב, כי נוסף לאספקה רגילה היו צריכים לערום כמויות תחמו' שת נכבדות לקראת התחלת המתקפה הכללית שהתכוננו לה.

ברדיפה אחרי הגרמנים

חזיה עמוקה גרמה פעולה מיוחדת של מחלקות המק"ב שבגדודי החטיבה בזמן שעברה הארמית ה-8 את הגהר פו. וזה סיפור המעשה: —
לאחר הצליחה המוצלחת של הסניו וכיבוש

(המשך בעמ' 79)

(*) האיזור המוכה של ה"ויקרס" הוא צר מאד. בכך לודא שאף בתנאי קליעה גרועים (לילה, חוסר תצפית-אש וכו') תימצא המטרה בתוך האיזור המוכה, יש צורך בצידוד בשעת הירי. צידוד זה מושג ע"י טפיחות ימינה או שמאלה, וכל טפיחה כזו מסיטה את אש המקלע כרוחבו של האיזור המוכה.

בלילה הוצבו מספר מק"בים בעמדות-משנה, נמוכות יותר, בשטח מוצבי המחלקות הקדמיות, כשהם מכוננים לקוים קבועים לאורך גדרות התיל ושטחי המיקוש או לאורך דרכי גישה אפ-שריים. בלילה היה השימוש בכלים רב יותר וכלל ירי באש-עקיפה, תמיכה בפטרולים שהיו יוצאים מדי לילה, המטרת אש על שטחים בהם נתגלו פטרולים גרמניים, הטרדת שטח-רכו ו עוד. היתה קיימת תכנית משולבת עם הגדודים השכי-נים למתן אש-סיוע על מטרות בגזרות השכנות. מטרות אלו היו מסומנות בשמות קוד במפות האש שלנו, או — במקרה של בקשה מיוחדת — צוינו לפי נקודות הציון שבמפה.

הגרמנים היו ערים מאוד להטרדות על-ידי אש המק"ב ומספר דקות לאחר הפתיחה-באש היו הם עונים באש הנגד-סוללתית שלהם. על-כן פיתחנו שיטת החלפת עמדות מהירה, והתקנו

יחידת האש של המק"ב היא הכיתה, הוה אומר — 2 מקלעים. כמובן שאפשר גם להפעיל כמה יחידות אש על מטרה אחת או על מספר מטרות. במקרים של הצבת המק"בים בלילה למשימות אש-סכנה הי-תה יחידת האש מתפצלת לכלים בודדים. שיטת הירי במק"בים מסוג "ויקרס" מאפשרת כיסוי-באש של שטחים באופן מלא. לאחר כיוון הכלי בכיוון ישיר, או בעזרת מכשירי הכיוון לאש-עקיפה, היה הירי מבוסס על שיטת ה"טפיחות": מספר "טפיחות" ימינה או שמאלה ממרכז המ-טרה (*).

מ ח ל ה ת

ה

ח

ב

ל

נ

ו

ם

סא"ל מרדכי שרוני

התארגנות ואימונים

עם התארגנות הגדוד השני בבורג-אל-ערב, באוקטובר 1944, הוחל בהקמת יחידת החבלנים ("Pioneers" "חלוצים") שלו. כל החבלנים היו מתנדבים, ומספרם כ-20. בהתנדבם לא ידעו הרבה על משמעות תפקידם החדש, פרט לכך שהם יהיו החלוצים לכוחות הלוחמים; אך עם התחלת הקורסים הובהרה להם משמעות זו, שהיא

● בתנועת הכוחות —

פינוי דרכי מעבר, שבילים, מעברים ועמדות ממוקשים.

● בחניה —

ניקוי שטחים ממוקשים, או סימונם.

● בהגנה —

מיקוש סביב לעמדות ומיקוש דרכי הגישה של האויב אל העמדות.

תפקידם היה להיות החלוצים בכל דבר הקשור בתנועתו של הלוחם, בחניתו ובהתארגנותו, וירייהם העיקריים היו מוקשי האויב.

מספר סוגי המוקשים שהיו בידי הגרמנים והאיטלקים היה רב ביותר. נוסף למוקשים היו להם גם 100 סוגים שונים של מלכודות-פתאים ומרעומים. עם זאת, מבחינת המכניקה שלהם היו המוקשים והמלכודות עשויים בהברגה סטנדרטית, ודבר זה איפשר שימושים שונים מרובים בכל אחד מהם. נשק המוקשים היה גורם פסיכולוגי מרתיע, כיון שהסב אבידות מרובות, גרם במיוחד לפצעים קשים והוריד על כן במידה רבה את מורל הלוחם.

אציין מספר מוקשים אשר היו "פופולריים" ביותר:

מוקש נעל נגד אנשים. מוקש זה ניתן להטמינו בקלות בכל שביל-מעבר. מי שדרך עליו ריסק בדרך כלל את רגליו בלבד.

מוקש שרפנלי נגד אנשים. המוקש הוטמן בשדות, וכן בשבילים ומעברים בשטח סגור. מנגנונו היה מחובר לחוט מתכת דקיק שארכו 5-6 מטר. משיכה קלה בחוט, והמוקש היה מתפוצץ בגובה של מטר מעל פני האדמה ומפזר רסיסים שהיו פוגעים באדם עד לטווח 15 מטר, ואשר בטוח של 5 מטר היו הורגים אותו.

מוקש-צלחת נגד רכב. מוקש מסוג זה הוטמן בדרכים, בשדות ששימשו מעבר לרכב, וכן ניתן היה לשימוש למטרות אחרות כגון מלכודות-פתאים: לכל מוקש-צלחת אפשר היה לחבר 2 מרעומים סטנדרטים שאחד מהם יופעל על-ידי לחיצת כלי-הרכב, והאחר על-ידי המלכודת בעת שינסו לפרק את המוקש. מוקש זה היה מוציא רכב משורין וטנק מפעולה. בשלב מאוחר יותר נפגשנו במוקש-בריה.

מלכודות. מלבד המרעומים היה מספר רב של מלכודות-רימונייד מסוגים שונים. לא ניתן היה להבדיל בין רימון כזה ובין רימון רגיל אלא לפי הצבע של המצת שבתוך הרימון; לכל צבע היה זמן בעירה אחר, דבר אשר למדנו בתקופה מאוחרת יותר. כן היו מספר מלכודות בצורת הפצים אשר משכו את לבו של החייל כגון עפרונות נובעים, עטים נובעים, תמונות, פסלים, ועוד הפצים שכל אחד היה שמח לקחתם למזכרת, אלא שברוב המקרים היתה מזכרת זו "יקרה". התחבולות השונות שנתאפשרו על-ידי המוקשים, המרעומים והמלכודות למיניהם חייבו לי-

מוד יסודי של המבנה המכני שלהם ופעולתו, ושל שימושם ותפעולם.

עם התארגנות הגדוד באיטליה בפיוג'י שמ־דרום־מזרח לרומא התחיל האימון היסודי של מחלקת החלוק. למטרה זו הקימו חלוצי הגדוד מוויאום של כל סוגי המוקשים, התחמושת וה־רימונים של האויב, שניתן היה להשיגם.

בהתחלה התנהלו האימונים תוך שימוש בספ־רות (במקום מדריכים) ובדגמים (במקום מוקשי־אמת), עד שניתן מקום לגדוד בקורס בבנבנטו אשר היה מיועד לקציני יחידות חלוצים ולסמ־ליהן. קורס זה, שעמד על רמה גבוהה והיה יסודי ביותר, שימש בסיס להמשך לימודיה של מחלקת החלוצים שלנו. הלימודים שם כללו: לימוד עיוני וטכני של כל המוקשים והמרעומים; טיפול בצורה עיונית במוקשים ובמרעומים (כלומר — בעינים עצומות, או בתנאי לילה חשוך); הטמנת מוקשים בשדה, במבנים, ובמעברים, בצורות שונות; פירוקם בצורות השונות ביום ובלילה. החבלן היה חייב להגיע לרמה שבה יכול היה לזהות בצורה "עיונית" את המוקש ולפרקו תוך כדי עצמת עינים, ושימוש בידים בלבד.

מלבד האימונים הללו ניתנו לחבלנים אימוני נשק, שדאות, וכיו"ב.

עם יציאת הגדוד לחזית היתה מחלקת החבל־נים מאומנת ברמה גבוהה למילוי משימותיה. המחלקה כללה 4 חוליות בנות 3 אנשים; 3 נהגים; 2 סמלי מחלקה; 1 קצין מחלקה. בסה"כ 18 איש. ציודה כלל: 1 מכונת משוריינת; 2 גיפיים; 2 מגלי מוקשים חשמליים; 18 דקרים; כמות חומר־נפץ ומוקשים.

אולם עיקר ציודה של המחלקה היה — מורל גבוה.

עם הכניסה לחזית

כבר עם צעדיו הראשונים של הגדוד בחזית היו ידי החבלנים־החלוצים עמוסות עבודה. האי־זור היה זרוע מוקשים, אשר פוזרו ללא אבחנה על־ידי האויב. נוספו על אלה מוקשים של יחידות מצבאות בעלות־הברית אשר חנו באיזור, והקימו שדות־מוקשים ללא סימון וברוב המקרים גם בלא לדוח עליהם. דבר זה חייב בדיקת כל עמדה עזובה, בדיקות מסביב לעמדות ובדיקת האיזור

המוחזק כולו. דבר זה נעשה על־ידי החבלנים, לפני כניסת הכוחות. חיילי הגדוד הורגלו לחבל־נים וכמעט שלא נעשתה פעולה ללא שיתופם.

עם התחלת פעולות הסיור של יחידות הגדוד צורפו חוליות חבלנים של 2—3 איש לסיור. ויש לציין כי הודות לעירנותם ניצל לא פעם סיור כזה מפגיעת מוקשים. אותו איזור היה מתאים ביותר ללחמת מוקשים ואמנם מוקשים לא חסרו בו; על־מנת למנוע פגיעותיהם בחיילים, הוחלט להדריך את כל מפקדי הכוחות בויהוי מוקשים ובסימונם, לפחות. למטרה זו ארגנו קורסים בת־קופה שקדמה לכניסתנו לקוי הגורקה, וכל מפקד־כיתה קיבל את הידיעות הדרושות לזיהוי מוקש ולשימוש בדקר להגנה עצמית. בתקופה זו אורגנה הצגה כללית לחיילי הגדוד על־ידי מח־לקת החבלה על אופן התנועה, אמצעי־הזהירות ועל המשמעת הדרושה לפטרול בהיתקלו בשטח ממוקש. כן אוגמו גם החיילים בשימוש בדקרים, לאבטחה עצמית. אמצעי־הזהירות נגד המוקשים "בכנסו" בתקופה זו ל"דמם של הלוחמים", כיון שהמוקשים היו או אויב מס' 1 שלנו.

הדרכה זו והכרת המשמעת שהמחלקה הצליחה להחדיר בחיילי הגדוד, הצילו חייליים רבים. עם כניסת הגדוד לאיזור הסגור, במקום יחידות הגורקה, היתה עבודת החבלנים קשה במיוחד, בגלל המיקוש הרב באיזור הררי זה; יצוין, שתוך 28 יום של החזקה בקו זה ביצעו החבלנים 20 פטרול־סיור ליליים.

מקום חנייתה של מחלקת החבלה נמצא על־יד מטה הגדוד אשר היה מפעיל אותה. עם חשיכה היו החוליות מצטרפות לפלוגות הקדמיות ויוצ־אות עמן לסיורים. בגמר הסיור חזרה החוליה למחלקתה.

הודות לכך שמטה הגדוד היה ממוקם בשטח עורפי, נתאפשרה במשך שעות היום יותר מנוחה לחבלנים, דבר אשר היה חשוב לעבודתם באותה תקופה של פעילות רבה.

מפעולות מחלקת ה"חלוצים"

17 מוקשי־נעל פורקו בדקות ספורות

היה זה בפעם ראשונה שבה קיבל הגדוד משימה קרבית. המשימה היתה — תנועה לשטח האויב כדי לבדוק אם נטש את עמ־

NOT TO BE PUBLISHED

Daily Orders
By
Lt Col. I.H. GASH
E. L. N. R.
Commanding

2 (Jewish) Bn PALESTINE REGT

Serial No. 522	12 December 45	
Duty Officer	14 Dec 45	Capt. Z. Slovins
Next for Duty	15 Dec 45	Capt. H. Lasecor.
BOB	14 Dec 45	Cpt Lovin
	15 Dec 45	Cpt Goldstein
BOO	14 Dec 45	Cpl Joseph CAROZATSKY
	15 Dec 45	Cpl Langyel

581. MENTIONS IN DESPATCHES.

His Majesty The KING has been graciously pleased to approve that the following be Mentioned in recognition of gallant and distinguished services in Italy:-

Pr. 17055 L/Cpt. SHARON H.

The Commanding Officer wishes to congratulate L/Cpt SHARON on this award and to thank him on behalf of this Bn for his devoted services whilst the Bn was in the line. We should remember that many of us owe our fitness and probably our lives to the men of the Pioneer platoon.

582. POSTINGS - OFFICERS.

Capt. J. FRIEDBERG from HQ to A Coy (In Command)
Capt. A. BEN-GURION from C to B Coy (In Command)
Capt. H. LASCOR from A to G Coy (In Command)
Capt. Z. SLOVINS from B to Sp Coy (In Command)
Lt. P.S. NEUMAN from Sp to B Coy

Commands to be assumed immediately.

Taking and handing over Certificates to reach Bn HQ by 151800h.

585. APPOINTMENTS - OFFICERS.

Major A.V. SCHUGURENSKY is appointed temporary En Welfare Officer.

ציון לשבח מתפרסם
בפקודות יום

12/12/45
Lt Col. I.H. GASH
Commanding
2 (Jewish) Bn Palestine Regt.

תנועה מעבר לסני

בלילה שקדם למעבר הסניו הכינו חב"כ לני הגדוד את המעבר וסימנו את מקום הריכוז שנקבע על-ידי עמדת נילי. עמדה זו נמצאה במרחק עשרות מטרים ספורות מהסניו. המעברים ואיזור החנייה סומנו בסרטונים לבנים, שאיפשרו לזהותם בלילה; אמצעי הזהירות הללו היו חיוניים, כי האיזור היה ממוקש ביותר. אחד החיילים שלא שם לב לסרטונים הלבנים, נקטל ב-מוקש.

עם שחר התחיל הכח לנוע מעבר לסניו ונתקל בקני-מקלעים ובמרגמות, אשר הושארו על-ידי האויב בשטח, שהיה מבו-תר ביותר, ומתאים לפעולה משולבת של מקלעים ומרגמות.

פלוגה ג' של הגדוד נעה קדימה בדרך

דותיו. חולית חבלה נעה קדימה, לפני כיתת החוד של פלוגה ג', במרחק של 800 מטר מעמדת היציאה שלהם הגיעו אנשינו לתעלת מים אשר בה היה מעבר צר אחד ויחיד. במעבר זה ניתקלו החבלנים במספר רב של מוקשים, והיה עליהם לפנותם. תוך מספר דקות פירק חבלן כ-17 מוקשי-נעל טמונים באדמה — ועל-כך צוינה לשבח מחלקת החבלה על-ידי מפקד הגדוד. האויב ניצל את עצירת הכוח והתחיל להמטיר עליו אש מרגמות; כן התחיל לפעול נגדו צלף שירה מתוך בית הרוס אשר היה במרחק כ-200 מטר ולא נתן להרים את הראש. גם הוא שותק בפעולה מוצלחת של אותו החבלן, אשר פגע בפגז פיאט בבית, ושיתק את הצלף. לאותו זמן ניתנה לפלוגה פקודה לסגת, והיא חזרה לעמדות היציאה.

לנים, שהיתה בדרכה למקום המחסום, הת-
חילה לצעוק מרחוק אל הגייפ שיעצור, אך
הנהג לא שמע זאת. לא היתה ברירה אלא
לירות מתת-מקלע באויר. לשמע היריות
נעצר הגייפ. כשהחבלנים ניגשו אל מפקד
הגדוד, נמצא הלז מרוחק 2 מטרים מה-
מוקש.

פעילות מחלקת החבלה לא נסתיימה. עם גמר
הקרבנות. כשהגדוד חנה בטרביזיו, עסקו חבלנים
בניקוי המחנות בשביל פליטי המחנות שהגיעו
אלינו, ולא פעם הוזעקו למחנות שבהם נתגלו
מוקשים עזובים.

ההמשך בצה"ל

גרעין של חבלני הגדוד השני הניח את היסוד
למקצוע החבלה בגדודי צה"ל, על-ידי הכנת
חומר הדרכה ועזרי לימוד, ובעזרת הידע שרכשו
בשיטות השונות בהדרכה.

הוקם בית-ספר בגליל לחבלני גדודי צה"ל,
וכן הוקמו מספר בתי-ספר לחבלה גדודית בפי-
קודים. כל זה נעשה עוד טרם התארגנו יחידות
השדה של חיל-הנדסה, אשר גם הן הודרכו על-
ידי אותו הגרעין, בשלבים הראשונים. סיום נאה
למבצעי החבלה של חבלני הגדוד השני היה
פירוק מטען של 5 טון חומר-נפץ, אשר הוטמן
בירושלים בזמן מלחמת הקוממיות ובאוגוסט
1949 היינו צריכים לפרקו. אלא שזה כבר סיפור
לעצמו...

הראשית עד שהגיעה לשטח, בו נתגלתה
לאויב.

מפקד הפלוגה החליט לעצור את הפלוגה
ולנסות להתקדם רק עם חולית החבלנים
שלנו, אשר נעה אתו. בכניסה לשטח
הפתוח על-יד אחת החצרות שבה חשבנו
לחנות, נפתחה עלינו אש מרגמות ומקל-
עים. בהתיעצות שנערכה במקום הוחלט
שהחבלנים ינסו לפתוח שביל בשדה, ול-
העביר בו את הפלוגה. תנועה בשדה היתה
בדרך-כלל בלתי רצויה באשר רוב הש-
דות היו זרועים מוקשים, אולם פעולה זו
הצליחה והפלוגה עברה ללא פגיעה.

"דרכתי בכל השטח..."

באותו יום של תנועת הגדוד אל מעבר
לסניו היה על החבלנים לבדוק שטח שבו
צריכה היתה מחלקת המרגמות להתמקם
ללילה. חולית חבלנים יצאה לבצע עבודה
זו. עם חרום דיווח שהשטח נקי ממוקשים
ב-100%. לשאלה איך יכול בכלל להיות
בטחון של 100% השיב חבלן אחד: "דרכ-
תי על השטח כולו צעד בצעד, ואני עדיין
חי".

תזשיה

למחרת עם שחר נראה גייפ מפקד הגדוד
נע בדרך בכיוון אל מחסום אשר היה ממו-
קש על-ידי הגרמנים, ואשר חבלני הגדוד
נתקלו בו כבר בלילה הקודם. חולית חב-

נעורים ובגרות בצבא (המשך מעמ' 8)

ריות הכבדה של המקצוע בכל עת ולגבי כל
אחד מאנשיו — וכן דרוש איש המדע הצבאי,
החוקר, המנתח והמבקר.
תולדותיו המדיניות והצבאיות של עמנו בעבר
הרחוק והקרוב, מורות לנו שסטיה קיצונית לצד
האחד או השני בעוכרנו היא; ושמוכותם ומחובתם
של אלה המופקדים על העם ועל בטחונו הוא
לגלות מדי-פעם מחדש את "דרך המלך" של
הסינתזה.

והן מהתנאים הגיאוגרפיים והגיאופוליטיים של
ישראל. אך לא פחות מזה מוטל עליו הטיפוח
המתמיד, השיטתי והמוקדם ביותר של יסוד עצ-
מתנו ההגנתית — צבא העם על מסגרותיו העי-
קריות; מילואים, הגנה-מרחבית ונח"ל.
לביצוע משימות אלו דרושים מפקדי-שדה הנמ-
רץ והזריז, קציני-המטה המבריק ומהירי-התפיסה;
אולם לא פחות מאלה דרוש המפקד בעל נסיון
קרב וחיים כאחד, אבל של יחידתו, החש את האח-

פטרולים

בחזית

אלימ יהודה הררי

בחדשי האביב של שנת 1945 היתה החזית האיטלקית חזית סטטית. בגיזורה בה החזיקו גדודי החי"ל השטרע שטח-ההפקר שרוחבו כ־300 — 200 מטר, אשר הגיע

לקילומטר אחד ויותר במקומות אחדים. ההכרח לשלוט בשטח זה הביא את הצדדים הלוחמים לפעילות פיטרול מוגברת. השטח לרוב היה מכותר על-ידי ערוצים ומכוסה שיחים וחורשות עצי-זית. למרות זאת נתאפשרה תצפית טובה-יחסית עליו מן הגבעות שמשני צדדיו. קווי-העמדות העיקריים שלנו ושל הגרמנים נמצאו לאורך הגבעות האלו.

בגלל אפשרויות התצפית הנוחות לשני הצדדים, נתקיימה פעילות הפיטרול בעיקר בלילות. הגרמנים חיפשו סימנים למועד ההתקפה הצפויה ומקומה; כוחותינו עסקו בעיקר באיסוף ידיעות על מערך האויב. במיוחד ענין אותנו מיקום המקלעים והנשק-המסייע מכל הסוגים. איתור העמדות הגרמניות היה קשה ביותר בגלל היותן מוסוות היטב, ועד שהגרמנים לא הפעילו את נשקם לא ניתן היה להבחין בהן. נוסף לאיתור העמדות האלו עסקנו בחיפוש אחר מעברים בין שדות-המוקשים הרבים שנמצאו בשטח-ההפקר ואחר מציאת מקומות-מעבר נוחים על נהר הסניו לקראת המתקפה.

עם רדת החשיכה התחיל מה שקראנו „מרזץ הפטרולים“. מטרת שני הצדדים היתה להגיע מהר ככל-האפשר למרכז השטח, כדי להציב מארביים נגד הפטרולים היריבים. מי שהקדים להגיע, יכול היה להציב את כוחותיו ולקבוע תשמועים

על השבילים הידועים שעברו בין שדות-המוקשים. הפטרולים שלנו היו משני סוגים: פטרול-קרב בעצמה של מחלקה בערך (כ־20 חייל) בפיקודו של קצין; ופטרול-סיור מורכבים מ־3—4 חיילים בפיקודו של מ"כ או סמל-מחלקה. פטרול-קרב פעלו במגמה להיתקל באויב ולגלות את עמדותיו על-ידי משיכת אש. כמו-כן היה עליהם למנוע מפטרולי האויב חדירה לתוך שטח-ההפקר לשם השגת ידיעות על כוחותינו. פטרול-הסיור מאידך גיסא, חיפשו מעברים בין שדות-המוקשים וניסו לגלות את עמדות הגרמנים על-ידי חדירה אל תוך המערך. כמוכן שפטרולים קטנים אלה עשו את הכל כדי להימנע מהיתקלות ופתחו באש רק להגנתם.

כל ההכנות לקראת פטרולי הלילה נעשו כבר משעות הבוקר, עם קבלת הפקודה על הוצאת פטרול. הן כללו תצפית על השטח לשם לימודו, זיהוי התואים הבולטים שישמשו נקודות-מוצא בלילה וקביעת צירי תנועה הלוך וחזור. מפקדי הפטרולים קבעו את סוגי הנשק שישליקו בלילה. הן פטרול-הסיור והן פטרול-הקרב צוידו בעי-קר בשק אבטומטי ללא כל קשר עם הציוד התקני. פטרול-הקרב לקחו אתם מספר רב של מקלעים (מקלעי-ברז), תת-מקלעים (טומי-גן) ורימוני-יד. פטרול-קרב שמנה 25—20 איש, נע בדרך כלל עם 6—8 מקלעים קלים ו־10 תת-מקלעים, כאשר

רובאי אחד נקבע להיות רמן. לרמן לא היה נשק אישי, אולם בילקוט צד ובכיסיו הוא נשא עמו כ-12—10 רימוני-יד. הוא נע כשבירו רימון מוכן לזריקה במקרה של היתקלות ולא נשא נשק, כדי לא להיות מוגבל בזריקת הרימונים.

מנקודת התצפית, מבעוד יום, היה מפקד הפט"ר רול קובע את מקומות המפגש בדרך, בהם יתכנסו אנשי הפטרול במקרה ויצטרכו להתפור בעת היתקלות. תמיד נקבעו מספר מקומות מפגש לאורך צירי הפטרול. כמו כן נקבעו התבניות בהן ינוע הפטרול בהתאם לצורת פני-הקרקע. אם השטח איפשר זאת, נעו פטרולי-הקרוב בשני טורי רים מקבילים עם חולית חוד של תת-מקלענים בראש. פטרולי-הסיוור נעו בשורה עורפית או בצורת יתרה, כשהמרחק בין איש לאיש היה מרחק ראייה. תבניות אלו, וכן הסימנים המוסכמים, תורגמו גלו היטב עוד בשעות היום. בעת הביצוע לא היה בדרך כלל צורך במתן פקודות בדיבור, ובמקומן באו סימנים מוסכמים כמו צרצורי הצרצר (שהיו רבים בשטח), חיקוי קולות ציפורים ועוד. במקרה של עצירה שכבו כולם בחיפוי הדדי לכל הכיוונים. בהיתקלו בעצם חשוד, נעצר הפטרול וחייל או שניים יצאו לגששו. אם הכל היה בסדר, נשארו אלה במקומם ונתנו סימן לשאר הכח להתקדם; ואם לא — הרי בשיטה זו מנעו היתקלות של כל הכח במארב אויב.

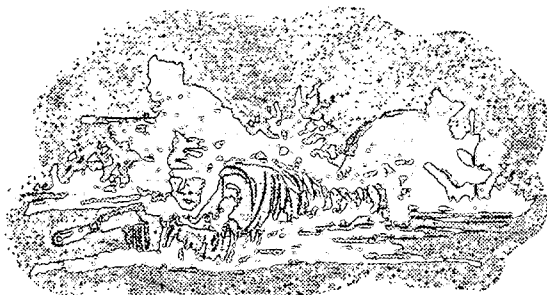
פטרולי-הסיוור לא לקחו עמם כל חגור; את הרימונים ואת המחסניות נשארו החיילים בתוך הכיסים. נהגנו כך כדי לאפשר תנועה שקטה ומהירה. כל תת-מקלען נטל 4 מחסניות נוסף לזו שבכלי. לכל איש (פרט לרמן) היו 2 רימוני-יד. מספר אנשים צויד גם בדקר לחיפוש אחרי מוקשים. ענין המיקוש היה גורם מפחיד הרבה-

יותר מכל היתקלות באויב. כי כל השטח היה זרוע מוקשים מכל הסוגים שהונחו על-ידי שני הצדדים בכמויות גדולות מאד במשך הזמן שהייתה היתה סטטית. הגרמנים השתמשו בעיקר ב"מוקשי צלחת" ו"מוקשי נעל", וכוחותינו — במוקשים נגד-אדם בריטיים מהסוג הקופץ. חלק ניכר מכל המוקשים היה גם ממולכד. חלקם הופעל על-ידי דריכה עליהם וחלקם על-ידי תיל ממעיד (Trip wire). התקדמות הפטרולים היתה איטית בגלל השימוש הרב בדקר.

תרגול התבניות והסימנים-המוסכמים, לימוד השטח ובדיקת הציוד והנשק, אשר בוצעו ביום לקראת פטרולי הלילה, הוכיחו את כדאיותם בכל הפטרולים. אימון-הפרט, שהיה חשוב ביותר בליחימה מסוג זה, עמד על רמה גבוהה, כי התאמנו בו רבות ב-4 השנים שקדמו לכניסתנו לחזית.

לעתים קרה שפטרול-סיוור חדר הדירה עמוקה, וקשתה עליו הנסיגה השקטה. במקרים אלה השתמשנו לא פעם באש המק"בים והמרגמות שלנו, שהונחתה בזמנים אשר נקבעו מראש, כדי ליצור רעש ולהסב את תשומת-לב האויב מהמקום בו נמצא הפטרול. בחזרנו, נענו באותה מידת זהירות כמו ביציאה, עד שיצרנו מגע עם עמדותינו. הכניסה אל תוך מערכנו בוצעה במקום ובמועד שנקבעו מראש, וכל העמדות במקום זה ידעו על הימצאות הפטרול לפנייהם ועל המועד המשוער של שובו, אשר נסתיים בקריאת סיסמאות ששונות מדי לילה.

אפשר לומר שבצענו את הכל בהתאם לכתוב בספרי ההדרכה בתוספת ידע שהושג על-ידי הנסיון. האימון הרב וההקפדה שהושקעו בנושא הפטרול נתנו את פריהם, דבר שניתן היה להבחין בו לפי התוצאות שהושגו.

המרגמות מסייעות לפטרולים

ד"ר יואל סלומון

בשעת הצורך — ומלבד זאת ירו לעתים לא־מזומנות יריות הטרדה אל מטרות אלה, כדי להקטין את חופש־התנועה של האויב.

הקשר קויים בדרך כלל באמצעות מפקד הפלוגה הרובאית. מדי פעם בפעם יצא קדימה בקרב אש נייד.

ראויים לציון מיוחד שני מקרים שנתרחשו: —

פטרול הקים מארב, במשך שלושה לילות רצופים, לפטרול האויב; היה זה בשטח מישורי, המועד לגישושי־אויב, בלילה השלישי חדר הפטרול הגרמני עד למרחק קטן ממוצב־מחלקתי של הברי־גדה — ופגע, מיד עם המגע הראשון, על־ידי רימון־רובה בשוחה בה נמצאו מפקד המחלקה וסגנו. המארב הניצל, שהוצב בשטח־ההפקר, פתח באש־מהאגף על הפטרול, והמרגמות חסמו את דרך הנסיגה של הלז. האויב השאיר בשטח 8 — 6 נפגעים, אשר פונו למחצת בחסות דגל הצלב־האדום.

שיתוף הפעולה בין הפטרול ומחלקת־המרגמות היה יעיל ביותר.

פטרול שיצא בלילה נתקל בכוח גרמני אשר נמצא מאחורי מחסה בשטח־ההפקר. אש האויב היתה עדיפה — והפטרול שלגנו התקשה לחזור אל בסיסו. המרגמות נתבקשו לשחק את פטרול האויב כדי לאפשר את הנסיגה.

מקומו של האויב נקבע לפי ציוניו של מפקד הפטרול, והאש הונחתה על יסוד נתוני המפה. האש היתה כה יעילה עד כי לא היה צורך בתיקוני טווח וכיוון. האויב שותק — והפטרול חזר ללא אבידות.

היעילות של אש המרגמות, בה התנסו מדי־פעם, הגבירה את בטחון הרובאים; והם למדו לסמוך על נשק־סיוע זה, שיבוא לעזרתם בזמן ובמקום הנכונים.

אחד הדברים אשר ציינו את שהותה של הברי־גדה במערך־העמדות היתה הפעילות המוגברת של פטרולים בשטח־ההפקר, אשר קויימה במשך כל אותה תקופה. וכאן — לראשונה בנסינונו — בא לידי ביטוי הגורם של שילוב בין פעולות־הפטרולים לבין סיוע־האש הניתן ע"י הנשק־המסייע שבמערך־העמדות.

הסיוע לפטרולים התבסס בעיקרו על הנשק־המסייע הגדודי — ובמיוחד על מחלקת המקלעים־הבינוניים ומחלקת המרגמות.

הפטרולים פעלו בעיקר בלילה; שכן התצפית על שטח־ההפקר, בשתי הגזרות בהן פעלה הברי־גדה (תחילה — בגזרת אלפונסינה, ואחר־כך — על הנהר סניו), היתה טובה מאוד משני הצדדים. אולם בכמה מקרים יצאו אמנם פטרולים בלילה — אך התבססו במוצבים מוסוים בשטח־ההפקר למשך כל היום שלאחריו.

כמעט במשך כל התקופה היה הכרח לחלק את הכוח המצוי של אש־מסייעת. כרגיל, עסקו 4 מרגמות בעיקר במשימות־ההגנה — ואילו 2 הוצבו לשם סיוע לאותה פלוגה אשר שלחה את הפטרולים. אולם כל המרגמות טווחו־מראש אל היער־דים שנחשבו כ"מסוכנים", ובכל עת אפשר היה להפעיל את מלוא הכוח למטרה אחת.

התפקיד הראשוני של המרגמות היה לשחק את מוצבי האויב במקרה שיפתחו באש על הפטרול, ולהבטיח את נסיגתו של זה. אכן, כפי שעוד יצוין להלן, נודמנו למרגמותינו גם משימות אחרות. עם כל פטרול שיצא, הועמדו במצב־הכן המרגמות שנועדו לסייע לו, מוכנות לאותו מוצב האויב המסוכן ביותר לפטרול, אך מוכנות להסיט את אשן לכל מוצב ידוע אחר שממנו עלולה להיפתח אש. המטרות האלו טווחו בעוד־מועד. בגזרת פאאנצה הוצאו פטרולים "קלים", אשר תפסו מוצבים ליד הסניו למשך שעות הלילה. הפטרולים היו חוזרים עם שחר. על הנשק־המסייע הגדודי הוטל לסייע לפטרולים אלה. המרגמות טווחו אל מעברות הסניו ואל דרכי־הגישה אליהן. הצותים הועמדו במצב־הכן על־מנת לתת סיוע

השליטה

על שטח־ההפקר

רס"ן רוברט גור

מעמדותיהם הביאה למגע מהיר עם עמדות האויב. אף כי בגורה זו עברה החי"ל את «טבילת האש» שלה, הרי שאת נסיונה הקרבי האמיתי רכשה בגורה אחרת, שאליה הועברה בתום שלושה שבועות.

הגורה החדשה היתה בשטח הררי, בו גאיות עמוקים, שנפערו בין רכס לרכס, ונהר (הסניו), הפרידו בין עמדות בעלות־הברית לבין אלו של הגרמנים. בצד הגרמנים הגיעו ההרים עד גדת הנהר, ואילו בצד בעלות־הברית השתרע גיא רחב והעמדות שעל הרכסים היו מרוחקות מגדת הנהר. מצב טופוגרפי זה יצר שטח־הפקר בין הנהר ובין עמדות החי"ל; ועם כניסתה למערך זה הוטל על החי"ל להשתלט על שטח זה כהכנה לצליחת הנהר שתבוצע עם הנחת מתקפת בעלות־הברית בעוד חודש ימים.

ממול החי"ל עמד בגורה זו רגימנט הסער ה-12 (12 Sturm Regiment), של דיביזיית הצנחנים ה-4 אחת העוצבות המעולות ביותר של הצבא הגרמני. חייליו ותיקים היו ובעלי נסיון רב, מאו־מנים היטב ומנוסים מאוד בלחימה בלילה. פטרול־הסיור הראשונים שנשלחו אל עבר

עיקר נסיונה הקרבי של החטיבה היהודית הלוחמת (חי"ל), שהשתתפה בשלבי הסיום של מלחמת־העולם השנייה בחזית איטליה, נרכש בסוג הלחמה הנקרא «שליטה בשטח־ההפקר».

אף כי החי"ל תפסה עם כניסתה לחזית קטע במערך־ההגנה, היא לא נקראה להדוף אף התקפת אויב אחת, ואף כי השתתפה בהתקפה הגדולה האחרונה של כוחות בעלות־הברית בחזית איטליה, היא נתקלה רק במשמר עורפי של האויב, וגם בצורת קרב זו לא הספיקה לרכוש נסיון קרבי של ממש.

אך בשבועות שעברו מכניסת החי"ל לקוי החזית ועד להתקפה הגדולה והסופית, היתה משימתה להשתלט בגורתה על שטח־ההפקר שבין המערך שלה לבין זה של הגרמנים, ולתפוס את השטח שיידרש להיערכות לקראת צליחת הנהר. בשבועות אלה הספיקו גדודי הרגלים והכוחות המסייעים לרכוש לעצמם נסיון רב וחשוב בסוגיית ההשתלטות על שטח־ההפקר.

עם כניסתה לחזית הופעלה החי"ל תחילה בגורה שבה, בגלל הנתונים הטופוגרפיים, כמעט ולא היה קיים שטח־ההפקר. כל יציאה של הלוחמים

שטח ההפקר הוא השטח שבין שני מערכי־ההגנה של כוחות הלוחמים זה בזה, שאיננו נתפס תפיסה פיזית על־ידי אחד משני הכוחות, להיווצרו של שטח כזה יש בדרך כלל טיבות טופוגרפיות. כל אחד מהכוחות הנערכים להגנה בוחר לעצמו את השטחים החיוניים והשטחים הנוספים הדרושים לקיום משימתו ההגנתית, וכך נוצר בין שני המערכים מרחב הנשלט אמנם בתצפית ובאש משני המערכים, אך או שאיננו נוח לתפיסה פיזית על־ידי אחד הכוחות, או שאיננו ניתן כלל לתפיסה כזאת. מכאן שההשתלטות עליו מתאפשרת בדרך־כלל בשעות הלילה.

יש כמובן יוצאים מן הכלל, שטח «מפורז» על־פי הסכם מדיני, למשל, ניתן אולי לתפיסה פיזית, אך גורמים מדיניים מונעים זאת, וכך נוצרת בעיית השתלטות עליו באמצעים אחרים. אכן, כל עוד פועל הגורם המדיני תהיה בעיית ההשתלטות דומה לזו הקיימת בשטח־ההפקר שתואר לעיל.

מעריך האויב, בלילות הראשונים, לימדו את גדודי די החי"ל מהי שיטת השליטה של האויב על שטח ההפקר.

כעבור מספר לילות אפשר היה לקבוע את הדברים הבאים:

● עם חושך תופס האויב מספר עמדות מגודרות (בתי אכרים עזובים) בשטח ההפקר, כדי למנוע גישה אל עמדותיו. בעמדות אלו, שאליהן הוא מגיע תמיד ראשון (דרכו קצרה יותר!), הוא מחזיק בפטרול לוחם בגודל כיתה עד מחלקה, המסתייע בנשק מסייע גדודי. בשלב יותר מאוחר הוא מוציא מתוך עמדותיו שבשטח ההפקר פטרולי-סיור אל עבר עמדות החי"ל.

● האויב מפעיל תאורה רבה. הוא משתמש ברקטות תאורה מוצנחות הנורות ממספר קני מרגמה והמאירות כפעם בפעם את השטח משך 2-3 דקות.

● מקלעי שפנדאו בעמדותיו הקרמיות של האויב וגם בעמדות שהוא תופס בשטח ההפקר מופעלים על "קוים קבועים" — כלומר, בכיוון ובטוח הקבועים מראש והמיועדים לחסימת דרכי גישה עיקריות — כל אימת שמתגלית תנועה כלשהי בשטח.

● על נקודות תורפה בדרכי הגישה לעמדותיו (כגון: מכשולים טבעיים ומלאכותיים, הצטלבויות שבילים וכו') מטוחות מרגמות 81 מ"מ, היורות "מנות-אש" כאשר תשמוע מגלה תנועה בסביבת הנקודות הללו. כעבור זמן התגלה שמנות-אש אלו קצובות (אם זכרוני אינו מטעה אותי: 36 פצצות "מנה") ולוחמי החי"ל למדו לשכב ולספור את הפצצות ועם גמר ה"מנה" — להמשיך לנוע.

● הגרמנים עשו שימוש רב בשדות מוקשים נגד-אדם "מעורבים" (כלומר — במוקשים מסוגים שונים), ובמלכודות בתוך מבנים עזובים.

לאור "תוצאות הלימוד" הנ"ל נקטה החי"ל בצעדים הבאים, שאיפשרו לה למלא את משימתה (השתלטות על שטח ההפקר) תוך כשבועיים:

— בכל גדוד רגלים נתמנה קצין בכיר, מפקד פלוגה, לתפקיד של רכז פטרולים, דבר שאיפשר התמחות יתר בבעיות הפטרול, ני-

צול טוב של ידיעות שנרכשו בכל הדרכים האפשריות, תדריכים טובים, התרכזות מפקד די הפלוגות האחרים בבעיות שיפור המעריך ואימוני יחידות-המשנה, תיאום יעיל עם כוחות מסייעים (ארטילריה, מרגמות 3 אינץ' ומק"בים).

— הגדלת עצמת הפטרולים והרכבתם כפטרולים-לוחמים מחלקתיים, הכוללים סיירים, חבלנים, קשרים וחובשים, והמסתייעים בכל סוגי האש שלרשות החי"ל.

— הקמת "מרכז פטרולים" בשטח ההפקר, על-ידי כיבוש אחת העמדות שהגרמנים היו תופסים בשטח ההפקר, והחזקה בה גם בשעות היום.

— הכנסת צלפים לשטח ההפקר לעמדות צלפים שמהן יוכלו לצלוף לתוך מערך האויב ובזאת ליצור רושם של שינוי המערך של החי"ל ולערער את בטחון האויב שהסתמך על רוחבו הגדול של שטח ההפקר.

בשלושה שלבים הצליח החי"ל להשתלט על שטח ההפקר:

בשלב הראשון — הצליחו הפטרולים-הלוחמים של החי"ל לערער את בטחון הגרמנים בשטח ההפקר, להפסיק את סיוריהם אל עבר עמדות החי"ל ולעתים לכבוש מידיהם עמדות שהם תפסו אותו לילה בשטח ההפקר.

בשלב השני — נכבשה לילה אחד עמדה מרכזית בשטח ההפקר, והכוח שכבש אותה נשאר בה גם במשך היום. עם רדת הלילה הדף הכוח את הפטרול הגרמני שבא לתפוס כרגיל את העמדה, ואיפשר על-ידי כך לפטרול-לוחם נוסף של החי"ל להשתמש בבסיס זה להמשך הפעילות אל עבר הנהר.

על-ידי התמדה בשיטה זו הצליח החי"ל לעבור לשלב השלישי — לחזור בפטרולים-הלוחמים שלו עד לגדת הנהר, לנקות שבילים בשדות המוקשים ואף לסייר את מעברי הנהר.

שלושת השלבים הללו בוצעו תוך כדי קבלת סיוע קרוב ויעיל ביותר הן מצד הנשק המסייע הגדודי והן מצד ארטילריית החי"ל. מאלף הוא

מבט אל שטח-ההפקר

נסיונו של אותו הפטרול שהקים לראשונה את

„מרכז הפטרולים“, הודות לכיבוש עמדה מבודדת בשטח-ההפקר מידי פטרול גרמני שמבחינה מס-פריית ומבחינת החימוש בנשק-קל לא נפל מפט-רול החי"ל התוקף. תיאום מדוייק עם סוללה אחת מגדוד התותחנים של החי"ל איפשר למפקד הפט-רול (שזכה בעבור פעולה מוצלחת זו ב„צלב הצבאי“ Military Cross) להתקרב תוך חיפוי האש האטילרית עד כדי 50 מטר מעמדות הגר-מנים ולהסתער עם התפוצץ הפגז האחרון עוד לפני

שהגרמנים נוכחו לדעת שההרעשה נסתיימה.
*
לדעתי, הנסיון שרכשה החי"ל בימי מלחמת-העולם השניה כוחו יפה גם בימינו אנו. יתכן ונוספו אמצעים שניתן לשבצם במתן פתרונות לבעיות שליטה על שטח-ההפקר, אך היסודות לא השתנו ואף לא ישתנו במהרה.
מבחינת נסיון קרבי הידע שנרכש בלחמת שטח-ההפקר הוא התרומה החשובה והעיקרית שהחי"ל תרם לצה"ל.

אמרות

קאטו לא יכול להשמיד את קרתגו בעצמו. בחזרו ללא הרף על המשפט ש"יש להשמיד את קרתגו" שכנע סוף-סוף את כל הסנט הרומאי כולו כי עתידה של רומא תלוי בהגשמת דבריו. כמוהו כן גם קאטו בן-ימינו חייב לשכנע את כל קציני הצבא וחייליו — ואני חוזר ואומר: את כולם — כי הגשמת רצונו היא ההכרח הראשון במעלה.

*
המפקדים, ובמיוחד אותם מפקדים המצטיינים בחריפות-מוחם ובתקיפותם, חייבים ללמוד, ובכל מחיר, את תורת אי-ההתערבות בפעולותיהם של הכפופים להם.

*
כאשר המפקדים הכפופים וחייליהם מתקרבים אל האויב הם נוכחים לדעת שעליהם להישען במידה גדלה והולכת על עצמם בלבד. הקהל העצום של משקיפים-ומותחני-ביקורת, שהיו צובאים עליהם בתרגילים ובתמרונים, נגזז לפתע. בפרוס הקרבות הם מוצאים עצמם פתאום לבדם, חפשיים לבצע את פקודותיהם ללא התערבות. מכאן חשיבותן הרבה של פקודות פשוטות.
גנרל-מיוור ב. ט. וילסון מצבא בריטניה

הייתי מפקד כיתת הצלפים כגדוד הראשון בבריגדה. היינו שמונה ככיתה, ומתוכם לא נפל איש בקרבות הבריגדה. אל כולם יצאה קריאתי בשעת הקמת ענף הצלפים בצה"ל. הם באו, שניים מהם, פפי כהן ויעקב פיינבוך, נפלו כצלפים בקרבות מלחמת השחרור (על שם האחרון נקרא הכסיס מחנה יעקב). צלף שלישי מכיתתי איבד את עינו בחזית יפו, בפעלו כצלף בשמח בנוי; כל אלה מהווים אחוזי אבידות ניכר מתוך כיתה אחת. אך הם, שנפלו בקרב, יחד אתנו שנותרו בחיים, הביאו לצה"ל את התורה שנרכשה בבריגדה.

צלפים בבריגדה

סא"ל אלכס אלירז

הקמת יחידות הצלפים בבריגדה

הצלפיפה בבריגדה נולדה בקורס מפקדי הצלפים של המחנה השמיני, בבבנטו שבאיטליה. בקורס זה הודרכו צלפי הבריגדה בפעם הראשונה בענף מיוחד זה של חיל-הרגלים. כמו בקורסים אחרים במסגרת המחנה השמיני הופיעו גם שם נציגי הבריגדה על-סמלם (מגן-דוד על רקע תכלת-לבן) ולחמו לכבודו גם בקורס. חיילי צה"ל מכירים בודאי את התחרות המדרבנת בקורס צלפים את חניכי הקורס לזכות בסיכום הגבוה ביותר של הנקודות בכל המטוחים. חריפה יותר היתה התחרות אז: בינינו — הישראלים — לבין עוד כשר-לושים חניכים במחזור, נציגי לאומים שונים שבמחנה השמיני. לרוב יצאנו מתחרות זו כשידנו על העליונה.

היינו "חדשים במקצוע". לא היינו חניכי מודיעוני קליעה של הגדנע, לא חברי מועדוני קליעה המאורגנים במסגרת לאומית, ובודאי שלא היה לנו הנסיון המוקדם של Fort Benning או Bysly.

בקורס זה גילינו לראשונה את תכונותיו המעניינות של טלסקופ הכיוון, שהן אפשרות לירות למטרה המתמוגגת עם סביבתה.

בכותבי רשימה זו מתפלא אני, כיצד יכולתי למלא את תפקידי בבריגדה, בידע הדל שהיה אז ברשותי. היום, לאחר חמש-עשרה שנות לימוד — "מכל מלמדי — ויותר-מכל מתלמידי" — לאחר שאגרתי נסיון-קליעה בין-לאומי, וקראתי ספרות רבה, רק עתה יודע אני, כמה דלה היתה ידיעתי אז, בכלל הבעיות הקשורות בתפקידי צלף. הן תפקידי של הצלף להיות מוכשר בעזרת כלי היריה שברשותו לפגוע, בכדור הראשון והיחיד, במטרה; ואין זו דרישה צנועה כלל וכלל.

באשר ללקח שהצלפים למדו בבריגדה ויישמו לצה"ל, יש להביא בחשבון את אופי הזירה בה נלמד לקח זה: במשך חמישים הימים שהבריגדה היתה בחזית, ניהלה היא לרוב מלחמת עמדות בחזית רצופה, ותפקידה העיקרי היה שליטה בשטח-ההפקר. אך זוהי רק אחת הצורות הטקטיות של לחימה, שבהן ניתן להפעיל צלפים, ובמשך מלחמת השחרור ואחריה היה צורך להפעיל צלפים גם בצורות קרב אחרות. אולם יש לזכור שניצולו המלא של הצלף תלוי במפקד: באיזו מידה יידע המפקד למצות את כל האפשרויות הטמונות ב"נשק" זה שבידו, ואיזו מידת גמישות יגלה בצורות הפעלתו.

והקשה לאיתור ;

● אפשרות מִכּוֹן באור דל, בין הערביים, עם דמדומי בוקר ולאור ירח ;

● אפשרות לירות למטרות קטנות, שבכונות הברזל כלל אי אפשר — או קשה — לראותן.

כאן נתגלו לפנינו גם האפשרויות הרבות הטמורות בנשקו של החייל — ברובה. ירינו לטוחים עד 500 ירד — ופגענו. „משחקי הצלפים“ בנופה של איטליה היו מענינים, והיוו הקדמה „למשחקים“ כאלה בקורסים שערכנו אח"כ בארץ. ערכנו „התגנבויות“ והסתגנויות רבות.

בגמר שלושה מחזורים בבנבנטו, היו בכל אחד משלושת גדודי הבריגדה גרעינים של כיתת צלפים, ויתר אנשי הכיתה כבר למדו מהם ויחד אתם.

בבנבנטו חל אצלי ואצל חברי מפנה חשוב בהבנת תכונות הנשק והתחמושת: לפני הקורס ניסינו לירות ברובי הצלפים, אך המקבצים שהיגנו היו גדולים יחסית. אחרי הקורס הוברר לי שמקבץ טוב תלוי בקלע, ברובה, בתחמושת, וכן בהתאמה של זו האחרונה לתפקידה ולרובה שבו היא נורית. כשאני קורא היום את הספרות האמריקנית בנוגע לדיוק הנשק והתחמושת, אני נדהם למראה שדה הלימוד הרחב המשתרע עדיין לפני תקופת האימונים של הגדודים בפיוג'י היתה גם תקופת אימונים לצלפים. בתקופה זו למדנו נוסף לשדאות, קליעה, טופו, אלחוט וחבלה גם לאלתר מטוח בעבודה עצמית: מחצבה עזובה הפכה למטוח עם מטרות-פתע המתרוממות במשיכת חבל, ושדות איטליה היו לנו לשטחי מטוח-שדה; מסלול מכשולים הוכן על ידינו באחת מחורשות פיוג'י, וכבל רכבת-חשמלית, שסחבנו מעמוד, שימש לנו לגשר חבלים תלוי. האימון הגופני תפס מקום חשוב באימון כיתתי, והשתדלתי לממש את האימרה שלמדתי בקורס: — „העזר הראשון לקליעה טובה הוא כושר גופני“. אימון גופני ברובה הפך ללחם חוקנו, וזכורני שהשתדלתי „להוציא את הנשמה“ לאנשי; וכל זאת כדי שיהיו נכונים יותר ומוכשרים יותר לקרב.

תפעול הצלפים

כיתת הצלפים בבריגדה, כמו בגדודים האחרים של הצבא הבריטי, היתה חלק ממחלקת המורדיעין הגדודית. היה הגיון בארגון זה, בשלבי

האימון השונים נוצר קשר הדוק בין הצלפים לבין אנשי המודיעין האחרים שבמחלקה, ונראה כי לא מקרה הוא שאחד מידידי הקרובים עד היום הוא מי שהיה סמל-המודיעין בגדודי.

הפיקוד הישיר על הצלפים היה בידי קצין המודיעין הגדודי, אשר הופעל ע"י המג"ד. הפעלתם של הצלפים הושפעה הרבה מהגזרה בה ישבנו — הסניו. גזרה זו הטביעה את חותמה על הנסיון שנרכש על ידינו.

גזרת הגדוד הראשון על הסניו היתה שלשלת גבעות, שצפונה ממנה משתרע מישור עד ערוץ הסניו. בחלקו היה המישור רחב כ"ק"מ אחד ומעלה, ובחלקו רק כ"500 מטר. המישור ירד בשיפוע קל וקצוב כלפי הנהר. מעברו השני, וקרוב לנהר, התרוממו גבעות גבוהות יותר, בהן נמצאו עמדות הגרמנים. השטח שלנו לא איפשר תנועה ביום, מבלי שזו תתגלה. השליטה בשטח-ההפקר היתה צורך חיוני, והיא קוימה על-ידי פטרול-לילה, תצפיות-יום של הצלפים והצבת משמרות-יום קבועות ברוב העמדות בשטח-ההפקר. כי את העמדות האלו גם האויב עלול היה — ואף זמם תמיד — לתפוס.

העמדות שירשנו מהגדוד ההודי אשר החלפנונו, היו מערכים פלוגתיים, שרוב מוצביהם המחלקתיים נמצאו מרוכזים סביב בית (חזה) איטלקי. עמדות הגרמנים דמו לשלנו, פרט לעובדה, שהם השקיעו עבודת ענק (בידיים איטלקיות) והקימו בונקרים עמוקים, תעלות קשר עמוקות ומחופות, וקני נשק מוסוים היטב. כל זאת נגלה לנו רק בזמן ההתקדמות אל מעבר לנהר. כסמל-צלפים שאפתי להוציא את אנשי קדימה ככל האפשר לתוך שטח-ההפקר, ועל-ידי כך לזכות בשליטה של תצפית, ואם יזדמן — של צליפה. בדקתי כל פרצה בגזרתנו כדי למקם בה זוג צלפים לשם שליטה בשטח.

לאחר כל ההכנות המדוקדקות האלו, שגזלו לעתים מספר שעות יום וחלק משעות לילה, היה הזוג מוכן לנוע אל עמדתו.

היציאה היתה מעמדת אחת הפלוגות, כשעתיים לפני אור ראשון. בעמדה הקדמית ביותר בדרך היציאה נערכה בקורת אחרונה — האם כל הפטרולים חזרו, או שמא השתבש לוח הזמנים מפאת איחור או מגע עם האויב. אחרי-כן יצא הזוג לדרכו.

זוג הצלפים נע בדירוג, כשהמרחק ביניהם מודא שלא יפלו שניהם קרבן לרימון אחד או לצרור אחד של תת-מקלע, אחד מתקדם, עוצר ומקשיב, מסתכל ומתקדם; בינתיים חברו מחפה.

בהגיעם לעמדה — לרוב חוזה מבודדת ובה מספר מבנים — בודקים הם כל מבנה וסביבתו, כשהם נזהרים מהמוקשים הרבים, שלנו ושל האויב.

מתקינים את אותו חלק בבנין בו נקבעה עמדת התצפית, בעזרת החמרים הנמצאים בבית הרוס בשטח-הפקר, וכל זאת מבלי להקים רעש. מכסים את כל הפתחים האחוריים של חדר התצפית, כדי שהעמדה לא תהיה "שקופה". עם עלות השחר בודקים שוב את שדות-האש והתצפית של העמדה, אם אמנם טובים הם ביום כפי שנראו בחשיכה. עתה מתחילה בדיקת שטח ראשונה, כי בזמן זה של עלות השחר ניתן לגלות תנועה המסגירה עמדות אויב, אשר לאור היום — בהיעדר תנועה זו — אינן ניתנות לגילוי. והסיבה לכך היא פשור טה: — חייל-ירשון ממשוך להתנהג בעמדת הלילה שלו גם לאחר עלות השחר כאילו עדיין חושך. במקום להיכנס בהירות לעמדת היום המוסוית, הוא משתהה ו"מסדר עוד כמה סידורים", וזוהי ההודמנות לגלותו.

בדיקת שטח מכוסה צמחיה, מבנים, ערוצים אשר לכולם גונים שונים, אינה דבר של מה בכך. אתה סורק את השטח במשקפת סריקה ראשונה, מהקרוב אל הרחוק, ואחר-כך בודק בעזרת הטלסקופ עצמים בודדים ו"חשודים".

אי-שם אתה מגלה משהו חשוב, אך ה"משהו" אינו נע, ואינו מגלה יותר דבר. אתה צמוד לטלסקופ חצי שעה, בתקווה ל"צוד" תנועה או ברק. עינך זולגת דמעות. אתה מחליף ומסתכל בעין השנייה, אתה מוסר על ה"משהו" לחברך לתצפית, אך ללא הצלחה. "יתכן וזה מקלע שיסכן את הפטרול בלילה", אתה מהרהר ומדוח למטה, מציין את העצם ומבקש לבדקו מעמדה אחרת, כי יתכן שמוזית אחרת אפשר לזהותו. תוך כדי תצפית אתה מכין כרטיס טוחים ו"מארגן את השטח", כך שתהיה לך "שפה משותפת" עם בן-זוגך בנוגע לשטח.

כשאתה נמצא בשטח-הפקר, ואתה יודע שהנך עלול להיות מופתע על-ידי סיירי אויב או פטרול, ההרגשה אינה כה נעימה בתחילה. למרות שבדקת

במשך מספר ימים פותחה השיטה הבאה של הפעלת הצלפים: הצלפים, שנים שנים (לפעמים היה הזוג מורכב מצלף ומסייר ממחלקת המודיעין), היו יוצאים לעמדה בשטח-ההפקר. לפני יציאה כזאת נעשו על-ידי התיאומים הבאים: —

קשר עם המ"פ שבגזרתו נמצאה עמדת הצלפים שנבחרה וקשר ישיר עם המ"פ שדרך מחלקתו עברו הצלפים בנועם אל עמדתם; קביעת טיסמה נוספת על זו הכ"לית של החזית; תצפית מבעוד יום מתוך אחת העמדות הקדמיות של הפלוגה, כדי לבחור את דרך ההתקדמות אל העמדה ואת הדרך בחזרה; קביעת סדרי קשר קוי ואל-חוטאי עם הפלוגה, המחלקה או עם מפקדת הגדוד ישירות (זאת לשם דיווח מידי של ידיעות); לימוד שדות המוקשים, שלנו ושל האויב, וכן הכרת משימות-אש-הסכנה שלנו; תיאום עם מפקדי הפטרולים שיפ"עלו בשטח בליל היציאה ובליל החזרה; קביעת סדרי החזרה מהעמדה. דבר זה מהווה אחת מנקודות התורפה של יציאה לשטח-הפקר, כי זאת לזכור — יציאה לעמדה וחזרה ממנה נעשות בחשיכה, כלור מר, יציאה לפני עלות השחר וחזרה אחר רדת החשכה; הכנת הציוד הדרוש ובדיקתו. ציוד זה של זוג צלפים כלל לרוב את הפריטים הבאים: רובה צלפים עם טלסקופ כיוון וחמישים כדור (דיוק האיפוס של הרובה נבדק ביריה מאחורי קוי החזית, כי בדרך כלל אין קושי למצוא שם מקום לירית מספר כדורים למטרה בטוח 100 או 200 מטר); תת-מקלע עם מספר מחסניות; 2 משקפות; טלסקופ-תצפית אחד; מצפן; את-חפירה; 2 רימונים לאיש, ואם העמדה נחשבה למסוכנת במיוחד — מספר רימונים גדול יותר; מכשיר קשר אלחוטאי או/ו טלפון שדה (את קו הטלפון הנחנן ע"י כבל-הסתערות, ואם העמדה נועדה לתפיסה מספר פעמים, ע"י כבל שהונח ע"י קוונים עם צאתנו); מזון ומים; מפת השטח, ניירות לרישום יומן-תצפית, מד-מעלות ומד-קואורדינטות. הציוד רובו נארז בכיסיס הגדולים של בגד ההסוואה לצלפים.

סימן לכך שגילו אותנו, או שזו "מנת בוקר" או "מנת צהרים", המסופקת לנו לפי תכנית. בזמן הפצצה כזאת היתה קטנה הסכנה כי האויב ינזע בשטח כדי להפתיענו.

לפעמים קיבלנו הודעה שעלינו להישאר בעמדה ולשמש "בסיס" לפטרול שלנו העומד לצאת דרכנו. פטרול כזה יוצא עם חשיכה מאותה עמדה קדמית שדרכה עובר חוט הטלפון שלנו, אוהו בחוט והולך לאורכו עד הגיעו אלינו. הליכה בנתיב כזה מגבירה את הסיכויים שהפטרול לא יעלה על מוקש, וכן מקילה היא עליו את התנועה בתחילת דרכו. מפקד הפטרול שומע מהצלף פרטים נוספים על השטח וממשיך בדרכו.

על־אף עריכת התיאומים שתיארתי, קרו מספר מקרים בהם מנענו, אני או חייל מהפטרול שלנו, ברגע האחרון את זריקת הרימון איש על חברו, בחושבנו את הבא-ממול לחייל אויב (זוהי תופעת לואי בלחמת-לילה).

ועוד אזכיר מקרה שקרה לבן-זוגי מונה לובין ולי, בליל 31 במרס 1945, בדרך לעמדתנו בשטח-ההפקר נקלענו לתוך משימת-אש שהונחתה על-ידי האויב. אש זו מטרתה היתה לנתק דרך תנועתו

את החוה, יודע אתה שיש בה מספיק מחבואים אף למספר אנשי-אויב, שיכולים פתאום לצאת ממח-בואם ולהפתיע אותך. אתה מכין את הרימונים, אינך מניח את נשקך רחוק ממך ואינך מתנוועע בעמדה, אלא לפי ההכרה. שני בני הזוג קובעים מראש כיצד כל אחד יפעל במקרה הפתעה, והעי-קר שאתה מחליט להילחם, ולפחות "לא למכור את נפשך בזול". אם עברו מספר שעות וכלום לא קרה (והלא "מקרה" אינו קורה עשר פעמים ביום, אלא פעם אחת או פעמיים בחיים), אתה נהיה שקט יותר, ואפילו שאנן. אתה עלול להגיע לשאננות פושעת: לעבור לפני חלון פרוץ, לחשוף חפץ נוצץ או לחטט בערמת מחברותיו של ילד איטלקי שנפו-ר צו בחדר מפגיעת פצצה או פגז, וברגע כזה אתה עלול להשאיר את נשקך רחוק משתוכל להשיגו בהושטת יד.

סכנה וטרחה רבה קשורות בתפקיד הצלף, אך הכל כדאי, כי התצפית לטוח קרוב ורחוק עשויה לגלות תנועת אויב ולהקטין את סכנת ההפתעה הצפויה לפטרולים היוצאים עם חשיכה. יום כזה בעמדת צלפים עבר לפעמים ללא מאו-רעות מיוחדים. הרגשת רק מתיחות-מה בהיותך בודד בשטח-ההפקר, כשהדממה מסביבך מופרעת

של פטרול שלנו, לאחר שהיתה לו התנגשות עם האויב. נמצאנו בגן עצי-פרי כשפצצות המרגמות התחילו לרדת עלינו. השטח היה מישורי, ואנו קברנו את אפנו באדמה הרטובה מטל. הפצצות נפלו בסמיכות רבה, וקליעי מקלע השפנדאו המ-היר קצרו את העשב הגבוה סביבנו. פצצה אחת נפלה כה קרוב עד שהתכסינו בעפר. רק לאחר שהאש שככה קצת — ונוכחנו שאנו שלמים — המשכנו דרכנו לעמדה.

על-ידי צרצור צרצר, יריות בודדות או קול-נפץ של פצצת מרגמה שנורתה כנראה לשם טיווח. לפעמים הופצצה העמדה שתפסנו בפצצות מר-גמה, ואפילו סבלה פגיעה ישירה. אך היות והשתדלנו לבנות את עמדתנו לאו דוקא מתחת לגג, לא סיכנה אותנו פצצת מרגמה שפגעה בגג והתפוצצה עליו, או בקומה עליונה. במקרה שההפ-צצה נמשכה, ירדנו למרתף או לקומה תחתונה. כמובן שלעולם לא יכלנו לדעת אם ההפצצה היא

המאבק בין הישוב בארץ לבין השלטון הבריטי נמשך. ואם כי קיים היה כאילו מצב של שביתת נשק, ידענו שיזדקקו לנו. לכן שמרנו על "מצב כוננות" : —

— מערכי השיעורים וחוברות האימונים באנג' לית, שקיבלנו בקורס בבנבנטו, נשמרו בק" פידה ;

— המשכנו להתאמן גם אחרי היציאה מהחזית, הן בשבתנו בנופש על-יד העיר פאאנצה ואחר-כך בטרויוזיו, והן בכל דרכינו עד לפי" זור הבריגדה ;

— העלינו את כושר הקליעה, כך שרוב אנשי כיתתי היו מסוגלים לחסל ביריה בודדת בקבוק קטן של סודה ממרחק של 200 מ' ;

— הצלפיים בגדודים, חלקם אמנם קיבל תפקי" דים אחרים, אך רובם הפכו למדריכים וחונ" כים לקליעה בפלוגות הטירונים שהתגייסו לבריגדה.

כשפורקה הבריגדה, נאלצתי בכאב-לב להיפרד מרובה הצלפיים שלי, אשר ליוה אותי מפיוגי ועד פירוק הבריגדה. במשך הזמן הוא נהיה לי קרוב, כאילו קיבל נשמה חיה.

יסלחו לי ידידינו הבריטים — אך בעת החזרת הנשק הצלחנו להערים על המחסנאי, והחזרנו מס" פר ארגזים ריקים של רובי צלפים, והרובים עם הטלסקופים מצאו דרכם לישראל. אלה היו רובי הצלפים הראשונים של צה"ל.

לקח הבריגדה הופך ל"רכוש" של צה"ל

סוף 1947. אנו לפני מלחמת השחרור. נקראתי ביחד עם ידידי מהגדוד השני בראון (היום סא"ל

יצחק בראון) להקים את קורס הצלפים לצה"ל.

הוצאנו מהסליקים" את מערכי השיעורים, תכ" ניות האימונים והחוברות שהבריטים הכינו לנו בקורס בבנבנטו, הכינונו חומר הדרכה בעברית, והוקם קורס הצלפים בכפר שמריהו. אם הזכרתי את בבנבנטו כערש הצליפה בבריגדה, הרי כפר שמריהו הנו כור מחצבתה של הצליפה בצה"ל.

עם ההכנות למחזור הראשון בכפר שמריהו נת" כנסו המדריכים — הצלפים לשעבר משלושת גדודי הבריגדה. היות וכולם ינקו תורתם מאותו מקור ראשוני בבנבנטו ונתנסו באותו הנסיון בח" זית, נוצר צות מלוכד, וכל אחד תרם חלקו להח" דרת תורת הצלפים לצה"ל. מספר הרובים וטלס- קופי הכיוון, "שלל" הבריגדה, הוצאו מה"סליקים" ושמשו את החניכים בקורסים שלנו. מחזור רדף מחזור, מחניכי המחוזרים נפלו בקרבות מלחמת השחרור, ואחרים אומנו למלא מקומם.

לאחר מלחמת השחרור חל צעד נוסף : — אורגן "מבצע נמרוד", תחרות הקליעה הכל-צבאית הרא" שונה.

מתחרות אחת הסתעפו תחרויות קליעה עוצ" בתיות, פיקודיות וארציות. בעשרות מועדונים קליעה בגדנ"ע ובארגוני-ספורט אורחיים קולעים אל ה"כול"...

והיום, כשאני יוצא להתאמן במטוח ופוגש צלף צעיר מתאמן בו והוא שואלני "מה אתה רוצה כאן ?" אני שמח לשמוע שאלה זו — סימן הוא שהצליפה והקליעה נפוצות כבר, ואינן קשורות יותר דוקא בי, או במישהו אחר מהראשונים שהביאוה לצה"ל...

למחרת מגיע תורנו לצאת, תור מוטי ותורי.
יצאנו השכם, מספר שעות לפני עלות השחר. מוטי מצויד ב"סטן"
ובטלסקופ ואני ברובה-הצלפים ובמשקפת. לכל אחד מאתנו שני
רימונים. הרובה שלי מאוסף, וגם מוטי ירה בו ומכיר אותו היטב.

צלפים

בתפקידי תצפית

דפים מיומן

25 במרץ 1945

יום שמש אביבי חמים מקדם את פני הגדוד ביום המנוחה הראשון שלו. כיתתנו
הקימה את ה"ביויס" שלה (אהלי הסיירים) בפאת החורשה בה חונה הגדוד כולו. מאהלנו
גובל עם מאהל הגדוד השלישי, המרוחק מאתנו כמה עשרות מטרים בלבד.
אין מרבים בשיחה איש עם רעהו. העייפות ומאורעות אלפונסינה השאירו רישומם
העמוק בפניהם ובהתנהגותם של האנשים. כל אחד מחפש עיסוק לעצמו. מתבודדים באהלים,
מנקים נשק, מטפלים בציוד, כובסים ומתרחצים.

1...י כדרכו ממשך להתרברב ולספר על מספר היאקאט שהצליח להוריד על ה"בנק".
אין לחבריא סבלנות להתוכח אתו ולסתור גוזמאותיו. הוא נשבע כי הוריד לפחות 12.
החבריא מוכנים להסכים ל"4-3.

מוטי חזר מביקור בגדוד השלישי נרגש למדי — דבר נדיר ביותר אצל מוטי. הוא
חיפש בגדוד השלישי ידיד ופנה אל קבוצת אנשים ששכבו והשתופו בשמש. הוא גורש מן
המקום בכעס כיון שפלאש לאיזור החניה של קצינים (Officers' line).
יצאנו לחפש מקום לאיפוס הרובים, אך מצאנו רק מקום שאיפשר יריה מכ"50 מטר.
זה זומן לא היו יריותינו גרועות כל כך.

26 במרץ

עורכים הכנות לתזונה. בשעות אחה"צ נעים ברכב לשטחי הכינוס. כאן ממתינים עד
שמחשיך, ואחר כך נעים ברגל אל הקוים בהם נחזיק ואותם עלינו לקבל עתה מידי יחידת
בני הגורקה.

עם רדת החשיכה החלה תנועת הגדוד ברגל. אך כיתתנו נוסעת במשורין של מפקד
הגדוד. נשתרשה מסורת בגדוד כי אין המג"ד זו ללא צלפיו. ה"זקן", שהוחלף אחרי אלפונ-
סינה, לא היה זו ממפקדתו בלי הצלף שלו. נהג גם להכתיב אישית את פרישתם של הצלפים.
גש, המג"ד החדש, ירש חולשה זו מן "הזקן".

צר לי על החבריא שמטפסים בקושי ברגל, כשהם עמוסים ציוד ונשק עד "מעל
לראש".

אחרי חצות הושארה כיתתנו למנוחת הלילה ליד כנסייה מופגזת והרוסה. ליד הכנסייה — תחנת-איסוף גדודית. נתבקשנו לא להסתובב שלא-לצורך בלילה. גדודי-ה"גורקה" אחראי עדיין לגזרה. ואין הם דוברים שום שפה מלבד שפתם הם. אתה יכול לראותם יושבים על משמרתם בשוחה כצלמים, כפואים וחסרי תנועה. לא כדאי לעשות אתם חכמות בלילה. ביקשתי סרג'נט של הגורקה שיעזור לי להתמצא באורח כללי. לא הבין דברי. שאלתיו על-כן היכן, באופן כללי, האויב. את המלה "אויב" הבין — ואזי הקיף אותי בעיגול של 360 מעלות. דעתו לא היתה מעודדת. נכנסתי לתוך אחד הכוכים שבצלע ההר, במטרה לחטוף תגומה קלה — אך לשוא. כוכים אלה לא נוצרו לפי מידות שלנו, ורק בקושי התכרבלתי בו.

27 במרץ

סיוור ראשון להכרת הקו. מתחילים בעמדת-התצפית של מח' ה"ויקס" — לפי עצת קצין-המודיעין. יוצאים אתי רוב אנשי הכיתה. בדרך פוגשים רכב וחלילים ("נושאי-ברן") שקועים בבוץ הטובעני. ציוד וחבילות-מזון בצדי הדרכים. מגיעים למפקדתו של חיים ל. — מפקד מח' המ"ב והוחלילים נושאי-ה"ברן". בית-איכרים רגיל. מקבל אותנו לבר ומצביע על חיים, המנמנם על מיטה רעועה. מבקש שלא נעיר אותו, הוא לא ישן כל הלילה ורק זה עתה שכב לחטוף תגומה קלה. לבר ניצב ליד הטלפון וכמעט סוכך עליו בגופו. עם הישמע קול זמזום הטלפון, מיד מסירו — לבל יעיר את חיים. סרג'נט שפץ עולה אתנו לעלית-הגג וסוקר את השטח, מזהה עמדות לפי כרטיסי-הטוחים שהורישו לו אנשי-הגורקה. את הסניו קשה לזהות, מפאת המרחק והצמחיה שמסתירה את ערוצו. בצד האויב שקט ושלוה. אף בעזרת טלסקופ איני מבחין בכל תנועה; ומלבד ההריסות, העצים החרוכים והמכתשים אין זכר לכוחות — ורק קולות-נפץ וצרורות-אש מעידים על מלחמה.

תוך כדי התצפית נשמע מטח-התפוצצויות פתאומי במרחק לא רב מן הבית בו נמצאנו. ירדנו מעמדת-התצפית שבעלית-הגג. לבר מוסר כי הפלוגה של סרג'נט דוידזון "חטפה" הפגזה בריאה. חיים רץ לראות מה קרה ולבדוק האם ישנם נפגעים. בלילה, עם צאת הפטרולים הראשונים, מצטרפים שנים מאנשי הכיתה אל פטרול לסיוור-אלים של לנקין, לחפש ולקבוע עמדות-פעולה לצלפים. הפטרול נועד לבחון מספר עמדות — בניני חוה — שהוחזקו ע"י אנשי-הגורקה אולם לא נתפסו על-ידינו בשל המצבה המצומצמת של הגדוד. בתום הסיוור נקבעה חות "גלי" כעמדת-צלפים מרכזית. "גלי" נמצאה כ-150 מטר מן הסניו וכ-300 מטר קדימה מקו העמדות הקדמיות של הגדוד.

28 במרץ

מתקיים תדריך ראשון לצלפים, ע"י בני (*). הקו הנקוט הוא כדלקמן: הגדוד ינטוש את שורת העמדות שבקרבת הסניו ויתבסס על מוצבים במעלה הגבעה, כ-300—400 מטר מאפיק הנחל. השליטה על השטחים שנמשנו תקויים בעזרת צלפים — ביום; וע"י מספר פטרולי-סיוור ומארבים בקרבת מעברותיו האפשריות של הנחל — בלילה. מאחר ומתכוננים ל"דברים גדולים", עיקר תפקיד הצלפים הוא לשמש מסך-תצפית. לצורך הכרת שטח האויב וגילוי עמדותיו. אין לפתוח באש גם אם נתגלתה עמדה. יש לרשום ולדווח על מערך האויב ועל השינויים החלים בו. אין להיענות לפרובוקציות, ואש תיפתח רק לצורך הגנה עצמית.

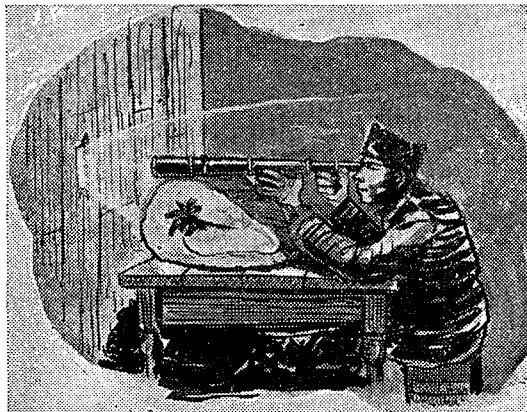
(* ב. אפלבויים, סמל-המודיעין הגדודי.

„נלי“ נבחרה כעמדת-הצלפים המרכזית בהיותה במקום קריטי, ממנו ניתן לחלוש על אותו קטע של הנחל בו הוא יוצר „מובלעת“ חוקה לעבר-הדרום, לתוך הגזרה שלנו. הזוג הראשון יוצא לתפקידו. הגורל נפל על וקסי ומייק. הם יצאו בשעות המוקדמות של האשמורת השניה, כדי שיספיקו להגיע לעמדתם בעוד לילה ולהתארגן בה כראוי. וקסי ומייק חזרו בערב, ובפיהם סיפור-מתח. כל הפלאים של הכיתה קורים לוקסי, ואילולא מייק שהיה אתו, והכלבלב שברשותו, ודאי לא היו מאמינים לסיפורו. והרי הסיפור: עם התקרבות, בחשכת הלילה, אל „נלי“ בחילה ובחיפוי הדדי, מחשש שמא נתפס הבית בלילה על-ידי הגרמנים, שמעו — בהיותם עשרות צעדים אחדות מהבית — קולות יללה מחרידים. העלו במוחם השערות מהשערות שונות: — שמא טומנים להם הגרמנים פח ומביימים פצוע? או שמא נמצאים באמת פצועים בבית? והרי רק בלילה הקודם ביקר פטרול של נלקין בבית ומצאו ריק מאדם. אחרי התיעצות קצרה מחליט וקסי לפרוץ לתוך הבית, בחיפוי מייק ומבלי לזרוק רימון קודס-לכן. להפתעתו, לאחר שפרץ את דלת הבית בכוח, מוצא הוא בכניסה כלבלב קטן מילל...

עד שעה מאוחרת מוסר לנו הזוג החוזר על מה שראו ורשמו במשך היום. למחרת מגיע תורנו לצאת, תור מוטי ותורי... עוד בשעות אחה"צ החילונו בהכנות לקראת יציאתנו מחר. היציאה תהיה השכם — בעוד חושך — והחזרה תהיה בלילה. העמדה נתונה לתצפית האויב ואין אפשרות לעזבה במשך היום.

29 במרם

יצאנו השכם, מספר שעות לפני עלות השחר. מוטי מצויד ב„סטן“ ובטלסקופ ואני ברובה-הצלפים ובמשקפת. לכל אחד מאתנו שני רימונים. הרובה שלי מאופס, וגם מוטי ירה בו ומכיר אותו היטב. עיקר המזון אצל מוטי בתרמיל, אך מנת-הברזל ומימית-המים נמצאת אצל כל אחד מאתנו. לכל אחד מאתנו „בנדולירה“ של תח- מושת מובחרת, שבה אופסו הרור- ביים שלנו. עברנו ליד מספר עמדות שלנו. נשאלנו מה הסיס- מה — ולאחר שהשיבנו נכון המשכנו בדרכנו. את הדרך אל עמדתנו מצאנו ללא קושי מיוחד, ועל אף החשיכה נזדקרה למרחק די-גדול החורשה שהקיפה את „נלי“. מרחק-מה מן החורשה החילונו בתנועה תוך חיפוי הדדי. לפני הכניסה לבית נשאר מוטי לחפות על כניסתי לתוכו.

בבית היתה אפילה מוחלטת. דממת-מות וריחות מריחות שונים מילאו את הבית. על כל צעד נתקלתי במשהו, והרעש שהקימונו תוך-כדי תנועה, היה נדמה גדול ומפחיד יותר מכפי שהיה במציאות והגביר בנו את המתח. מתוך תיאור מוקדם שניתן לנו, ידענו אל מה לצפות וכיצד להגיע אל אשנב-היריה המבוצר, הפונה לכיוון המובלעת של הסניו ואל פנטגוצי: מדלת הכניסה יש להתקדם מספר צעדים, אח"כ עולים ב-4—3 מדרגות, אח"כ ממשיכים וחוצים אולם גדול ומגיעים לעמדת-שקים מבוצרת, מעין מצדית עשויה שקים, ובה אשנב-יריה לכיוון פנטגוצי.

ראינו כי אין טעם להסתובב בבית או מחוצה לו בחשיכה, והחלטנו להמתין בתוך העמדה המבוצרת עד שיעלה השחר — ואזי נעשה סיוור חטוף להכרת הבית וסביבתו. שעה ממושכת ישבנו והטינו אוזן כדי לקלוט קולות שעלולים להגיע אלינו מקרוב או מרחוק. אך השעות שלפני עלות השחר היו שקטות ושלמות; ורק מוטי — הפלח — נדמה היה לו כי קלט רעש של עגלות הנעות כמה מאות מטרים מאתנו. הוא סבור שהעגלות מתרחקות מאתנו והלאה; כנראה שהגרמנים סיימו את חלוקת האספקה ומסתלקים אל מאחורי הרכס. לקראת עלות השחר נדמו כליל קולות-הנפץ שנשמעו ללא-הרף בלילה. שעה שהחל השחר להפציע, גברה בי המתיחות לקראת מה שהולך להתגלות לנגד עיני. התמונה הלכה ונתבהרה יותר ויותר, ולפתע נשפך אור שמש לתוך הביקעה והרכס שלפנינו. נתגלה לפנינו כל הנוף; — נוף מרהיב, נוף עוין.

זיהינו ללא קושי את התואים העיקריים של השטח ואת מוצביו הראשיים של האיב. בתיה הפזורים של העיירה קופיאנו בתוך המובלעת של הסניו, פנטגוצי במורדות ההר מונטה-גביו, ובתי-החווה של מונטה ד'אוליו. האיזור שלו ושקט, ומלבד הדי יריות ורעם התפוצצויות, הנשמעים מפעם לפעם, אין דבר שיזכיר את המלחמה.

לאחר סריקה יסודית של הגזרה שמולנו, מתגלה החורבן בסביבה. השטח זרוע מכתשים ככורת, רוב-רובם של הבתים הרוסים, ואט-אט מתגלות חפירות סביב כמה בתים חוה מולנו. מכיוון מונטה ד'אוליו — כק"מ וחצי מאתנו — נראה עשן דק מיתמר מאחד הבתים, עוד כמחצית השעה לאחר שהאיר היום. אך לא נראית כל תנועה ברכס הקדמי של מונטה-גביו ומפנטגוצי שבביקעה המובלעת של הסניו. ערכנו מרשם של השטח ורשמנו את כל מה שגילינו. לאחר שהתאקלמנו והורגלנו למראה הסביבה, החלטתי לצאת ולסקור את הבית ואת סביבתו. בתוך האולם הגדול התגלגלו חפצי-בית שונים יחד עם ציוד צבאי, חלקי חגור, תחמושת, רימונים, מוקשים, עם כסות וכריות קרועות ומפוזרות. בחצר, התמונה זהה: — ארגויות-חמושת וציוד צבאי למכביר — ליד טרקטורים, עגלות וציוד חקלאי שנפגע. מתוך הבית הובילו תעלות-קשר אל עמדות חפורות שבחזיתו. ידענו כי השטח זרוע מוקשים, שהונחו באופן "פראי" ע"י כל אלה שקדמו לנו. מוטי ערך סיוור סביב הבית אחרי שסיימתי את שלי. הוא גילה מרתף-יין גדול, מלא חביות. מילא מימיתו והביא לי לטעום יין חמוץ כחומץ.

כל שעה אנו מתחלפים בעמדת-התצפית. עד שעות הצהרים לא התרחש דבר, מלבד רעמי המטחים שנשמעו מן הסביבה. בצהרים הונחתה מכת-אש על הבית וסביבתו. הבינונו שגם "גלי" קיבלה את המנה היומית שלה. היה זה מטח של "נבלורפר" * שהרעיד את הבית וזעזע את הפסנתר אשר עמד בפינת האולם הגדול, עד שהחל מנגן מאליו. עם רדת החשיכה עזבנו את "גלי". במוצב המחלקתי של דבורצקי מחכים לנו החברי-אורוצים לדעת מה קרה. דבורצקי — הרופא — המשמש מפקד של המחלקה, רוצה לדעת האם אנו ירינו כל היום ומה התוצאות. להכחשותינו, כי לא ירינו, לא רצו להאמין בשום פנים — וציינו לשבח צניעותם של הצלפים.

סיכום היום הראשון, בו אמנם לא ירינו אף יריה, הוא לא-רע בשה"כ; — עשינו היכרות טובה עם השטח; היכרנו כמה ממוצביו העיקריים; גילינו וזיהינו מספר ניכר של תעלות וחפירות; נתגלו סימני חיים ופעילות במונטה ד'אוליו; הסתבר כי ההספקה מתנהלת כנראה בעגלות ונמשכת עד השעות שלפני עלות השחר. במפקדת הגדוד מתחקר אותנו בני. מוטקה מ. ** מגלה ערנות והתענינות בדברינו. לעתים מתקבל הרושם שהוא האיש שמנהל את הגדוד.

* מרגמה גרמנית רבת-קנים.
** המשמש, נוסף לתפקידו כמפקד-פלוגה-מסייעת, גם מעין קצין-מבצעים של הגדוד.

מצאנו ביקעה — כ-500 מטר מצפון למפקדת הגדוד — שמתאימה לירי עד 300 מטר. בנינו עמדות מדומות משקי-חול, והתאמנו כל היום בירי לכובעי-פלדה גרמניים שהנחנו לתוך אשנבי-יריה.

נמסר כי מיג'ור וילסון דורש צלפים לגזרת הפלוגה שלו. הובטח לו כי ישלח צלף לאחד המוצבים הקדמיים.

הוטל עלי להגיע אל מפקדתו של וילסון לאחר שיחשיך, ו"לבדוק את הענינים" במשך יום מחר. אם אגיע למסקנה שהדבר "משתלם" — נחזיק עמדה קבועה גם אצלו. הצטרפתי לאורחת הפרדות שהובילה את האספקה למפקדתו של וילסון. התיצבתי לפניו, ולאחר שבדק את תלבושת-ההסוואה הסגונית שלי, את רובה-הצלפים ואת הטלסקופ שלי, הושיבני על כורסה רעועה בפינת חדר-המפקדה שלו וביקשני להמתין. ישבתי שעה ארוכה, כשויילסון מתרוצץ אנה ואנה בעצבנות ניכרת תוך גלגול שפמו הארוך, מפעם לפעם מתעכב על ידי ומכריז — כאילו מזכיר לעצמו בקול רם: — "כן, אתה הוא הצלף?"; וכמובן, ממשיך להסתובב ולבדוק את האספקה והאנשים שהגיעו לפלוגה — מבלי להורות לי מה לעשות. כנראה טרם החליט לאיזה מוצב אגש.

מצב דוחו של וילסון משתפר עם הגיע ב. — הסמל-האפסנאי של הפלוגה — שמוציא מכיסו בקבוק ויסקי. הוא מציע לי לנוח ולצאת לפני עלות השחר למוצבו של א. ל.

31 במרס

הגעתי למוצבו של אריה ל. בערך בשעה שהמחלקה חזרה מן הפטרול הלילי שלה. המחלקה ערכה מארב ליד אחת ממעברות הסניו, ואנשיה חזרו קפואים ורעבים. המארב נסתיים ללא אירועים, פרט לאחד החיילים שהחל רודף עם רובהו המכוון אחרי תרנגולת, שהודמנה בדרכה של המחלקה עם שובה של זו מן המארב. אריה ט. מספר כי רק ברגע האחרון עצר את החייל לפני שנכנס לשדה-מוקשים.

לפנות בוקר אכלה המחלקה את רוחתה העיקרית, שנתבשלה במשך הלילה. מצב-רוחם של האנשים טוב, למרות העייפות ולמרות שהבית נפגע פגיעה ישירה; אחד מחדריו — חדר ששימש מטבח מחלקתי — נהרס כליל.

אריה ל. — המ"מ — שמח לבואי ואומר כי יוכלו כעת לישון בשקט, כשצלף יקיים תצפית בגזרתו. אנשי המחלקה התפורו בכל פינות החוה והלכו לישון. ביקשתי שיהיה מישהו על ידי, שיוכל להחליפני בתצפית.

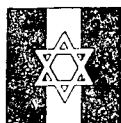
בשעות הצהריים מודיעים טלפונית למחלקה כי בעוד מספר דקות תהיה התקפה אוירית על איזור מונטה ד'אוליו.

שני מטוסי-קרב תקפו ברקיטות בית שלא הרחק ממנו היתמר עשן לפנות בוקר. לא חלפו אלא דקות ספורות וגיליתי שחייל גרמני מגיח ומתקרב לאט-לאט לכיוון הבית שרוקט ומנפנף בדגל לבן נושא סמל הצלב-האדום. הערתי את אריה ל. וניסיתי להעלות דריכותם של האנשים. מלבד אריה ל. ועוד אחדים מאנשי המחלקה אין שאר האנשים מראים סימני התענינות. אני מתקשר בטלפון עם מפקדת הפלוגה ומבקש הוראות. עמוס ב"ג אוסר עלי לירות בפצועים ובאלונקאים שיובילו אותם.

החייל הגרמני, נושא דגל הצלב-האדום, חוזר לבית ממנו יצא — וכעבור כמה דקות החלו מוציאים מתוך הבית פצועים על גבי אלונקות, וכן נתמכו 3 פצועים חבושים ע"י חבריהם. בראש שיירת הפצועים ובקצה הלכו נושאי דגלי צלב-אדום. התקשרתי פעם נוספת עם מפקדת הפלוגה, אך עמוס מזכיר לי כי "חוקי-המשחק" אינם מרשים לירות בהם, אם כי הם בטוח יעיל ומהווים מטרה אידיאלית.

"צלף"

שגרת חיים בחזית

סא"ל אוריאל שי

לי עקב הדאגה לספק בתנאי קרב את המינימום אשר היה הכרחי לסוג זה של לוחמים.

הרוח והמשמעות. היתה זו התקופה המבורכת בחיי הבריגדה מבחינה זו שלא היו קיימות כלל בעיות משמעת וכיוצא-בזה. מסדר-חולים לא היה קיים, כי כולם השתדלו לא להיות חולים ולא להכביד בכך על האחרים. הציות למפקד וקיום השגרה היום-יומית הפכו באותם השבועות ללחם-חוקנו; ועד היום חקוקה בקרבי אותה רוח אשר אפפה אותנו לקראת מימוש שאיפתנו להתנגש באויב ולהכותו.

היערכות. הפלוגה נערכה בקו כשהיא אחראית לקטע מוגדר מתוך גזרת הגדוד. שתי מחלקות החזיקו כל אחת במוצביהן ואילו המחלקה השלישית, שבעתודה, ומטה-הפלוגה נמצאו במרחק-מה מאחור.

תיאור הגיזרה הפלוגתית. היה זה קטע במדרון הררי תלול, אשר הסתיים עשרות מטרים אחדות לפני נהר הסניו. מטה-הפלוגה ומטה אחת המחלקות הקדמיות נמצאו בבתי איכרים שנעזבו ע"י בעליהם והיו גלויים לחלוטין לעיני האויב, שתפס עמדותיו מעבר לנהר והשתכן גם הוא בבתים שבסביבה. הגישה כמעט עד למטה-הפלוגה היתה אפשרית במשך כל שעות היום; ואילו תנועה כל שהיא אל המחלקות הקדמיות היתה כמעט בלתי-אפשרית בשעות אלה, שכן אי-אפשר היה לנוע שם מבלי להתגלות לאויב. תנאים אלה הכתיבו לנו צורת-חיים מיוחדת-במינה; דהיינו — דממה מוחלטת וניתוק כללי במשך שעות היום — וניצול שעות החשיכה והלילה לקיום הקשר בין יחידות המשנה ולביצוע כל הפעולות האחרות הקשורות לחיי-שגרה

אנסה להעלות-בכתב זכרונות ורשמים אשר נשארו חרותים בתוכי מהתקופה הקצרה של שהותנו בחזית; ואייחד את דברי לאותו פרק-זמן בו חנינו בסביבת פאאנצה, בימים שבין 26 במרס לבין 11 באפריל 1945. אעלה את הדברים כפי שראה אותם מפקד פלוגת-רגלים באספקלריה הקטנה של האפרוכיה הנתונה למרותו.

מבנה הפלוגה. היו בפלוגה שלוש מחלקות ומטה פלוגתי. המחלקה לא מנתה באותו פרק-זמן יותר מ-25 איש ומספר אנשי הפלוגה כולה היה ב-20% מתחת לתקן, ולא מנתה יותר מ-95 — 85 איש. היתה זו פלוגת-רובאים טיפוסית — פלוגה ד' של הגדוד השני.

ההרכב האנושי. הרכב הפלוגה היה מעולה הן בחיילים והן בסמלים ובקצינים. כולם היו מבכירי המתנדבים לצבא הבריטי. מאחריהם היו עתה 3—4 שנות שירות והם עברו את כור-ההיתוך של כל אותן האכזבות והציפיה שהיו נחלת אנשי החי"ל עד שזכו להגיע לחזית ממש.

הכושר הגופני היה מצוין, הודות לגיל הצעיר של המתנדבים, והשפשוף העקבי והיסודי אשר ניתן לחי"ל באיטליה לפני שהוכנסו אנשיו לקרב. יש לציין שפלוגה זו כללה מחלקה אחת של אנשים "דתיים", כפי שכונו כל החיילים אשר למרות קשיי החזית ותנאיה המשיכו בעקשנות לשמור על מנהגייהם ואמונתם הדתית, הן בתפילה והן בהימנעות מאכילת מאכלי-טרפה. מחלקה זו כללה "דתיים" קנאיים, אשר במשך חדשים רבים לא נטלו לפיהם אלא גבינה, ריבה, לחם וכדומה; ודוקא במחלקה זו נמצאו המצוינים והמסורים שבחיילים. מעולם לא שמעתי מפייהם תלונות או טרוניות עקב אי-הנוחות והמצוקה אשר תנאי החזית גרמו להם, אך לא מעט "כאב-ראש" היה

של חזית, כגון: אכילת מאכלים חמים, העברת דואר, ציוד, החלפת משמרות ובדיקת הכווננות.

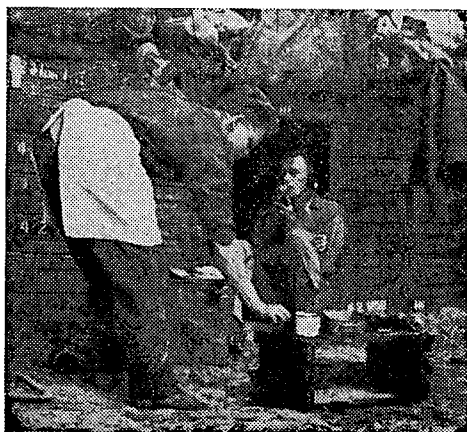
„מנהגי מקום“ היה באותה תקופה כעין „הסכם ג'נטלמני“ בין הצדדים הלוחמים שלא להפגין בתי-מגורים של הצד השני. אולם הסכם זה לא חל על מטרות גלויות אחרות, וכל תנועה בלתי-זהירה או התגלות מיותרת זכו לתגובה מידית של אש אויבת מדויקת ומכוונת.

צרה אחרת היתה מכת המוקשים, אשר היו זרועים בכל צעד ושעל והטילו את אימתם עלינו. היה הכרח להתקדם וללכת בשבילים ובדרכים ידועים ומסומנים, וכל סטייה מהם עלולה היתה להסתיים באסונות — ולא אבידה אחת נגרמה לנו מ„מוקשי-נעל“ ופגעים דומים, שנקרו לנו בשעת התקדמות וכן בזמן פעילות מסוג אחר.

תפקידים ומשימות. נוסף לתפקידנו בהחזקת הגזרה שלנו, הוטל על הפלוגה לשגר פטרוילים ליליים לשם החזקה במספר מעברים, עמדות ושבילים אשר בשטח-ההפקר שבינינו ובין גדת-הנהר שלעברנו — ולמניעת השימוש בהם על-ידי כוחות האויב והפטרוילים שלו. כמו כן הוצאו בקביעות עם שחר, והוצבו בעמדותיהם, הן הצלפים והן הצופים (אשר שהו מחוץ לגזרת הפלוגה במשך שעות-היום, עד חשיכה), לשם ביצוע המשימות שהוטלו עליהם.

לאחרונה יש לציין אותם ימים, שבין 5 עד 10 באפריל, אשר בהם התכווננה הפלוגה לתפקיד שבשבילנו היה היסטורי — חצית הנהר והקמת

העירנות נשמרת גם בשעת הכנת הארוחה

ראש-גשר אשר יאפשר להטיבה כולה לפתוח בהתקפה בגזרה שהיתה מיועדת לה, כחלק מההתקפה הכללית אשר החלה בליל 9-10 באפריל. אותם ימים נוצלו לשם בדיקת השטח, דרכי-הגישה, מרחקים, טיב הקרקע, עומק מעברי הנהר — ולתצפית בלתי-פוסקת לעבר היעד אשר ניתן לפלוגה; היעד היה — חות-אכרים, במרחק מאות מטרים אחדות מעברו השני של הסניו.

חיי-שיגרה. החשש להתגלות לאויב הטיל כאמור קפאון גמור על התנועה במשך שעות היום. צרה זו לא היתה כלי-כך נוראה לגבי אנשי מטה-הפלוגה והמחלקה הרזרבית שאתה, ואף לא לגבי מחלקה נוספת, כי יחידות אלו דרו בבתים עזובים; ואילו המחלקה השלישית היתה חשופה, החל מעלות השחר ועד חשיכה, לפגעי הטבע — קור, גשם — ולעינו הפקוחה של האויב, אשר הגיב בחריפות על כל תנועה בלתי-זהירה. תורנות המחלקות הוחלפה כל 24 שעות, ברוטציה: המחלקה „החשופה“ היתה עוברת לעתודה עם חשיכה, ואת מקומה היתה תופסת המחלקה השנייה, הסמוכה לה בקו-הקדמי, אשר פינתה את מקומה לאותה מחלקה שהיתה הרזרבית במעת-לעת הקודם. בשעות היום הוצב בכל מוצב מחלקתי צופה אחד לעבר האויב, והוא הוחלף כל 4 שעות; ואילו בלילה נשמר כל מוצב כיתחי על-ידי זוג חיילים, שהוצבו לתפקיד אשר נמשך שעותיים אחר מנוחה של ארבע שעות. „לוכסוס“ זה של שעותיים שמירה וארבע שעות מנוחה, לא תמיד נתאפשר בתנאי המחסור בכוח-אדם שבו לקה הגדוד כולו באותו שלב; ולא לילה אחד עבר על החיילים כשהוא מוקדש, לסירוגין, לשעותיים של מנוחה — ושעותיים של שמירה או פטרויל.

הקצינים והסמלים נשאו בעול הפיקוד וב-עומס הפיקוח על חיי-השגרה של יחידות-המשנה בחזית, והתיאום ביניהם היה מוחלט ומלא. גשק אישי ופולגתי נבדק כל יום על-ידי הממונים על כך, ותנאי הבטחון והדאגה להיערכות נכונה ומותאמת-למצב לא הוזנחו גם בתנאים אלה של ריתוק מוחלט אל מקום אחד במשך שעות-היום הארוכות. התצפית לעבר האויב, רישום וציון של המקומות המשוערים של כלי-הירי השונים שלו, וביחוד המרגמות, וכן של ההפגזות הנערכות על ידו — כל אלה קויימו ונרשמו בקפדנות והועברו שיטתית לידיעת מטה הגדוד.

להביא את האספקה אליו בעזרת פרדות, אשר היו את אמצעי-הקשר היחיד שזכה או להגיע אליו. אנשי יחידות "גורקה" שימשו נהגי אותן פרדות, והם שירתו במסירות נפלאה את הגייסות שבמוצבים הקדמיים, ושום פגעי טבע לא יכלו למנוע בעדם מלהגיע אל מטרם.

היו אלה חדשים של מחסור קשה בצידוד וב- לבוש, ואחת הדאגות הבלתי-פוסקות היו השגת גרביים ומלבוש-צמר אחר לאנשים, אשר נזקקו ללבוש וכסות חמים לא פחות מאשר לכלכלה מתאימה ומוינה באקלים החורפי ששרר בתקופת- שנה זו. יש לציין את המעט שקבלנו או לסיפוק דרישותינו — לעומת אותו שפע פתאומי שניתך על הפלוגה מרגע שהוטלה עליה המשימה להת- כונן לקראת הקמת "ראש-הגשר" מעבר לנהר.

כוננות. צריך להודות שלא בכל מבצע צבאי ניתנת השהות המתאימה להיכון לו באותו אורח מתודי ומדוקדק כפי שאופשר לפלוגה, בהחל התכונה לקראת הפעולה שהיתה צריכה לבצעה בליל 9-10 באפריל. השטח שמדובר בו נסקר בקפידה רבה במשך כל שעות היום, והוא נחקק בזכרונם של כל האחראים לאותה הפעולה. שעות הלילה נוצלו לפטרול ולחדירה לתוך-תוכו של אותו איזור; וכל המפקדים (קציני הפלוגה וסמ" ליה) השתתפו לסירוגין בפטרולים אלה ועברו בעצמם את כל אותו השטח אשר אליו היו צרי- כים את-ריכך להוליך את פיקודיהם. פטרולי הפ- לוגה חדרו עד לקבוצת הבתים שבתוך החוה מבלי שנתקלו באויב. נבדקו דרכי הצליחה למעבר הנהר, וכן שדות המוקשים, ונבנה שולחן-חול אשר המחיש לכל אנשי הפלוגה את הגישה אל היעד, מקומות ההתחפרות וכל הכרוך באלה.

חי-תרבות. על אף תנאי החזית הקשים נתקיימה דאגה מתמדת לספק למחלקות הקדמיות חומר-קריאה — זו אפשרות-הבידור היחידה באורח-החיים שניהלנו שם. רבי-צבאי היה מדי פעם בפעם אורח-קרוא בעמדות אלה, והיה שוהה שם שעות ארוכות. ועוד נציין את ביקוריהם של חנה רובינא ושל משה שרת אשר הוסיפו לנו עידוד רב ותרמו להרמת הרוח של אנשי החייל, ולחישולה.

קשר. הקשר בין המחלקות ומטה-הפלוגה קויים באמצעות טלפון-שדה. מטה-הפלוגה חובר למטה- הגדוד באמצעי-קשר זה ונסף למכשיר-האלחוט, אשר על השימוש בו הוטלה הגבלה חמורה והוא נאסר פרט למקרים מפורשים לא-רבים. קשר- אלחוט זה נבדק אחת לכל כמה שעות, ושפת- הדיבור בו היתה אנגלית, מאחר שמפאת תנאי- בטחון הוטל איסור חמור על השימוש בשפה העברית בשיחות-אלחוט.

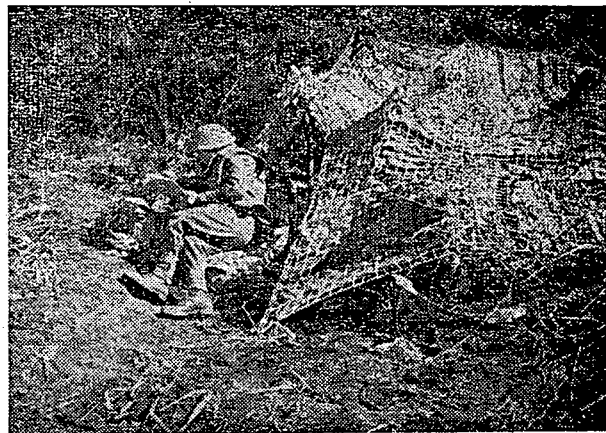
היה קיים קשר תקין של רכב-מונוע בין מטה- הגדוד ובין מטה-הפלוגה, כי התנועה בכיוון זה היתה מוסתרת מעין האויב. בתנאי מוג-אוויר בלתי-נוח נותק קשר זה, ואפילו ג'יפים בעלי הנעה-קדמית לא יכלו להגיע או למטה-הפלוגה.

כלכלה. האוכל החם הוכן ובושל במטה-הפלוגה במשך שעות אחר-הצהריים, תוך הקפדה מיוחדת שלא להתגלות, והוחזק במיכלים מתאימים, ששמ- רו על חומו עד לתחילת החשיכה. — אשר איפשרה את העברת המזון למחלקה קדומנית אחת. המחל- קה אשר עזבה את מוצב-המטה אותו ערב וזו אשר הגיעה אליו אחרי חשיכה מהקו-הקדמי, אכלו במוצב-המטה. אוכלוסית המטה זכתה לאוכל חם גם בשעות הצהריים, ואילו שתי המחלקות האחרות, הקדומניות, ניוונו מאוכל קר אשר חולק להן במנות אישיות יום לפני כן.

אספקה וציוד. מפאת התנאים המיוחדים של המוצב וטיב מיקומו היה בימי גשם הכרח

חדשות מן הבית...

ברגעי הפוגה ניתן אף לקרוא בעתון

האפסנאות בחי"ל

אל"ם עמנואל גלבר

התארגנות והצטיידות

עד להקמת החי"ל היה נסיונם של האפסנאים הישראליים ביחידות העבריות שבצבא הבריטי מוגבל לנדרש בגדודי חי"ר בתפקידי שמירה, בסוללות-תותחים וביחידות-שירותים שונות. עם הקמת הבריגדה נפתחו בפניהם — ככפני בעלי תפקידים אחרים — אופקים חדשים ורחבים. הגדודים נועדו מעתה להיות גדודים לוחמים, המצויידים בהתאם לכך; הסוללות קובצו בגדוד התותחנים; ויחידות השירותים נועדו לתחזק חטיבה עצמאית ומוגברת.

חנית הבריגדה בכורגאל-ערב היתה בשביל האפסנאים הגדודיים והפולגתיים (כולם ישראליים, פרט לקצינים-האפסנאיים הגדודיים) תקופת ארגון האפסנאות הגדודית. הסגל האפסנאי היה מורכב מקציני-אפסנאי גדודי, רב-סמל אפסנאי גדודי, פקידים ומחסנאים גדודיים — ומסגל פלוגתי בכל אחת מן הפלוגות-הרובאיות, בפלוגה המסייעת ובפלוגת-המפקדה, שהיה מורכב מסמל-אפסנאי פלוגתי, פקיד, מחסנאים וטבחים. עם בוא כל גדוד לכורגאל-ערב הוחל בהזמנת הצידוד בשביל הגדוד. למעשה צוידו הגדודים מחדש — פרט להלבשה האישית. תקן הצידוד הגדודי (שהיה ידוע בציון 61098) הכיל הרבה מושגים חדשים, והיו בו פריטי-צידוד שרבים מאתנו נפגשו בשמם בפעם הראשונה.

נוסף לרובים ומקלעים חדשים משכנו מרגמות 3", תותחים בני 6 ליטראות, מקלעים-בינוניים, מגלי-מוקשים, צידוד-קשר וצידוד אופטי. הרכב כלל משאיות, טנדרים, ג'יפים, רכבי-זחלי ("נושאי-ברז"), מכוניות להסעת תותחים נ"ט ("נושאות-תותח"), מכוניות-משוריינות, מכוניות קשר ומש-רד. כל אלה היו מלווים שפע של אבורים, כלי-עבודה וחלקי-חילוף. צוידנו בבגדי חורף לתנאי-החורף באירופה, ובאהלי-סיירים. לזה נוסף ה-

צידוד-הרפואי הגדודי והצויד לכיתת-המודיעין הגדודית. במשך ימים שלמים הגיעו שירות הרכב החדש ממרכזי האספקה במצרים אל בורג-אל-ערב, והאפסנאים חזרו בוזה-אתרוה על שיי-רות עמוסות נשק וצויד. בפעם הראשונה עסק האפסנאי שלנו בכמויות כה גדולות ובגיוון עשיר שכזה. היה עליו להכיר את הפריטים, על-מנת לפצלם בהתאם לטבלאות תקן-הצויד לפלוגות. אם היה זה קל למדי לגבי הפריטים העיקריים, הרי צריך היה לנחש לא-מעט לגבי האבורים, כלי-העבודה וחלקי-החילוף. לא מעט טעויות קרו כאן, ועבר זמן-מה עד שהאפסנאים והמחסנאים למדו להבדיל בין סוגי הפצירות, הפטישים והק-פיצים השונים וידעו לאיזה כלי הם מיועדים.

רק נקלט הצויד — וכבר החלה אריזתו לקראך המשלוח אל מעבר לים. זו היתה לנו תורה חדשה. הרכב העמוס בצויד היחידתי (פרט לצויד-המטב-חים), נשלח באניות-משא לפני שהיחידות יצאו לדרך באניות-גייסות. צריך היה להעמיס את הרכב לפי טבלאות ושיטות-העמסה המקובלות, ולסמנו בהתאם לסימונים המיוחדים למשלוח אל מעבר-לים. הטרחה שהושקעה בפעולה זו השתל-מה יפה, כי בבואנו לאיטליה מצאנו את המש-לוחים שלמים ומסודרים. גם הצויד שהובל עם הגדודים סומן בשיטה המיוחדת (פסים צבעוניים, לפי הגדודים) והדבר מנע עירבוב ואבדנים. בדי-בבד עם פעולות אלו הוחזר הצויד הישן לבסיסים.

באותה תקופה התחלנו להבין מה חשוב לא להיות מסורבל בצויד, לפצלו נכון בין המשמט-שים בו ולהשתחרר מהשאפה הרגילה של אפס-נאי בתנאים סטטיים לתחזיק "עוד קצת מזה וקצת מזה". חייל הבריגדה צריך היה לדחוס כל צוידו ורכושו לתוך שני שקי-הפצים ואל החגור. לא היתה לו יד פנויה למוודה. לאפסנאי, להובלת הצויד והתספוקת, לא היה יותר מאשר הרכב התקני.

המערך האפסנאי החטיבתי

הגרעין שביחידות הלוגיסטיות היה בעל ותק ונסיון ניכרים והמערך האפסנאי פעל במשך כל תקופת קיומו ללא תקלה. ניתן לומר כי לא היו לבריגדה בעיות אפסנאיות שנבעו ממחסור או עיכובים בהספקה ובתחזוקה.

נסיון פעולת המערך האפסנאי בתנאי חזית — החל מפלוגת הרגלים או היחידה החטיבתית וכלה ביחידות האפסנאיות ובגורמי המטה האפסנאיים — הגו אחד הנכסים החשובים אשר הבריגדה רכשה לעצמה והקנתה אחר־כך לצה"ל.

תקופת האימונים בפיוג'י

תקופת האימונים בפיוג'י היתה חשובה גם מה־בחינה האפסנאית. הושלמה ההצטיידות; תורגלה תנועת הציד — על־ידי תרגילי העמסת המחסנים הפלוגתיים והגדודיים ותזוזתם — במסגרת תזוזות־תרגול של היחידות. תרגילים אלה הכינו את הסגל האפסנאי לתזוזות מהירות ומסודרות, וכן לימדו את תורת הספקת המזון בתנועה, הקמה מהירה של מטבחים בשדה והכנת ארוחות לפני בוא הכוח העיקרי.

בימי אימונים אלה למדנו מה חשובה הארוחה החמה, והמורכבת ממזון טרי — במידה שהוא היה מצוי — לעומת אכילת מנות־קרב קרות. הנסיון שנרכש השתלם יפה בשעת הפעולה בקור החזית, והאפסנאים ראו בזה אחד מתפקידיהם הראשוניים.

תקופה זו אף המחישה לאפסנאי שהוא חדל להיות "מנהל מחסן ורישומים", אלא עליו להיות מעתה "אמא" ליחידתו ולדאוג לכל צרכיה בשדה. יומן־הציד חדל להיות עיסוקו החשוב, והוא נדחק לקרן־זווית. במקומו באה הדאגה הרבה למזון, לשמיכה, ללבוש חם, לתיקון נעלים, לכלי־ניקוי לנשק, לפעולתם התקינה של תנורי־השדה, למי־כלי־הבישול ולדברים הקטנים הרבים אשר העדרם פירושו סבל מיותר לחייל המתאמן והלוחם. צרכים אלה — הם שפיתחו באפסנאי את התושיה, אשר כה חיונית לו ביחידה לוחמת, ואת היכולת "להסתדר" בכל התנאים, מבלי לסמוך רק על המתקן הבסיסי או לחפש פתרון בטבלאות ציד או קטלוגים.

תרגילי התזוזה הקנו לו את הידיעה מהו גבול אפשרויות ההטענה ברכב ולימדוהו מה הציד

מפקדת החטיבה התארגנה כבר בבורג־אל־ערב, ופעל בה קצין־המנהלה החטיבתי, שאליו הצטרפו הקצינים המקצועיים של חיל־ההספקה והתובלה (A.S.), חיל־טכנאים (R.E.M.E.) וחיל־הציד (R.A.O.C.). הם כיונו את שלבי ההתארגנות וההצטיידות — אך כל גדוד ויחידה חטיבתית היו קשורים ישירות למקורות האספקה והתחזוקה של המרכז הבריטי הצבאי הגדול שבמצרים. אכן בשלב זה היתה בעצם החטיבה עדיין חטיבת־חי"ר רגילה. רק עם הצטרפות היחידות האפסנאיות בפיוג'י הפכה היא לחטיבה־מוגברת־עצמאית.

היחידות שהיוו את המערך האפסנאי היו:

- פלוגת־הובלה 178. פלוגה זו היתה מורכבת משלוש מחלקות־הובלה (שכל אחת מהן יכלה להסיע את הכוח־הצועד של גדוד־רגלים) ומ־מחלקת־סדנא, שתחזקה את רכבה. נוסף לכך כללה הפלוגה מחלקת־הספקה (COMPOSITE PLN). מחלקה זו משכה ממתקנים בסיסיים — או מפלוגת־הספקה של הארמיה או הקורפוס — מזון, דלק ותחמושת והעבירה אותם לתחום החטיבה. בנקודות־הניפוק משכו הגדודים והיחידות החטיבתיות את מנותיהם, בהתאם להזמנות.

- פלוגת־סדנא, שתחזקה את הרכב, הנשק וציוד־לחימה אחר. פלוגה זו היתה מורכבת ממחלקות־תחזוקה וממחלקת־מחסנים.

- יחידת־ציד (ORDONANCE FIELD PARK) שהייתה מחסן נייד של אבזרים וחלקי־חילוף לנשק, רכב וציוד־לחימה אחר, אשר סופקו ליחידות לצורך תחזוקת ציוד זה ע"י בעלי־המקצוע.

- פלוגת־רפואית, שכללה תחנת־פינוי ויחידת־אמבולנסים.

- פלוגת הנדסת־שדה 643, שיעודה העיקרי היה מבצעי (פינוי מוקשים, גישור וכיו"ב) — ולא "לוגיסטי" מובהק.

- חולית דואר־צבאי.

הפעלת יחידות לוגיסטיות אלו הקלה על עבודת האפסנאים שביחידות־הלוחמות, מאחר ומקורות ההספקה והתחזוקה שלהם נמצאו מעתה בתוך הבריגדה עצמה והיו מותאמים לצרכיה.

החיוני, כיצד לארוז אותו בכדי שיוכל להשתמש בו בכל המסיבות ולהיענות לכל דרישה, גם בשעת תזווה.

ביקורים ביחידות הדיביזיה הקנדית, שהחזיקה בגורת-החזית בה הוחלפה אחרי-כן על-ידי הברי-גדה, הוסיפו שפע של ידיעה על התנאים בחזית. התברר שגם התקנים אינם עונים על כל הצרכים. התברר כמה חשוב לדאוג למספר כלשהו של פנ-סים, מנורות-נפט ונרות, וכן לאמצעי-בישול. הביקורים הצביעו על החשיבות הגורלית של פסי-סימון לשדות-מוקשים, על חיוניותם של כבל-גרירה, של מיכל-מים ושל אמצעים לאיפול.

האימונים וה"השלחה" מהם לעבודה האפסנאית — תרגולי התזווה והנסיעות בשיירות ביחד עם ארגון הספקת מזון בשעת תזווה — היו גורם חשוב בהכשרתו של הסגל האפסנאי וחיוקו את בטחונו ביכולתו לעמוד בדרישות פעולתה של הבריגדה עם צאתה לקר-החזית.

האפסנאות בחזית

תזווה הבריגדה משטח-האימונים בפיוגי אל קר-החזית — סמוך לחוף המזרחי של איטליה, ליד העיר רבאנה — שנמשכה יומיים, התנהלה ללא תקלה והוכיחה חשיבות תרגילי-התזווה שבוצעו בתקופת האימונים. היחידות ידעו לנוע מהר, לתפוס מקומן שהוקצה להן בשיירות — לפי היערכותן הנכונה; והאפסנאים הוכיחו שליטתם בהספקת מזון ודלק בשעת תנועה. נסיעת השיי-רות והכוננת, שמירת הרוחים והמהירויות בוצעו כדרוש, וכיתות התקונים-הקלים והסדנאות ידעו להחזיק את הרכב על הכביש. משמעת השיירות היתה טובה; ועל אף המעבר דרך ערים גדולות וצפופות, כרומא, ודרך ערים ועיירות מופצצות בעלות רחובות צרים ומפותלים, הנסיעה על כבי-שים גרועים, גשרי-"ביילי" צרים, חצית רכסי הרים והתנועה הרבה אל קר-החזית וממנו — הגיעה הבריגדה בשלמותה ובסדר היאות, אל מקומות הריכוז שנועדו לה.

אכסון היחידות בבתי-ספר ובבתים פרטיים התנהל ללא תקלה ותוך שליטה. כן לא היו כל הפרעות במעבר מהבישול המרוכז הגדודי, שהיה נהוג בפיוגי, אל הבישול הפלוגתי, שהפך לכלל בתקופת החזית.

המערך האפסנאי החטיבתי פעל מיד עם הגיע הבריגדה לקר-החזית, והאפסנאים הגדודיים ואלה של היחידות החטיבתיות נשענו עליו בכל הנוגע להספקה ותחזוקה.

מחלקת-ההספקה של פלוגת-ההובלה משכה את הספקתה מיחידות-ההספקה של הקורפוס לו היתה הבריגדה כפופה, ופיצלה אותה למנות בנקודת-הניפוק בהתאם להזמנות.

בשעות הבוקר משך האפסנאי הגדודי או היחי-דתי את הדרוש לו מנקודות-הניפוק למזון, לדלק, לתחמושת — והעבירו לדרג ב' (זה שבו רוכז הצידוד הכבד-יותר, שלא היה דרוש בלתי-אמצעית לפעולות-לחימה, והוא היה זהה כרגיל עם הדרג העורפי של הגדוד). הספקת התחמושת מכאן ואילך, קדימה, היתה מאחריותו של הרב-סמל הגדודי — ולא של האפסנאי. את הספקתו פיצל הוא בהתאם להזמנות האפסנאים הפלוגתיים, וני-פק פיצולים אלה. בהרכב ההזמנות חלו שינויים מדי פעם עקב העברות יחידות-משנה, ביחוד של פלוגות-הסיוע, וצירופן לפלוגות רובאיות.

למזון ולדלק הצטרפו פריטי הלבשה וציוד כללי שנדרשו, נשק והנעלה שתוקנו או הוחלפו, חמרים, כלי-עבודה מכל דבר אשר האפסנאי הפי-לוגתי דרש ושנמצא במחסן הגדודי או הושג ממ-קורות-ההספקה.

האפסנאי הפלוגתי העביר את כל מטענו ברכב הפלוגתי, משאיות או טנדרים, לדרג א' (*) של פלוגתו — לרוב בשעות הצהריים. שם הוא פיצל שוב — בהתאם לעמדות שפלוגתו תפסה ובהתאם לדרכי ההובלה ואמצעיה שעמדו לרשותו באותו ערב — את מנותיו, ארוז אותן, הוסיף להן את מצרכי ה-NAAFI (שק"ם) אשר השיג במשך היום, וכן הוסיף, בהתאם לדרישות המחלקות שבקו, דברים מצידום האישי של החיילים שנשאר בדרג א'.

כל אלה שראו באפסנאות תפקיד נוח נוכחו עדי-מהרה שלפחות לאפסנאי בחזית אין חיים קלים. הוא היה הקשר היום-יומי בין העמדות (הדרג-הלוחם) לדרג א', ועליו היו כל צרכי חיילי פלו-גתו בעמדות וביתר הדרגים. טעות או פיגור מצדו — פירושו היו מחסור בעמדות ופגיעה

(*) הדרג בו היה מרוכז הצידוד הפלוגתי שלא היה דרוש בקו, והן ציוד-אישי של החיילים אשר לא נלקח אל הקוים. דרג זה זהה עם הדרג-העורפי של הפלוגה.

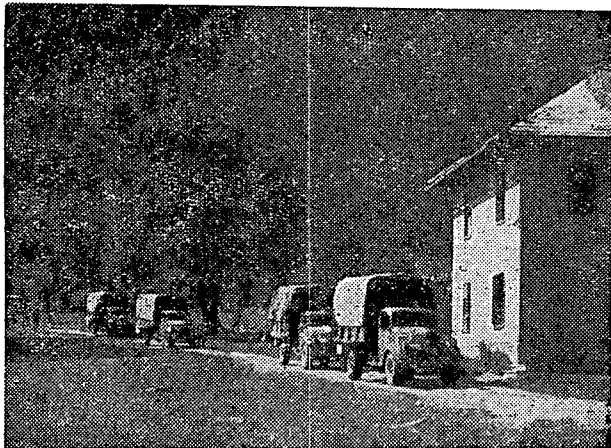
יום-עבודה של אפסנאי בחזית

העמדות. ההתקדמות היתה אטית, בשביל לים מסומנים נהג האיטלקי בפרדותיו, שמר על-כך שלא יתפורו — ולא פעם התעכבה שיירה אפסנאית זאת משום שפרדה התי עקשה להיעצר — והאיטלקי צריך היה להפעיל כל ידיעותיו, נסיונו ואף את אגרופו בכדי להניעה להמשיך בדרך. קשה היה לנהוג בפרדות בלילות "חמים", כאשר דושיח התותחים התנהל בכל תקפו. אז גברה עצבנות הפרדות והיה דרוש כוח רב בשביל להחזיקן ביחד ולהוליכן. אחרי הליכה ממושכת ומעיפת בשבילי ההרים, עליות וירידות, היתה השיירה מגיעה לעמדה הראשונה. מנות העמדה פורקו ונמסרו, ציוד שצריך היה לפנותו הועמס, האפסנאי רשם את הדרישות והצרכים לערב הבא, מסר את הדואר, קיבל מכתבים למשלוח — והמשיך בדרכו לעמדה השניה, וחוזר חלילה. לה. בשעות המוקדמות של הבוקר היה מתחיל לחזור אל "ראש הפרדות", ואל דרג אי שלו, חוטף שינה — ומתחיל יום חדש: משלוח הזמנות לאפסנאות הגדודית, השתן, קבלתן — ויציאה בשעות הערב.

בשעות אחרי-הצהריים המאוחרות העמיס הוא מטענו על מכונית רגילה — אם דרכי-הגישה איפשרו זאת — או בהתאם לתנאים, ישר על גבי גיפים ו"עוקבים", או על חמלים. עם רכב זה הוא נע קדימה, אל העמדות שפלוגתו החזיקה בהן. אך לרוב — וביחוד בקו הסניו — היה עליו להעמיס ביר מטענו בתחנת-פריקה-העמסה נוספת (שכונתה "Mule-Head" - "ראש-פרדות") אל גבן של פרדות, אשר סופחו מיחידת נוהגי-פרדות. מספרן של הפרדות, שנהגו בהן חיילים איטלקיים בעלי-נסיון, היה מוקצב ועליו היה להצטמצם ול"הסתדר" בו — וכן לדאוג לאריזה ולקשירה טובות, בכדי שיגיע לעמדות עם הכבודה. היה עליו לפצל מטענו גם בהתאם לעמדות השונות — ולהימנע מפריקה חלקית של מטען שעל פרדה אחת. פעולת ההעמסה והקשירה דרשו זמן רב, שאמנם קטן-והלך עם הנסיון שנרכש. עיסוק זה בפרדות, היה בו מן החידוש; אך חיש מהר למדו להעריך הן את הבהמה והן את האיטלקי הנוהג בה. עם חשיכה החלה הצעדה אל עבר

בכושרן, והוא עשה הכל בכדי למנוע זאת ולשפר את התנאים, להוסיף מנות, סיגריות ואספקה קטנה, להשיג מצרכי NAAFI ככל שאפשר וככל

שיעלה על גבה של פרדה או לתוך גיפ ועוקב. הוא לא ניהל אמנם בימים אלה את הרישומים ושכח את יומן-הציוד. אך ראשו היה מלא נתונים

„העברת ניצולים למקומות הכשרה-חלוצית...“

התוצאות העיקריות והחשובות- ביותר התי- גלו עם הצעדים הראשונים לארגון האפס- נאות בצה"ל. מן-המוכן היו מצויים עתה קצינים-אפסנאיים יחידתיים, קציני-מטה אפסנאיים לעוצבות ולמטה-הכללי, קצינים מקצועיים לחילות ומפקדי מתקנים ויחידות- הובלה למיניהן. עמדה לרשותם הידיעה המ- פורטת כיצד פועלת אפסנאות בצבא בשעת לחימה, ביחידות ובעוצבות; וכיצד להפעיל את המערך המשרת מבחינה אפסנאית צבא סדיר. היקפו של ידע זה — הוא תוצאה ישי- רה מקיום הבריגדה; כי ידיעותינו בשטח זה בתקופה ש„לפני הבריגדה“ היו מוגבלות לסוגי-יחידות מסוימים, ואף פעם לא חדרו בעצם לעבודת המטה כי אם בעיקר לתחום הביצוע. הדבר הגדול שהבריגדה נתנה לנו מבחינה זו היתה ההפעלה המלאה של מערך אפסנאי של עוצבה עצמאית, והכרת מערכן האפסנאי אף של עוצבות גבוהות-יותר, להן היינו כפופים. וכך נחסך לצה"ל הרבה „שכר- לימוד“ — והרוחנו זמן יקר.

לכן, כאשר בראשית ימי צה"ל — במבצע „נחשון“ — הופעלו לראשונה כלים אפסנ- איים עוצבתיים, בתנאי-שדה, היה זה דבר מוכן מאליו שהללו יוקמו וינהלו על-ידי אנשי הבריגדה.

על מצבות כוח-אדם, נשק ורכב ושינויים בהן. הוא זכר מה הלך לאיבוד, מה נפגע בפעולה ומה דורש החלפה או תיקון. פנקסו הקטן היה מלא רשימות של הדרוש, ואכן הוא ידע שיש רק תשובה אחת והיא — „הנה הדרוש“. המלים „אין“, „נמשוך“, „אי-אפשר להשיג“, „לא נותנים לי“, וכו' — נעלמו מאוצר-המילים שלו.

לאחר הפסקת הלחימה

עם כניעת הגרמנים החלה הבריגדה לנוע בדרך כי אירופה. בתחילה — כחטיבה אחת; אך עם הגיעה להולנד ולבלגיה גדל המרחק בין הגדודים והיחידות, והמערך האפסנאי לא שירת עוד את הבריגדה בכללותה — ויחידות בודדות נקשרו למקורות-הספקה אחרים.

הידע והנסיון שנרכשו הופנו לפעולת ההצלה — מה-גם שהתחזקה השוטפת הפכה לענין שב- שיגרה מוחלטת. הידע בהקמת מחנות, בארגון מטבחים, באכסון ובשמירת תנאים סניטריים נוצל במחנות של שארית-הפליטה. המחסנים שב- גדודים תרמו להקמתם, ואף המנות היומיות במזון ובדלק מצאו דרכן אליהם. הלבשה והנעלה, שמיכות, מזרונים וריהוט הועברו למחנות — והחיילים הסתפקו במוטע. הנסיון בהובלת שיי- רות-רכב נוצל בהיקף רחב להעברת הניצולים אל מחנות-מעבר ומקומות הכשרה-חלוצית; ו- משם — אל נמלי היציאה. כמובן, שהתוצאה היתה ששימוש במקורותיו ואפשרויותיו של גוף צבאי ורשמי לבש צורות „מחתרתיות“. אנשי- מחתרת מן-האחמול, חברי ה„הגנה“, הוכיחו עתה — על אף שרתם זה שנים במסגרות צבאיות סדירות — כי לא איבדו מחושי-המחתרת שלהם.

לקח ותוצאות

עיקר התוצאות של פעולת מערכת-האפסנאות של הבריגדה — הן ההטיבית והן היחידתית — והידע והנסיון שנקנו על ידה, אין לראות רק בעצם קיום אפסנאות יעילה במשך קיום הברי- גדה, בתנאי לחימה ורגיעה.

הטיפול בסוגית „כוח־אדם”

רס"ן י. דורות

גדודי חיל־הרגלים, מהם אורגנה אחר־כך הבריגדה היהודית, הורכבו עוד ב־1942 מן הפלוגות הארצישראליות (היהודיות) של ה„באפס”. מחנה־האימונים בצריפין היה ל„בסיס־הרגימנט”, ומפקד מחנה־בסיס זה, קולונל לסטר המנוח, נהיה למפקח הגייסות הארצישראליות (Inspector Palestine Troops) — מתאם ה„קו־המדיני” הבריטי כלפי גייסות אלה — ולקצין־קישור בין המפקדה הבריטית למוה״ת שבקהיר לבין הסוכנות־היהודית לא״י, בכל הנוגע למגויסים הארצישראלים.

היחידות הארצישראליות שבמחזור־התיכון היו כפופות למפקדה הבריטית למוה״ת (בקהיר) ואילו באיטליה — למפקדת בעלות־הברית שבקורטה; ובמקביל — לשלישות־הראשית בקהיר, ולזו שבמדלונה, ליד קורטה.

בנבדל מן הנהוג לגבי יחידות אחרות בצבא הבריטי, היוו בשלישות־הראשית יחידות־הרישום של הגדודים הארצישראלים יחידה אבטונומית למעשה, שחלשה הן על הרישום והן על הצבת אנשי הגדודים ותנועותיהם — קצינים ובעלי דרגות אחרות כאחד. בשלישות־הראשית בקורטה צורפה ליחידה־אבטונומית זו גם יחידת־הרישום של רגימנט־התותחנים — אף שמחציתו היתה, באותה תקופה, לא־ישראלית.

הודות להסדר זה — פרי יזמתו וכושרו האישי של מרכז היחידה (כיום מותיקי קציני־אכ״א במטכ״ל) — נשארו עניני כוח־האדם של היחידות הארצישראליות ענין ישראלי פנימי, הכפוף למדיניות המוסדות הלאומיים היהודיים (המחלקה־המדינית של הסוכנות, והועד־הלאומי) ולהנחיות הזרוע־הבטחונית שלהם, מפקדת ה„הגנה”, ומופעל לפי הוראותיהם של אלה. הודות לארצישראלים בשלישות־הראשית — שפעלו בענין זה בעקיפין ומתוך חריגה מסמכויותיהם — נתאפשר לקצינים ולסמלים שביחידות ארצישראליות להשתתף בקורסים צבאיים שונים פני־כמה מעל למכסה שהגיעה ליחידותיהם. כאן היתה לעזרה רמת הישגיהם של החניכים הארצישראלים, שהיתה לתהילה בבתי־הספר הצבאיים, ומפקדיהם של אלה היו מוכנים להעמיד כל מקום פנוי — וכל מקום שנתפנה ערב פתיחת הקורס — לרשות „המרכז הישראלי” (הבלתי־רשמי) בשלישות־הראשית. (הדבר נעשה על פי רוב בטלפון, תוך עקיפת ה„צנורות הסדירים” — וכל מקום כזה נוצל ביעילות; והדבר לא נתגלה לעולם).

יצוין בקשר לזה כי כמעט כל הקצינים העבריים נתמנו מלכתחילה על־פי המלצת הסוכנות היהודית.

בתוך היחידות חלשו על עניני המנהלה וכוח־האדם השלישים והפקידים־הראשיים, שעבדו בתיאום מלא עם „הנציגות” הארצישראלית בשלישות־הראשית, ובתיאום זה עם זה. כן קוים מגע מתמיד עם המוסדות הלאומיים בארץ, רמת עבודתם של „אנשי־אכ״א” אלה היתה גבוהה מזו הרגילה בצבא הבריטי — ומשום כך ראו עצמם המפקדים הבריטיים פטורים מכל פיקוח בענינים אלה, והשאירו בידים יהודיות נאמנות.

„אבטונומיה ישראלית” זו בעניני מנהל וכוח־אדם היתה כלי יעיל ביותר בידי המוסדות הלאומיים, והיא שאיפשרה אחר־כך לבריגדה לבצע אותם תפקידי הצלה (כולל עליה) בקרב הפליטים, ואתם תפקידי רכש, אשר עליהם גאות אנשיה עד היום הזה. כן איפשרה אבטונומיה זו — כאמור לעיל — אימון מפקדים במקצועות צבאיים שונים — שהיו, ברבות הימים, לברכה לצה״ל.

על החי"ל ועל הנסים

אלימ מיכאל בן-גל

לפחות שלושה מעשי-נסים אפשר למנות מסביב להקמתה, והמשך-קיומה, של החטיבה-היהודית-הלוחמת במלחמת-העולם השנייה.

הנס הראשון — אי-התפרקותם של גדודי ה"רגימנט-הפלשתניאי".
אין זה ידוע לכותב שורות אלו מה בדיוק דובר, עם תחילת הגיוס ל"באפס", בין הנהלת הסוכנות ובין שלטונות הצבא הבריטי ביחס לאופי השירות ביחידות-חי"ר אלו. למעשה עד שנפלה בסוף אבגוסט 1944 ההכרעה המפתיעה על הקמת החי"ל — היה חיל-הרגלים הארצי-ישראלי (כולל היחידות של החלק היהודי שבו) חיל שמירה על מתקנים, שכמובן ציפו ממנו המפקדות-הממונות גם ליכולת "קרבת" מסוימת, במסגרת פעולה נגד צנחנים, פולשים — ואפילו כלוחמים "בגב אל הקיר", בשעת-חירום של ממש (כבתקופה בה התדפק רומל על שערי מצרים).

עם תחילת הגיוס עוד שגינו בחלומות על חזון הדיביזיה-היהודית, אולם משנמוגו אלה בשנת 1941, הרי עד 1.9.1944 לא רק שלא היה במדיניות הבריטית כלפי חיל-הרגלים הא"י שום עידוד בשטח השאיפות הלאומיות, כי אם גברו-והלכו סימני ההתנגדות — שהתבטאו ביחס אל הדגל, אל ההמנון הלאומי ואל השפה. ההתקדמות שמצויה היתה באיגוד הפלוגות לגדודים — היתה רובה למראית-עין, מנהלתית גרידא; ובמידה שגדוד היה מרוכז במקום אחד — הרי גם השיפוט המשמעתי (ברמת קש"ב) נשמט מידי המ"פ היהודי ועבר לידי המג"ד הנכרי. המג"דים היו בדרך-כלל מ"עודפי" מלחמת-העולם הראשונה, בלתי-קרביים, חסרי מעוף ואטומי מוח ורגש כלפי השאיפות הלאומיות של פיקודיהם. עם זאת, היתה התקדמות בעלית הקצינים היהודיים — עד שרוב מפקדי-הפלוגות היו יהודים.

האזירה ששררה בפלוגות ובגדודים היתה קשה למדי. הסיסמה החיובית הגלויה היתה: "מלחמה בהיטלר כאילו שאין מדיניות הספר-הלבן קיימת". ביחס לחלקה השני של סיסמה זו — "מלחמה בספר-הלבן כאילו אין מלחמה בהיטלר קיימת" — עליה עוד יסופר בהרחבה ביום מן הימים. ואילו הסיסמה הסמויה היתה: — "כל עוד קיימים הגדודים, ואפילו בתוכם הבלתי-מספק, הרי ישנה תקוה שעם שינוי במדיניות הממשלה הבריטית יהיה ממה ליצור כוח לתם. ואילו אם לא יתקיימו הגדודים מה יעזור שינוי במדיניות?". למעשה היה המבנה המשונה של ה"רגימנט-הארצי-ישראלי" רעוע גם באשר לרוחם של אנשיו. בשנות 44—1943 היו שלושת הגדודים היהודיים מפוזרים — הראשון במצרים, השני בלוב, והשלישי בא"י. המציאות היתה — שמירה על מתקנים, חשובים וגם פחות חשובים; מעט אימונים; חימוש וציוד של יחידת-משמר.

כתוצאה מכך, במרוצת השנים — לכשהתברר שנצחון בעלי-הברית אינו מעתה אלא שאלת זמן, וכי מדיניות בריטניה הולכת ונעשית קשיחה יותר, שהתעסוקה עלובה, שאנשי יחידות-השירותים קרובים יותר לחזית, ועוסקים יותר בעניינים של ממש גם בשטח המלחמה בהיטלר וגם בעניינים יהודיים, מאשר אנשי חיל-הרגלים הא"י — הרי נתגבר-והלכו רגשי המרירות, אי-שביעות-הרצון והעייפות, שלעומתם התקיימו רק שתי הסיס-מאות הנ"ל; ובהיעדר מסגרת משמעתית של ממש, בשטח היחסים עם "השלטונות היהודיים", נתגלו בקיעים מסוכנים במבנה החי"ר הא"י — שהוקם בעמל רב, בתנאים קשים ומתוך מאמץ התנדבותי-חלוצי שהיה בלתי-מבוטל כלל וכלל.

יש וגם יחסם של אנשי מנגנון-ההגנה והפלמ"ח, שהגדילו פעילות בארץ, לא שימש גורם מעודד לאנשי הגדודים.

שירות זה במשך כ-4 שנים ללא סיפוק השחית חלקות טובות לא-מעטות — ולא רק במובן ה"מורל" של בודדים. אדישות למשטר, למסגרת המשמעת-הצבאית, זלזול בתפקיד ובצורת ביצועו, ציניות ולא-איכפתיות צמחו על רקע זהו ה"שמירת" של הגדודים; וכידוע, קשה יבלית לעקירה מכל צמח מביא-תועלת.

מצב ה"אבהות" של היחידות היהודיות לא היה מעולם מהברורים ביותר. שלטונות הצבא הבריטי הכירו כמובן, אם כי לא תמיד בפה מלא, בעובדה שתנועת ההתנדבות היא פרי יזמתה ומאמצייה של הסוכנות היהודית; אולם בלי נקיפות-מצפון נשאו ונתנו הבריטים בעניני גיוס וקידום ממלאי-תפקידים, גם עם נציגי המפלגה הרביזיוניסטית, שקשריה עם ארגוני המחתרת האנטי-בריטיים היו ידועים; וגם ניסו, אם כי ללא הצלחה רבה, להתבסס על החלק השלישי של גוף-המתנדבים — על ה"בלתי-תלויים".

במצאות היומיומית של חיי הגדודים הוחזקה משמעת למרות המוסדות, בין מקבליה, על-ידי איוון — שלא ניתן אולי להגדרה מדוייקת — בין הפעילות והתעמולה של הוועדים שנבחרו ו/או הורכבו מנציגי תנועות ומפלגות של המחנה הציוני, ובין המסגרת הצבאית-כביכול של חברי ההגנה הותיקים ואלה שגויסו מחדש לשורות הצבא, "ברמה גבוהה" היה מתנהל, לפי הצורך, משא-ומתן בין מפקדי ההגנה ועסקני המתנדבים מחד גיסא, ובין ראשי "התנועה הלאומית" מאידך גיסא, כדי לנקוט עמדה אחידה במשברים שהיו פוקדים את היחידות חדשים-לבקרם.

לאור "הסוף הטוב", אין כמובן כיום טעם לנסות ולנתח את המדיניות דאז — האם אפשר היה לנסות ולהיות תקיפים-יותר מבפנים, או שצדקה המנהיגות בירושלים באומרה: — "רצוי להחזיק מעמד, אך אם אמנם כשל כוח-הסבל, תעשו כאשר יורה לכם מצפונכם הציוני".

עם נזכור שעיקר התורה הצבאית שירשה ה"הגנה" ממתנדבי הגדודים העבריים במלחמת-העולם הראשונה היה בשטח המאבק עם הבריטים על זכויות לאומיות, הרי צריך אולי לברך על מה שהושג במלחמת-העולם השנייה. על כל פנים, נדמה לי שיש מקום לתאר את עצם קיומם של הגדודים, עד למועד ההכרזה על הקמת החטיבה, כנס ראשון.

הנס השני — נתרשש כשלא הקדימו אנשי לח"י בחדשים את רצח לורד מוין בקהיר. כשהוא נרצח היתה כבר כל החטיבה בדרך אל נמל ההפלגה.

קשה לי להניח שאילו בוצע הרצח לפני פרסום ההחלטה על הקמת הבריגדה, או אף מיד עם פרסומה, כי לא היו גוברים או כל מתנגדי הציונות על צ'רצ'יל, שבחששו ההיסטורי-המדיני חש את הצורך לתת לדגל הכחול-לבן מקום בין דגלי הנלחמים, המנצחים המשמידים את הנאציזם.

אולי מן-הראוי לציין כאן גם את מידת המשמעת והלויאליות שגילו שלטונות הצבא הבריטי במזרח-התיכון בביצוע משימה שנראתה להם, לרובם-ככולם, כמוותרת, מוזיקה — או, לפחות, כמאוחרת-מדי. החטיבה היהודית (המוגברת) אורגנה, צוידה, חומשה במיטב החימוש ויצאה לדרך תוך 60 יום.

בין הלקחים שראוי להם למסדי צה"ל כי ירשמו לעצמם, כדאי שתיוכר דוגמה זו של חשמת — ביצוע פקודה שאינה נראית למבצע.

פקודה זו הוסיפה להיות מבוצעת עד סוף המלחמה. כשהגיעו שליחי הפילדמרשל קסלרינג, דרך שביצריה, למפקדת בעלות הברית בקורטה ופתחו בגישושי כניעה ראשונים, יצאה הפקודה לחי"ל לסיים אימונים ולצאת לחזית — וכך נרשמה בדברי-הימים של העולם העובדה של רק תחת דגלים זרים, כ"בני דת-משה", נלחמו היהודים במלחמת-העולם השנייה.

וכך מגיעים אנו אל

הנפ השלישי — אי-היפגעותה של הבריגדה בקרבות שהשתתפה בהם.

ידוע גורלה של ה"חטיבה-הקדושה" — היונית — החטיבה-הלוחמת המובחרת שהצליחה הממשלה היונית הגולה לארגן; והיא רובה-ככולה טמונה, מתחת לצלבים לבנים, בסביבות רימיני שעל החוף האדריאטי — לא-הרחק מגזרת-החזית בה הופעל החי"ל. התקפה רצינית אחת בחזית-איטליה חיסלה חטיבה שלא היו לה מילואים במידה מספקת.

שרה-שלי-אומה דאג שרוב-רובם של אנשי החי"ל ייצאו שלמים ממערכת-איטליה — וימלאו תפקיד בשורות ההגנה וצה"ל במלחמת-הקוממיות, ואף יתרמו תרומה ראשונה-במעלה תחילה למערכת-הבטחון המחתרית-מתנדבת של הישוב ואחר-כך להפיכתה של זו, תוך-כדי "קרבות של מעטים נגד רבים", לצבא מאורגן חדיש ומנצח.

